

Speciale
Kommunikation
Forår 2016

Navn:	Lotte Sievers
Studienr.:	20142789
Vejleder:	Frederikke Winther
Gruppenr.	13
Retning:	Kommunikation
Anslag og sideantal:	184.997 = 77 ns.
Dato for aflevering:	31. maj 2016
Specialets titel:	Med "jeget" i centrum - en retorisk kritik af selvfremstilling i Helle Thorning-Schmidts taler

Med

”jeget”

i centrum

**- En retorisk kritik af selvfremstilling
i Helle Thorning-Schmidts taler**

Specialeafhandling af Lotte Sievers
Aalborg Universitet CPH forår 2016

Abstract

The purpose of this master's thesis is to examine how former Prime Minister of Denmark, Helle Thorning-Schmidt, presents herself in her speeches.

Recent studies show a tendency towards personalization of politics and politicians. In addition, it has been stated that Helle Thorning-Schmidt uses the personal pronoun "I" far more than her predecessors, thus repeatedly directing attention towards herself in her speeches. These suggestions make self-representation an interesting object of examination.

In the thesis it is argued that self-representation is related to the notions of ethos and persona, and therefore these two rhetorical terms constitute the theoretical framework. The examination of Helle Thorning-Schmidt's self-representation is carried out through a rhetorical critic of six of the speeches held during her election period from 2011-2015. The six speeches are all epideictic, but they differ from one another with regard to occasion and audience. In order to examine Helle Thorning-Schmidt's self-representation through various speeches the analysis focuses on self-representation as expressed through her use of personal pronouns and how she positions and presents herself and her government in relation to the audience and political opponents. Furthermore, the thesis discusses to what degree she presents herself with rhetorical agency.

The thesis finds that she uses personal pronouns in various ways. For instance, the word "I" is used to direct attention towards her as a leader with a capacity to act and to express opinions and emotions. However, she also uses self-referential language to convey stories about her background, values, upbringing and personal experience, thus pointing out similarities between herself and the audience. The word "we" is primarily used to establish common values and creating a sense of communality. Throughout the six speeches, she seeks to establish credibility and political authority by appealing to ethos through a demonstration of the three Aristotelian virtues; *pronesis*, *areté* and *eunoia*. Moreover, she creates a persona who can be characterized as being strong, hard-working, responsible and energetic.

However, her self-representation varies in some ways according to the audience. When she speaks as a leader of the Socialdemocratic Party and to a likeminded audience, she appears to be much more determined to criticize her opponents and direct attention to the political achievements of her government, than she does in the speeches aimed towards the entire population.

Finally, the thesis concludes that she presents herself as a leader with considerable rhetorical agency.

Indhold

Kapitel 1: Indledning	1
1.2. Problemformulering	2
1.3. Begrebsafklaring	2
1.4. Empiri og afgrænsning	2
1.5. Specialets opbygning	3
1.6. Litteraturreview	3
Kapitel 2: Videnskabsteori	6
2.1. Den filosofiske hermeneutik	6
2.2. Fordomme og forforståelser	6
Kapitel 3: Metode	9
3.1. Om retorisk kritik	9
3.2. Kritikkens fire faser	9
3.3. Tilgange til retorisk kritik	10
3.4. Tekstlig kritik ved nærlæsning	11
3.5. Valg af empiri	12
3.6. Kodning af talerne	13
Kapitel 4: Teori	15
4.1. Selvfremstilling: Ethos og persona	15
4.1.1. Ethos - Aristoteles og McCroskey	15
4.1.2. Cherrys personabegreb	17
4.1.3. Personlige stedord og Tetens personlige appeller	19
4.2. Genreteori	20
4.3. Den retoriske situation og publikum	22
4.4. Retorisk handlekraft	24
Kapitel 5: Introduktion til analysen	26
5.1. Analysevejledning	26
Kapitel 6: Talernes genre og kontekst	28
6.1. Talernes genre	28

6.2. Den retoriske situation	31
6.2.1. Tale ved Folketingets åbning - 4. oktober 2011 (bilag 1)	31
6.2.2. Tale ved den socialdemokratiske kongres - 21. september 2012 (bilag 2)	32
6.2.3. Tale ved 1. maj i Århus - 1. maj 2013 (bilag 3)	32
6.2.4. Grundlovstale 5. juni 2014 (bilag 4)	33
6.2.5. Statsministerens nytårstale - 1. januar 2015 (bilag 5)	34
6.2.6. Tale på valgnatten - 18. juni 2015 (bilag 6)	34
6.3. Kvantitativt omfang af personlige appeller	36

Kapitel 7: Autoritativ retorik **38**

7.1. Anvendelse af autoritativ retorik	38
7.2. Regulering af handling	40
7.3. Følelser - og holdningsudtryk	41
7.4. Ansvarspåtagelse	42
7.5. Selvrefererende information	43
7.6. Opsamling	46

Kapitel 8: Styrende retorik **47**

8.1. Anvendelse af styrende retorik	47
8.2. Henvendelser til faggrupper og frivillige	48
8.3. Henvendelser til Danmarks ungdom	49
8.4. Henvendelser til partiet	50
8.5. Opsamling	51

Kapitel 9: Identifikationsretorik **52**

9.1. Anvendelse af identifikationsretorik	52
9.2. Regerings-vi	53
9.3. Danmarks-vi	54
9.4. Parti-vi	55
9.5. Opsamling	56

Kapitel 10: Positionering og lederskab **58**

10.1. Regeringens fremhævelse af resultater	58
10.2. Angreb på modstandere	59
10.3. Opsamling	62

Kapitel 11: Selvfremstilling og retorisk handlekraft	64
11.1. Helle Thornings konstruktion af sig selv	64
11.2. Helle Thornings konstruktion af publikum	65
11.3. Relationen mellem Helle Thorning og publikum	65
11.4. Opsamling	66
Kapitel 12: Konklusion, perspektivering og refleksion	67
12.1. Konklusion	67
12.2. Perspektivering	68
12.3. Refleksioner over teoriens anvendelighed	69
Litteratur	71
Bøger	71
Kapitler fra bøger	72
Tidsskriftsartikler	73
Webartikler	74
Oversigt over figurer og tabeller	76
Figurer	76
Tabeller	76
Bilagsoversigt	77

Kapitel 1: Indledning

”*Jeg kan slå Anders Fogh*”. Sådan sagde Helle Thorning-Schmidt, da hun i 2005 kæmpede mod Frank Jensen om posten som formand for Socialdemokraterne. Ved folketingsvalget i 2007 lykkedes det ikke at slå Anders Fogh, men den 15. september 2011 blev Helle Thorning-Schmidt landets første kvindelige statsminister.

Det er i sig selv interessant, at hun er kvinde, men det er ikke det, der er specialets fokus. Derimod er det hendes fremstilling af sig selv - som menneske og leder - der er genstand for specialets undersøgelse. Det indledende citat er et godt eksempel på, hvordan Helle Thorning-Schmidt i sine taler ofte fremhæver sig selv gennem selvrefererende sprogbrug. Flere politiske kommentatorer, debattører og retorikere har på baggrund af kvantitative ordoptællinger konkluderet, at Helle Thorning-Schmidt langt oftere bruger ordet ”jeg” i sine taler end tidligere statsministre (Kock, Kurrild-Klitgaard, Heinskou, m.fl, 2015). Det har gjort mig nysgerrig på, hvordan dette ”jeg” bruges, og på hvilke måder selvfremsstillingen i talerne er medvirkende til at etablere hende i rollen som leder.

Motivationen for at undersøge Helle Thorning-Schmidts selvfremsstilling er også udsprunget af en generel optagethed af personaliseringen af dansk politik. Professor i statskundskab ved Københavns Universitet, Tim Knudsen (2007), har lavet en gennemgang af dansk demokrati-historie efter 1973, hvor han bl.a. peger på, at der er en stigende tendens til, at politik og politikere personliggøres. Adam & Maier konkluderer det samme i et stort forskningsreview fra 2010, som dækker kvantitative studier af personalisering af politikere i vestlige demokratier. Deres review viser, at der ikke kun er fokus på de enkelte kandidater som politikere, men at der i dag også lægges vægt på de ikke-politiske karakteristika ved personerne: “*(..)the personalization hypothesis claims that it is not only individuals per se, but it is their personal, non-political characteristics that become more relevant*” (Adam & Maier, 2010, s. 216). De skriver videre, at dette skyldes “*(..) a change in the criteria for evaluation of politicians from features regarding their professional competence and performance to features concerning non-political personality traits*” (Adam & Maier, 2010, s. 216).

Helle Thorning-Schmidt (herefter Helle Thorning) har gennem sin regeringstid været meget eksponeret i medierne, og en del af medieopmærksomheden har været negativ og rettet mod hendes person. Særligt har ord som ”løftebrud”, ”skattesag” og ”amatør” klæbet til hendes person (Toft, 2016 og Laugesen, 2012). Som retorikeren Christian Koch skriver: “*Der er vist ingen politiker i nyere tid der har været så systematisk bagtalt og ringeagtet som Thorning*” (Koch, 2015).

De fleste danskere kender også til hendes ”kælenavn” Gucci-Helle, som refererer til hendes tilsyneladende dyre tøjvalg. Ovenstående taget i betragtning havde det været oplagt at lave en

undersøgelse af mediedækningen af den tidligere statsminister, men den megen omtale af Helle Thornings person har i stedet gjort mig nysgerrig på, hvordan hun selv fremstiller sig i sine taler.

Politiske taler har været genstand for retorisk analyse i tusinder af år, og det fortsætter med at være relevant at kaste et kritisk blik på politiske taler, for det er med ord, at *“minds are changed, votes acquired, enemies labeled, alliances secured, unpopular programs made palatable, and the status quo suddenly unveiled as unjust and intolerable”* (Rodgers, 1987, s. 4).

1.2. Problemformulering

I mine indledende specialeovervejelser havde jeg alene fokus på ordet “jeg”. En gennemlæsning af samtlige af hendes taler til Folketingets åbning, gjorde mig også nysgerrig på hendes brug af andre personlige stedord, såsom “vi” og “jer”, fordi disse ord relaterer sig til talens publikum. Nysgerrigheden ledte mig til en undren over, hvordan hun generelt fremstiller sig selv på tværs af forskellige typer af taler, og hvilken betydning selvfremstillingen har for hendes retoriske lederskab.

Min undren har ledt mig frem til følgende problemformulering:

Med anvendelse af ethos-begrebet og Roger D. Cherrys persona-begreb ønsker jeg at undersøge, hvorledes Helle Thorning fremstiller sig selv i sine taler, og hvordan selvfremstillingen kommer til udtryk ved brug af personlige stedord. Yderligere vil jeg undersøge, hvordan hun bruger selvfremstilling som retorisk strategi til at styrke sit lederskab og diskutere selvfremstillingens potentiale i relation til begrebet agency.

Jeg besvarer problemformuleringen gennem en retorisk kritik af seks af Helle Thornings taler, hvor jeg alene har fokus på retoriske begreber og træk, der relaterer sig til hendes selvfremstilling. I kapitel 3 redegøres der for, hvad en retorisk kritik er.

1.3. Begrebsafklaring

Selvfremsstilling er ikke et selvstændigt begreb inden for retorikken. Når jeg bruger ordet selvfremstilling, skal det forstås som en samlet betegnelse for det billede, som Helle Thorning tegner af sig selv i talerne. Jeg kunne også have kaldt det “selv-repræsentation”. Jeg anser hendes konkrete brug af personlige stedord, hendes positionering af sig selv som leder og de historier, hun fortæller om sig selv, som en del af hendes selvfremstilling. I kapitel 4 udfolder jeg min forståelse af selvfremstilling yderligere. Samtidig redegør jeg for ethos- og persona-teorien og argumenterer for, hvordan de to begreber er forbundet med selvfremstilling.

1.4. Empiri og afgrænsning

Specialets empiri er seks taler afholdt i perioden oktober 2011 til juni 2015. Jeg har ønsket at tage udgangspunkt i faste, genkommende taler, som statsministre og partiformænd holder på

nogenlunde samme tidspunkt hvert år. Undtaget er valgnattalen, der i sagens natur kun afholdes i forbindelse med et folketingsvalg. Jeg har også ønsket at vælge taler, hvor publikummet varierer. Taler med varierende publikum finder jeg interessant, fordi dette kan tænkes at have indflydelse på hendes selvfremsstilling. De seks taler er valgt ud af 22 mulige (bilag 7). I metodeafsnittet findes en uddybning af valget af taler, og i kapitel 6 analyserer jeg konteksten for hver enkelt tale. Herunder vil jeg blot liste talerne op:

- **Tale ved Folketingets åbning - 4. oktober 2011 (bilag 1)**
- **Tale ved den socialdemokratiske kongres - 21. September 2012 (bilag 2)**
- **Tale ved 1. maj i Århus - 1. maj 2013 (bilag 3)**
- **Grundlovstale - 5. juni 2014 (bilag 4)**
- **Statsministerens nytårstale - 1. januar 2015 (bilag 5)**
- **Tale på valgnatten ved folketingsvalget 2015 - 18. juni 2015 (bilag 6)**

Specialets fokus er afgrænset på den måde, at det alene er en undersøgelse af selvfremsstilling, som den kommer til udtryk gennem personlige stedord og positionering. Min undersøgelse er videre afgrænset ved, at det alene er teksterne, der undersøges og ikke den performative fremførelse af dem eller omverdenens reaktioner på dem.

1.5. Specialets opbygning

I kapitel 2 introducerer jeg det videnskabsteoretiske udgangspunkt for analysen. I kapitel 3 beskriver jeg min metodiske fremgangsmåde. I kapitel 4 redegør jeg for min anvendte teori, herunder ethos- og persona-teori af Aristoteles, James McCroskey, Roger D. Cherry og Edwin Black. I kapitlet beskæftiger jeg mig også med talegenrer, den retoriske situation, publikumsforståelser og retorisk handlekraft.

Herefter følger selve analysen. En detaljeret læsevejledning til analysen kan findes i kapitel 5. Som afslutning på analysen diskuteres Helle Thornings selvfremsstilling i et agency-perspektiv. Endelig præsenterer jeg mine konklusioner og fremsætter bud på fremtidige studier af selvfremsstilling i politiske i taler. Afslutningsvist findes et afsnit med refleksioner over teoriens anvendelighed.

Som afslutning på dette første kapitel vil jeg fremlægge et litteraturreview over det, man kan vælge at kalde "politisk retorik".

1.6. Litteraturreview

Den overordnede ramme for dette speciale om selvfremsstilling er politisk retorik. Nærmere bestemt politiske lederes retorik i taler. Her har jeg i høj grad hentet inspiration i det amerikanske forskningsfelt *presidential rhetoric*, der voksede frem i 1970'erne og som fokuserer på amerikanske præsidenters politiske taler (Roer & Klujeff, 2009, s. 12)

Allerede i 1960 udkommer Richard E. Neustadts bog "Presidential Power. The Politics of Leadership". Han påpeger, hvordan studier fortrinsvist fokuserer på præsidenters magt, som den udøves under de institutionelle og lovmæssige rammer, og argumenterer for, at man i højere grad bør beskæftige sig med præsidenters indflydelse på den offentlige opinion, fordi "*presidential power is the power to persuade*" (Neustadt, 1960, s. 10). Jeffrey Tulis argumenterer i bogen "The Rhetorical Presidency" fra 1987 for, at præsidenters taler har bevæget sig fra at være henvendt til kongressen til i højere grad at henvende sig til offentligheden i et forsøg på at samle denne om bestemte mål og visioner, og at retorikken er et afgørende redskab for magtudøvelse. Karlyn Korhs Campbell og Kathleen Hall Jamieson har gennem talrige studier af præsidenters taler demonstreret, hvordan "the presidency" - embedets og dets magt - konstitueres af ord, og hvordan de ord bruges (Jamieson & Campbell, 2008).

Selvom det amerikanske politiske system i høj grad adskiller sig fra det danske, mener jeg, at det er sammenligneligt med tanke på, at studier viser, at der er en stigende tendens til at dansk politik "præsidentialiseres". Det sker blandt andet ved, at magt i højere grad centrerer omkring partilederen både under og mellem valg (Knudsen & Pedersen, 2005).

Et studie som har særlig betydning for nærværende speciale er udført af Ryan Lee Teten (2007). Studiet virker både som inspiration og som teori for dette speciale, og det har også haft indflydelse på min metodiske tilgang. Jeg vil her kort beskrive studiets formål og konklusioner. Teorien, som studiet har genereret, vil blive gennemgået yderligere i kapitel 4. Under titlen "We the People - The 'modern' Rhetorical Popular Address of the Presidents during the Founding Period" (2007) har Teten lavet en kvantitativ indholdsanalyse af alle "State of the Union"-talerne fra George Washington til George Bush Jr.

Ved at undersøge og tælle, hvor ofte personlige stedord forekommer i talerne, mener Teten, at man kan måle i hvilket omfang, præsidenter bruger deres taler til at rette en personlig appel. Præmissen er, at personlige appeller er udtryk for magtudøvelse. Teten (2007) fandt, at alle præsidenter til alle tider har rettet personlige appeller ved at bruge personlige stedord, men at det især er ord, der knytter sig til at skabe identifikation mellem retor og publikum, som dominerer. Nielsen (2014) har siden overført Tetens studie til en dansk kontekst. Han har lavet en kvantitativ indholdsanalyse af samtlige taler til Folketingets åbning fra 1953 og frem til i dag. Han kommer frem til, at der er sket en stigning af personlige appeller i statsministres åbningstaler, og at statsministre i stærkt stigende grad bruger "*identifikation som appelform i åbningstalerne, hvilket kunne være i forsøget på at (re-)definere en bestemt identitet for egen politisk vindings skyld*" (Nielsen, 2014, s. 49). Nielsen (2014) mener, at de personlige stedord, der retter fokus på statsministeren selv, er med til at styrke det danske statsministerembede.

Fælles for de to studier er, at de er longditudionelle og primært kvantitative. Jeg mener, at de to studier kalder på en mere kvalitativ tilgang til at undersøge brugen af personlige stedord i politiske taler. For en ting er at konkludere, at en statsminister benytter sig af bestemte ord, noget andet er at se kvalitativt på, hvordan ordene konkret anvendes, og hvad de kan fortælle om retors selvfremsstilling. I teoriafsnittet vender jeg tilbage til Tetens (2007) og Nielsens (2014)

teoretiske forståelse af, hvad politiske ledere bruger de forskellige personlige stedord til. Her vil jeg desuden argumentere for, hvorfor jeg mener, at brugen af personlige stedord er et godt udgangspunkt for en undersøgelse af statsministres selvfremsstilling. Imidlertid bruger hverken Teten (2007) eller Nielsen (2014) ordet selvfremsstilling i deres tidsskriftsartikler. Den nok mest kendte tidsskriftsartikel, som omhandler selvfremsstilling, er Rodger D. Cherry's "Ethos versus Persona - Self-representation in Written Discourse" fra 1988. I artiklen efterspørger Cherry mere forskning af afsenders tilstedeværelse i tekster: "*Although numerous studies have begun to explore the complexity of audience representation in writing, no corresponding literature on self-representation in written discourse has yet emerged*" (Cherry, 1998, s. 365). I artiklen diskuterer han ethos- og personabegreberne og argumenterer for at de to begreber er forskellige, men tilsammen kan sige noget om afsenders selvfremsstilling. Jeg har kort nævnt Cherry her, fordi hans artikel er en af de bærende for min undersøgelse af Helle Thornings selvfremsstilling. I afsnit 4.1.2 uddyber jeg Cherrys forståelse af persona-begrebet.

I næste afsnit præsenterer jeg det videnskabsteoretiske udgangspunkt for specialet.

Kapitel 2: Videnskabsteori

2.1. Den filosofiske hermeneutik

Mit arbejde med specialet har en indskrevet hermeneutisk tilgang, som vil blive præsenteret i dette kapitel, hvor jeg redegør for mit videnskabsteoretiske ståsted og reflekterer over, hvilken betydning det har for mit arbejde. Min valgte metode er en følge af det videnskabsteoretiske udgangspunkt, men jeg har valgt at lave to separate afsnit, der refererer gensidigt til hinanden.

Man kan betegne hermeneutik som *fortolkningslære*. Hermeneutikken har rødder tilbage til det antikke Grækenland, men i løbet af det 20. århundrede udvikler hermeneutikken sig til en filosofisk teori, som blandt andre filosofferne Martin Heidegger og Hans-Georg Gadamer har givet markante bidrag til (Højberg, 2009). Det er da også Gadammers tanker om hermeneutikken, som er udgangspunktet for nærværende speciale.

Gadamer arbejder for at vise, at forståelse og fortolkning er et grundvilkår for menneskelig eksistens. Vi er som mennesker fortolkende væsner, og vores forståelse har indflydelse på den måde, som vi handler på. Gadamer ser desuden mennesket som et sprogligt væsen. Gennem sproget erfarer, fortolker og udlægger vi vores virkelighed samtidig med, at vi kommunikerer med andre (Gadamer, 2007). Talernes ord og sætninger giver mig dermed mulighed for at få dybere indsigt i Helle Thornings selvforståelse og i hendes virkelighedsforståelse. Sprogbrug er dog ikke alene en spejling af Helle Thornings virkelighedsforståelse, men er også intentionel på den måde, at hun igennem sprogbrug søger at forandre og påvirke verden med udgangspunkt i sin virkelighedsforståelse.

Mening kan findes i teksten selv, men dog er det også vigtigt at erkende, at al forståelse er kontekstafhængig. Derfor er jeg som forsker og kritiker også nødt til at forholde mig til den konkrete situation, der tales i, hvem der er publikum og hvilken genre talerne tilhører. Samtidig er min egen forståelseshorisont også medskabende for denne undersøgelse. Den begrebs- og erfaringsverden, som jeg forstår og fortolker på baggrund af, bliver uundgåeligt inddraget i fortolkningen. Derfor vil jeg i det næste afsnit beskrive nogle af mine forståelser og fordomme, og hvordan jeg som forsker interagerer med talerne.

2.2. Fordomme og forforståelser

I Gadammers forståelsesbegreb er der nogle grundlæggende betingelser for, hvordan vi som mennesker - og jeg som forsker - kan forstå verden. Forståelse udgøres af de to komponenter *forforståelse* og *fordomme*, der tilsammen betegnes som den forståelseshorisont, som vi bruger til at forstå verden med. "*Forståelseshorisonten er konstitueret af sprog, personlige erfaringer, tidslighed i form af fortid, fremtid og nutid samt af den historiske og kulturelle kontekst, den enkelte er indlejret i,*" skriver Højberg (2009, s. 303). Grundtanken i Gadammers forståelsesbegreb er altså, at vi aldrig går forudsætningsløst til et fænomen, som vi ønsker at forstå. Vi har allerede en tidligere forforståelse, der går forud for den nuværende forståelse.

Jeg har f.eks. en forforståelse af Helle Thornings nytårstale, fordi jeg har set hende og andre statsministre holde nytårstaler de seneste mange år. Jeg har derfor en erfaring med nytårstaler, som blandt andet giver mig en genremæssig forventning til, at nytårstaler skal italesætte aktuelle politiske problemstillinger, og at statsministeren skal henvende sig til hele befolkningen som landets øverste myndighed. En anden forforståelse, der har betydning er, at jeg i skrivende stund er bevidst om, at Helle Thorning tabte folketingsvalget i 2015. Hvis ikke jeg erkender den forforståelse, er der en potentiel risiko for, at min viden om hendes valgnederlag gør mig mere kritisk over for hendes retoriske håndværk.

Vores *fordomme* er viden, meninger og erfaringer, vi har med os, når vi skal forstå, fortolke og udlægge en tekst. En tekst vil, ifølge Gadamar, aldrig udlægges uden at være præget af en forudfattet mening om den. Som tidligere nævnt har flere teoretikere, journalister og debattører beskæftiget sig med det hyppige brug af ordet "jeg" i Helle Thornings taler. Jeg har selv set mange af hendes taler i fjernsynet gennem hendes regeringstid. Derfor har jeg også en forudfattet mening om hendes brug af "jeg". Jeg har indimellem været generet af disse "jeger", fordi jeg opfatter, at hun søger at rette opmærksom mod sig selv som leder i stedet for at tale på vegne af en gruppe. Derudover har jeg også nogle faglige fordomme, som bl.a. betyder, at jeg allerede inden arbejdet med talerne er påbegyndt, har været af den overbevisning, at min empiri består af såkaldte epideiktiske taler (lejlighedstaler). Denne fordom må altså udfordres ved at undersøge talerne og inddrage genrelitteratur, som kan bekræfte eller rykke ved min forståelse. Mit møde med teksten vil også være præget af bevidste og ubevidste forforståelser og fordomme, der for eksempel knytter sig til hendes køn, hendes embede og til den politiske kontekst, som hun navigerer i. Jeg stemte til venstre for midten ved sidste valg, hvilket peger på, at jeg til en vis grad har haft sympati for Helle Thornings politik. Dette kunne betyde, at jeg er mere positivt stemt overfor hendes retoriske strategier, hvorfor det er så essentielt, at jeg netop er bevidst om, at det er en del af min forståelseshorisont.

Gadamer mener ikke, modsat Habermas, at det er muligt som forsker at gøre sig fri af sine fordomme, men at fordomme er forandringsskabende, hvis man formår at sætte dem i spil (Gadamer, 2007). Min forståelseshorisont er altså ikke, set med hermeneutiske briller, en kilde til kritik, men kan i stedet bidrage til nyskabelse, hvis jeg er bevidst om den og sætter den i spil. Det gør jeg blandt andet ved læsning af litteratur og teori, som løbende rykker ved min forståelseshorisont.

I det hermeneutiske fortolkningsarbejde, og i en vekselvirkning mellem talerne og mig selv, vil min samlede forståelseshorisont dekonstrueres og skabes på ny i en, i princippet, uendelig process, som Gadamer betegner som *horisontsammensmeltning*. Det er netop i horisontsammensmeltningen, at mening og forståelse opstår (Gadamer, 2007). Denne proces illustreres ved den hermeneutiske cirkel. Cirklen forstås som den cirkelbevægelse, der går mellem del og helhed i en tekst. Del og helhed er meningsskabende for hinanden, og relationen mellem disse gør forståelse og fortolkning mulig. Gadamer udvider cirklen ved at inddrage fortolkeren. Der

sker en cirkulær vekselvirkning mellem fortolkeren (mig) og teksten (talerne), og i dette samspil opnås en ny forståelse.

En cirkel har ingen afslutning. Det tilsvarende gør sig gældende for det hermeneutiske arbejde. Min vidensproduktion er en åben og uafsluttet proces, der hele tiden åbner op for nye spørgsmål til specialets problemfelt. Jeg er medskaber af materialet i kraft af min fortolkning, og jeg sætter først punktummet, når jeg har et kvalificeret belæg for at sige noget om Helle Thornings selvfremsstilling.

Jeg vil bestemt ikke påstå, at jeg i arbejdet med Helle Thornings taler kan fastslå, hvad der er rigtigt eller forkert, sandt eller falsk. Dog mener jeg, at jeg, ved at kombinere hermeneutikkens fortolkningslære med retorikkens begrebsapparat, kan give et bud på en, omend ikke sand, så i hvert fald kvalificeret fortolkning af, hvad der er på spil i Helle Thornings taler i forhold til hendes selvfremsstilling og således bidrage til fælles viden. Min tolkning af Helle Thornings selvfremsstilling i politiske taler kan efterfølgende udvides, omformes og kritiseres af andre, der kommer efter mig.

I næste kapitel beskriver jeg den metodiske tilgang til specialets undersøgelse.

Kapitel 3: Metode

I dette kapitel redegøres der for den metodiske fremgangsmåde. De første afsnit handler om, hvad retorisk kritik er, og hvordan retorisk kritik fungerer som metode. Her vil der særligt blive lagt vægt på den retorisk kritiske indgangsvinkel, som kaldes *close-reading*.

Disse afsnit afløses af en redegørelse for, hvordan jeg praktisk er gået til værks med analysen i forhold til valget af empiri og ”kodningen” af denne.

3.1. Om retorisk kritik

Der findes mange definitioner på, hvad retorisk kritik er. Roer & Klujeff (2009) skriver, at retorisk kritik i bred forstand er *”den hermeneutiske, kritiske læsning af taler og anden retorisk diskurs”* (Roer & Klujeff, 2009, s. 11). Sonja K. Foss (1989) beskriver retorisk kritik som *”the process of systematically investigating and explaining symbolic acts and artifacts for the purpose of understanding rhetorical processes”* (Foss, 1989, s. 6). Man kan også tage udgangspunkt i en lignende forståelse af retorisk kritik, som Daughton & Hart (2005) fremlægger. De beskriver retorisk kritik som følger: *”Rhetorical criticism is the business of identifying the complications of rhetoric and then unpacking or explaining them in a comprehensive and efficient manner”* (Daughton & Hart, 2005, s. 22). Heri ligger der altså en antagelse om, at der kræves en vis systematik, når man går til sin empiri, og at retorik er kompliceret. Man kan argumentere for, at det netop i kraft af kompleksiteten er nødvendigt, at retorik dels undersøges og forklares, men også underlægges en normativ vurdering og fortolkning. Retorik har i den forståelse både et deskriptivt og et normativt sigte, hvilket også gør sig gældende for min undersøgelse af Helle Thornings selvfremsstilling i talerne. Jeg beskriver eksempelvis, hvordan hun bruger jeg-sætninger og vurderer derefter, hvad dette betyder for hendes selvfremsstilling. Fælles for de mange definitioner af retorisk kritik er, at kritikken altid er forankret i mødet mellem retorisk teori og et analysemateriale, som her er seks politiske taler. Præmissen for at kunne foretage en retorisk kritik hviler desuden på, at teksten er retorisk. Fafner (2005) italesætter dette, når han skriver, at *”retoriske ytringer er intentionel tale, som skal forstås i en bestemt ramme”* (Fafner, 2005, s. 14). En tekst betragtes altså som retorisk, hvis teksten har en persuasiv funktion, og at der er et mål eller en intention, som retor ønsker at realisere. Mit mål er ikke at undersøge, hvorvidt Helle Thorning lykkes med at realisere sine intentioner, men at undersøge *hvordan* selvfremsstilling bruges som retorisk strategi til at opnå retoriske, politiske og personlige mål.

3.2. Kritikens fire faser

Villadsen (2002) peger på, at en retorisk kritik overordnet set består af fire faser, som alle indgår i en retorisk kritik, omend ikke nødvendigvis i kronologisk rækkefølge. De fire faser er: Tekstanalyse, analyse af den retoriske situation, fortolkning og vurdering. Villadsen (2002) mener, at de to første faser udgør en retorisk analyse, mens de sidste faser er det, som gør den retoriske analyse til en retorisk kritik.

Jeg har sideløbende med min tekstanalyse af talerne også analyseret konteksten for talerne, hvor jeg har stillet spørgsmål såsom: Hvor blev talen holdt? Hvem var til stede? Hvilke politiske mål kan læses ud af talerne?

Indsigterne, som jeg har fået ved at foretage min analyse af talerne og deres kontekst, har jeg sammenholdt med relevant teori og herigennem fået en ny forståelse af talerne. I nærværende speciale formidler jeg mine fund samt min fortolkning og vurdering af betydningen af disse fund. En retorisk kritik er også kendetegnet ved, at man som kritiker foretager en samlet vurdering af teksten eller ens tilgang til denne. Vurderingen vil ofte relatere sig til "*udvalgte kriterier, der ofte stammer fra den valgte teori*" (Villadsen, 2002, s. 8). Udover en fortolkning og vurdering af selv fremstillingen og dennes betydning, vil jeg sidst i specialet derfor også vurdere teoriens anvendelighed i forhold til en analyse af selv fremstilling i taler.

3.3. Tilgange til retorisk kritik

Gennem tiden har der været skiftende tilgange til retorisk kritik. Jeg vil i det kommende afsnit kort præsentere de tre mest dominerende tilgange.

Med neo-aristotelismen blev faget retorik genoplivet som akademisk disciplin, da Herbert A. Wichelns i 1925 udgav artiklen "Den Litterære Kritik Af Talekunst". Med den neo-aristoteliske tilgang har kritikeren som mål at undersøge en tales (potentielle) virkning på publikum og derefter vurdere, hvorvidt retor har valgt de rette strategier til at påvirke sit publikum (Klujeff & Roer, 2009, s.17).

Perelman og Olbrechts-Tytecas værk "Traité de l'argumentation. La nouvelle rhétorique" fra 1958, indledte en ny tilgang til retorikken, som vi i dag kender som nyretorikken. I nyretorikken er der især fokus på de argumentative strukturer i teksterne. Nyretorikken hviler på oplysnings-tidens ideal om rationalitet og fornuft, og med nyretorikken ønsker man at undersøge teksternes argumentation for at vurdere, hvorvidt en tale er udtryk for god eller dårlig retorik. I den post-moderne retoriske kritik opgiver man idéen om taler som "*et autonomt kunstværk, der eksisterer i sig selv, uafhængig af sin kontekst*" (Roer & Klujeff, 2009, s. 24). Opfordringen til retoriske kritikere er her, at man ikke bør betragte og vurdere taler eller andre retoriske tekster ud fra afsenderens intention, men at man i stedet skal se ytringer som åbne og i samspil med deres kontekst.

Tilgangene til retorisk kritik eksisterer i dag side om side, og ofte vil man i retorisk kritik kunne se træk fra alle de forskellige tilgange i samme analyse (Roer & Klujeff, 2009). Det gør sig også gældende i dette speciale. Jeg tager udgangspunkt i, at retor har en intention med talen, for man kan foreslå, at Helle Thorning som politiker altid vil have en grundlæggende intention om at skabe tilslutning til sig selv som leder eller til sit politiske projekt. Det interessante her er dog ikke selve intentionen, men hvordan intentionen søges opnået gennem hendes selv fremstilling og personlige positionering i relation til publikum.

Jasinski (2001) skriver, at der i nyere retorisk kritik er sket et skift fra en metodeforankret retorisk kritik til en mere begrebsorienteret kritik, hvor fortolkningen er i højsædet. Her tager man ikke udgangspunkt i en bestemt teori, som man overfører på teksten, men lader i stedet teksten selv være bestemmende for, hvilke teoretiske begreber, der er interessante (Jasinski, 2001). Det er netop sådan, at jeg har forholdt mig til Helle Thornings taler. Jeg har først foretaget en eksplorativ læsning af talerne og først derefter undersøgt dem i lyset af relevant teori. Jasinski er inspireret af Michael Leff, der har været en af de helt store fortalere for et større fokus på fortolkning i retorisk kritik.

3.4. Tekstlig kritik ved nærlæsning

Close-reading eller "nærlæsning" er en praksis og tilgang til retorisk kritik, hvor man går ud fra, at en teksts mening ligger i teksten selv, hvorfor man bør analysere og fortolke en tekst ved at se på dens interne dynamikker.

Ifølge Leff (1986) er det kritikerens opgave at finde frem til fortolkningen af tekstens mening. Det gøres ved, at kritikerens nærlæser teksten, bidrager med sin faglige viden og derigennem når frem til en fortolkning af teksten: "*While the critic must frame the discourse within its context, the focus of attention centers on the text itself and rhetorical features embedded within it*" (Leff & Sachs, 1990, s. 256).

Som ovenstående citat viser, bør man som kritiker have et udpræget fokus på teksten selv, og ikke så meget på den virkning teksten har haft på det givne tidspunkt. Man skal dog stadig forholde sig til tekstens kontekst og til de persuasive mål, teksten har:

Working from the evidence within the text, the critic proceeds to make inferences about what the work is designed to do, how it is designed to do it, and how well the design functions to structure and transmit meaning within the realm of public experience (Leff & Sachs, 1990, s. 256).

Leff & Sachs (1990) kritiserer andre retoriske tilgange, som f.eks. neo-aristotelismen, for at lave en opsplitning mellem teksters form og indhold, hvilket ifølge Leff gør det umuligt at se teksten som en helhed, der indeholder en mening. Leff interesserer sig ikke for, hvordan en tekst er blevet modtaget i sin samtid, men interesserer sig for, hvilken mening teksten havde til hensigt at præsentere for et publikum.

For mit arbejde med talerne betyder denne tilgang, at jeg fokuserer på selve talerne og ikke på, hvordan de blev modtaget. Jeg forholder mig dog til talernes kontekst på den måde, at jeg redegør for talernes situationelle vilkår. En anden konsekvens af at arbejde på denne måde er, at jeg kommer til at arbejde abduktivt med talerne forstået på den måde, at jeg lader "*analysen af tekstens interne dynamik udgøre grundlaget for en teoretisk redegørelse for teksten*" (Villadsen, 2011, s. 212). I analysen har jeg som nævnt valgt at fokusere på det afsenderbillede, som retor forsøger at skabe i teksten - altså Helle Thornings selvfremsstilling. Det betyder, at det ikke

er alle tekstens interne dynamikker, som jeg kommer til at berøre i min nærlæsning. Det er heller ikke min hensigt at analysere mig frem til talernes bogstavelige meninger og budskaber om diverse politiske tiltag, som har været væsentlige for hende at italesætte. Jeg ønsker at finde frem til den mening, der ligger i Helle Thornings selvfremsstilling - det billede af sig selv, som hun gennem forskellige valg tegner for sit publikum. Hendes selvfremsstilling har betydning for etableringen af hendes ethos, som i sidste ende er afgørende for, hvorvidt publikum bakker op om hendes lederskab.

3.5. Valg af empiri

Jeg har indledningsvist i denne opgave præsenteret, hvilke taler der udgør min empiri. I dette afsnit vil jeg kort forklare, hvad der ligger til grund for mit valg af taler.

I starten var jeg kun interesseret i Helle Thornings taler ved Folketingets åbning, men ved at se på flere af de traditionsrige taler, kan jeg udlede noget mere generelt om hendes retoriske lederskab og selvfremsstilling. Mit fokus er altså skiftet fra en bestemt talegenre - åbningstaler - til en bestemt retorisk strategi - selvfremsstilling - på tværs af konventionelle talesituationer. En analyse af forskellige taler vil gøre det muligt at se på hendes selvfremsstilling på tværs af retoriske situationer, hvor publikummet er forskelligt. På baggrund af en gennemlæsning af alle hendes taler indenfor de seks forskellige typer af taler (22 taler i alt - se liste bilag 7) har jeg udvalgt seks, som alle har en stor forekomst af selvrefererende sprogbrug. De er også valgt med henblik på at sikre, at alle hendes år som regeringsleder er repræsenteret.

De seks taler har det til fælles, at de er genkommende. Det er, med undtagelse af talen på valgnatten i juni 2015, taler, som afholdes år efter år af skiftende statsministre på nogenlunde faste tidspunkter. Nytårstalen og åbningstalen er alene forbeholdt statsministeren, mens 1. maj-taler, grundlovstaler og kongrestaler (landsmødetaler) hvert år holdes af flere partiførere. I kapitel 6 kommer jeg nærmere ind på konteksten for de enkelte taler.

Jeg vil ikke kunne sige meget om udviklingen af hendes selvfremsstilling over tid, idet det kan være svært at fastslå, hvorvidt en ændring i tid skyldes en bevidst forandring i den måde, som talerne er skrevet på, eller om ændringen over tid blot skyldes, at det er en anden slags tale, som er rettet mod andre personer eller forekommer i en ny politisk virkelighed. Specialet skal derfor ikke ses som et studie af udviklingen af Helle Thornings selvfremsstilling over tid, men som en undersøgelse af statsministerens selvfremsstilling i seks taler, som forhåbentlig kan give et bud på en generel tolkning af hendes selvfremsstilling i politiske taler. Jeg har et gennemgående blik på empirien, hvilket vil sige, at selvom de enkelte taler i sin natur er forskellige fra hinanden, er det hendes gennemgående selvfremsstilling, som jeg ønsker at få indblik i.

De seks taler er alle hentet fra dansketaler.dk med undtagelse af talen på valgnatten i juni 2015 (bilag 6). Den er fundet på politiken.dk og siden transskriberet (<http://politiken.dk/indland/politik/folketingsvalg2015/ECE2723306/helle-thorning-schmidt-jeg-har-besluttet-at-traede-tilbage/>). Det er værd at bemærke, at jeg naturligvis er klar over, at hun ikke har skrevet alle, hvis nogen, af

talerne selv. Dog er jeg ikke interesseret i produktionen af talerne, og derfor refererer jeg alene til Helle Thorning som afsender. Desuden siges det, at *“uanset om vedkommende har skrevet sit manuskript egenhændigt eller ej, påhviler det politiske og juridiske ansvar den person der ytrer noget”* (Jørgensen & Villadsen, 2011, s. 89).

3.6. Kodning af talerne

Med seks taler har jeg et stort analysemateriale, hvorfor jeg har fundet det nødvendigt at benytte en metode til at afkode det.

Som nævnt foretog jeg først en eksplorativ læsning af de seks taler. I kraft af min indledende undren var jeg opmærksom på hendes brug af ordet ”jeg”.

I min gentagne læsning af talerne opdagede jeg andre elementer, som giver yderligere indsigt i, hvordan hun fremstiller sig. Jeg lod på den måde talerne fortælle mig, hvilke andre emner det var interessant at undersøge nærmere. Jeg blev nysgerrig på brugen af ord som “vi” og “jer”, fordi disse ord refererer til hende selv som afsender, men også er en meget direkte måde at inddrage et (bestemt) publikum på. Efter yderligere gennemlæsninger begyndte jeg at søge på de specifikke stedord. Jeg kopierede talerne enkeltvist ind i Word og brugte programmets søgefunktion til at danne mig et overblik over antal og fordeling af de personlige stedord i talerne. Jeg tog her udgangspunkt i Tetens (2007) og Nielsens (2014) kategorier af stedord. Jeg har udregnet den procentmæssige brug af personlige stedord baseret på talernes længde. Dette kvantitative element er alene med for at danne et overblik, da det er den kvalitative fortolkning, som er specialets omdrejningspunkt.

På mange måder er min tilgang til empirien inspireret af de metoder, man bruger inden for *grounded theory*. Brymans (2012) beskrivelse *selective coding* er den metodiske fremgangsmåde, som kommer nærmest min proces i kodningen af talerne. I *selective coding* har man en *core category*, som danner udgangspunkt for ens kodning, og som alle andre kategorier relaterer sig til: *“A core category is the central issue or focus around which all other categories are integrated”* (Bryman, 2012, s. 569). Min *core category* er Helle Thornings brug af ordet “jeg”, og det er med udgangspunkt i den kategori, at jeg har udledt andre kategorier i talerne.

Jeg udledte følgende kategorier, som ligger til grund for min kvalitative analyse:

Selvfremsstilling

- Brug af ordene ‘jeg’, ‘mig’, ‘min’, ‘mine’ ‘mit’ (bilag 8)
- Informationer hun giver om sig selv og sit liv (bilag 9)

Henvendelser til og inddragelse af publikum

- Brug af ordene “jer”, ‘jeres’, ‘I’ og “vi”, “vor”, “vore”, “vort”, “vores” og “os” (bilag 10 og 11)

Positionering

- Fremhævelse af hendes (og regeringens) succeser (bilag 12)
- Kritik af oppositionen (bilag 13)

Jeg analyserede derefter talerne kvalitativt med udgangspunkt i disse, nu navngivne, kategorier, og holdt mine fund op i mod relevant teori, hvilket har givet mig en ny forståelse og fortolkning af Helle Thornings selvfremsættelse. Man kan indvende, at det er en risiko, at man overser andre væsentlige elementer, hvis man tager udgangspunkt i faste kategorier, men inddelingen i kategorier er først sket efter gentagne gennemlæsninger af talerne, og de er derfor alle udledt af teksterne selv med undtagelse af ordet "jeg", som jeg på forhånd var motiveret til at undersøge nærmere.

Kapitel 4: Teori

I følgende kapitel vil jeg præsentere teorien, som anvendes og danner baggrund for analysen. Her vil jeg også argumentere for, hvorfor personlige stedord kan være et godt udgangspunkt for en undersøgelse af Helle Thornings selvfremsstilling.

4.1. Selvfremsstilling: Ethos og persona

Selvfremsstilling er omdrejningspunktet for mit analytiske arbejde med de seks taler, og skal som nævnt forstås, som det billede Helle Thorning tegner af sig selv i teksten - den måde, hvorpå hun fremsstiller sig for sit publikum. Selvfremsstilling i politiske taler er interessant at undersøge, fordi jeg ser, at selvfremsstilling kan betragtes som en retorisk strategi, der har potentiale til at øge retors muligheder for at overbevise sit publikum. Politikere vurderes nemlig i stigende grad på deres person, og derfor har det betydning, hvordan de fremsstiller sig selv. Charteris-Black (2011) formulerer det således: *“Political power is based in the flesh and blood presence of a leader who can charm and inspire followers. Ultimately, because many people do not understand ideas and ideologies, they are more likely to trust their instincts when evaluating individual politicians”* (Charteris-Black, 2011, s. 27). Taler er et godt sted at starte, hvis man vil undersøge en persons selvfremsstilling, fordi: *“Et velkendt forhold ved talen er, at den typisk siger lige så meget om taleren, som taleren siger om sit emne”* (Gabrielsen & Mouton, 2014, s. 132).

Selvfremsstilling er ikke et selvstændigt begreb inden for retorikken, sådan som eksempelvis ethos er det (Cherry, 1998). Jeg mener, at selvfremsstilling i taler bedst kan undersøges ved at anvende både ethos- og personabegrebet, fordi de begge knytter sig til retors fremviste karakter og dermed den måde, hvorpå hun fremsstiller sig. I afsnittet redegør jeg derfor for begreberne med udgangspunkt i Aristoteles' (2002) og McCroskeys (2006) forståelse af ethos og Cherrys (1998) forståelse af persona. Her diskuterer jeg, hvorledes de to begreber supplerer hinanden og tilsammen kan give et teoretisk udgangspunkt for en undersøgelse af selvfremsstilling. Til slut i dette afsnit vil jeg redegøre for Tetens (2007) begreb om ”personlige appeller”, der knytter sig til brugen af personlige stedord i politiske taler. De personlige stedord peger direkte på retor selv og dennes relation til publikum, hvorfor brugen af netop disse ord kan fortælle noget om retors selvfremsstilling.

4.1.1. Ethos - Aristoteles og McCroskey

Retor kan, ifølge Aristoteles (2002), anvende tre appelformer i forsøget på at overbevise sit publikum: *Logos-appellen*, hvor retor appellerer til modtagernes fornuft ved at anvende logiske og rationelle argumenter. Ved brug af *patos-appellen* søger retor at appellere til sit publikum ved at vække deres følelser. Endelig er der *ethos-appellen*, hvor retor appellerer til sine modtagere ved at fremstå troværdig. Aristoteles skriver følgende om ethos: *“Overbevisning skabes gennem talerens karakter (ethos), når talen holdes på en sådan måde, at den gør talerens person troværdig. Vi tror nemlig mere og med større beredvillighed på, hvad anstændige mennesker siger (..)”* (Aristoteles, 2002, s. 34).

Som ovenstående citat viser, knytter ethos sig hermed til talerens karakter og ikke mindst talerens moralske karakter. Ifølge Aristoteles er det igennem tre karaktertræk eller dyder, at retor kan styrke sit ethos. *Phronesis* handler om at demonstrere praktisk klogskab eller kompetence. Retor skal vise, at hun er vidende på det område, der diskuteres eller tales om. *Arete* handler om, hvorvidt retor fremstår sympatisk, og om hun er i besiddelse af gode moralske egenskaber, der vækker genklang hos publikum. Som Gabrielsen & Christiansen (2014) skriver: "*Når man vil demonstrere arete, handler det om at fremhæve de værdier, man deler med tilhørerne, så man får skabt et værdifællesskab med publikum gennem talen*" (Gabrielsen & Christiansen, 2014, s. 119). Slutteligt findes ethos-dyden *eunoia*, der kan oversættes med "velvilje". Denne karakteregenskab handler om, at publikum skal føle, at retor vil dem det godt. Retor skal vise, at hun tager publikums værdier, holdninger og bekymringer alvorligt (Aristoteles, 2002).

James C. McCroskey har i bogen "An Introduction to Rhetorical Communication" (2006) defineret ethos som modtagerens holdning til retor på et givet tidspunkt. Det særlige ved McCroskey er, at han argumenterer for et dynamisk ethos-begreb i modsætning til Aristoteles' mere statiske ethos-begreb. Aristoteles mener, at virkningen af ethos-appel "(...) må imidlertid afstedkommes ved talen selv og ikke af nogen forhåndsindstilling om, hvad slags menneske taleren er" (Aristoteles, 2002, s. 34). Hos McCroskey findes derimod en inddeling af ethos i *initial ethos*, *derived ethos* og *terminal ethos*. Initial ethos (indledende ethos) er forbundet til retors troværdighed inden en kommunikationshandling begynder. Derived ethos (eller "det afledte ethos") henviser til det ethos, retor kan forsøge at opbygge under selve talehandlingen gennem retoriske valg. Terminal ethos er det ethos, som retor tilskrives, efter en kommunikativ handling er afsluttet. Det terminale ethos er dermed resultatet af det indledende ethos og det afledte ethos tilsammen (McCroskey, 2006).

Det er afgørende at tilføje, at ethos ikke er noget, man har - det er noget, som man får tildelt af publikum. Det er alene publikums opfattelse af retor, der bestemmer ethos, men ikke desto mindre kan retor gennem retoriske valg gøre sit for at højne sit ethos.

Da jeg gennem nærlæsning alene forholder mig til talerne og ikke til publikums vurdering af dem, er det således det afledte ethos, der er relevant for mig at arbejde med, fordi kilden til indsigt om det afledte ethos ligger i selve teksten, hvorimod viden om det indledende og terminale ethos alene kan frembringes ved at spørge publikum. Undervejs i analysen refererer jeg til nogle af de virkemidler, som blandt andre McCroskey (2006) og Aristoteles (2002) mener er formålstjenlige at benytte, hvis retor vil højne sit (afledte) ethos. Et virkemiddel er eksempelvis, at man som retor kan have fordel af at fremhæve ligheder mellem sig selv og publikum. McCroskey (2006) skriver, at lighederne end ikke behøver at være virkelige for at have en positiv effekt: "*Such similarities do not even have to be real in order to have a positive effect, although for a source to posit a false similarity raises a rather important ethical question*" (McCroskey, 2006, s. 87). Beason (1991) påpeger, at ligheder er vigtige at fremhæve, fordi de får retor til at fremstå tillidsvækkende: "*Almost all people are more likely to accept and trust*

a communicator who is perceived as being 'one of them', since such commonality gives the impression that communicator and audience share backgrounds, goals and values" (Beason, 1991, s. 331). Det ligger, som nævnt, udenfor specialets formål at konkludere på, hvilket ethos Helle Thornings publikum tilskriver hende. Imidlertid kan jeg godt foretage en vurdering af, hvorvidt hendes retoriske valg på et teoretisk grundlag er hensigtsmæssige.

4.1.2. Cherrys personabegreb

Hvor ethos handler om retors "faktiske" karakteregenskaber, vedrører persona den eller de roller, som retor konstruerer for sig selv i talerne. Ordet persona kan oversættes til "maske". Begrebet kan bruges til at beskrive, hvordan retor påvirker sin fremtræden ved at konstruere en persona (rolle), der er fordelagtig i den givne situation (Jørgensen & Villadsen, 2009). Robert E. Brooke (2006) skriver således om persona: "(..) *the concept of persona encourages rhetoricians to think of the "I" created in a speech or writing as something constructed by the speaker or writer. What is in question is the degree of this construction*" (Brooke, 2006).

Roger D. Cherry gennemgår i artiklen "Ethos versus persona - self-representation in written discourse" (1998) både ethos - og personabegrebet og argumenterer for, hvorfor persona fortjener en selvstændig plads i retorikkens begrebsapparat. Han mener, at ethos og personabegreberne al for ofte blandes sammen og gøres synonyme: "*Two terms for describing self-representation - ethos and persona - are commonly conflated, despite the fact that there are good historical and conceptual grounds for maintaining a distinction*" (Cherry, 1998, s. 384). Et argument for, at man bør skelne mellem de to begreber, er, at de ikke nedstammer fra samme videnskabelige traditioner. Mens ethosbegrebet er retorisk, kommer personabegrebet fra litteraturens verden. Cherry (1998) definerer forskellen på de to begreber på følgende måde:

With its roots in the rhetorical tradition, ethos refers to a set of characteristics that, if attributed to a writer on the basis of textual evidence, will enhance the writer's credibility. Persona, on the other hand, traces its roots through literature and literary criticism and provides a way of describing the roles authors create for themselves (..) (Cherry, 1998, s. 402).

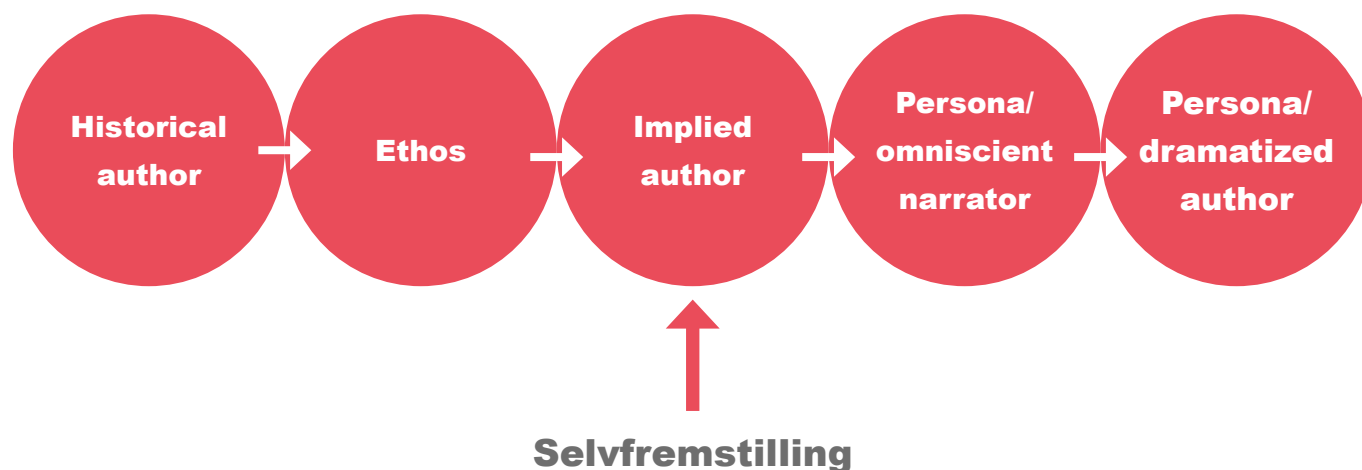
Som ovenstående citat viser, skelnes der altså mellem de klassiske karakterbårne ethosdyder og den persona, som retor skaber for sig selv.

At personabegrebet ikke har ligeså stor anseelse inden for retorikken som ethos, kan skyldes flere ting. Isager (2003) skriver, at ethos-begrebet for det meste er fuldt tilstrækkeligt som analytisk kategori, hvilket gør overvejelser om persona overflødige. Hun skriver videre, at retorikforskningen ofte har holdt sig på afstand af personabegrebet, fordi man inden for retorikken skelner skarpt mellem retorisk fremførelse og skuespil. Man kan foreslå, at personabegrebet, i kraft af dets oprindelse, rigtig nok bringer konnotationer til forstillelse og skuespil, men at dette ikke gør begrebet irrelevant i retorisk sammenhæng.

Booth (1961) mener, at der altid vil være en indskrevet forfatter i alle slags tekster. Dette koncept kalder han for "implied author". Det konstruerede "jeg" og retors historiske person kan

ifølge Booth aldrig være den samme. Cherry (1998) påstår, at Booths begreb om den indskrevne forfatter er nyttigt, hvis man anser det for “*a middle ground between the ethos of the historical author and the literary persona*” (Cherry, 1998, s. 395). Cherry opstiller et kontinuum over graderne af mimetisk selvfremstilling i tekster og placerer derfor Booths indskrevne forfatter i midten:

Figur 1: Cherrys kontinuum

Om sit kontinuum skriver Cherry (1998):

At the ethos end of the continuum, writers garner credibility by identifying themselves as holding a certain position or having particular kinds of knowledge or experience, as well as by demonstrating their “practical wisdom” and showing a concern for the audience. At the persona end of the continuum, writers exercise their ability to portray the elements of a rhetorical situation to their advantage by fulfilling or creating a certain role (or roles) in the discourse community in which they are operating (Cherry, 1998, s. 399).

Som ordet kontinuum antyder, er overgangen mellem de forskellige elementer flydende, selvom der er stor forskel på de to yderpunkter. Cherry (1998) understreger da også selv, at der ofte vil være overlap mellem ethos og persona, da de interagerer med og komplimenterer hinanden. Indimellem vil det derfor være svært at skelne mellem de to i arbejdet med den konkrete tekst. Cherry (1998) foreslår dog en mulig sondren i nedenstående citat:

When we evaluate a writer’s intelligence, integrity, and competence, we evaluate his or her basic character and credibility by assessing qualities that fall under the rubric of ethos. At the same time, when we make judgements about ‘voice’ and ‘tone’ and consider the role or roles the writer creates for him- or herself in the text, we evaluate qualities that fall under the rubric of persona (Cherry, 1998, s. 404).

Jeg ser, at selvfremstilling placerer sig i midten af kontinuummet på linje med Booths indskrevne forfatter. Den afsenderprofil, der tegnes i teksten vil hverken være en direkte spejling af hendes faktiske, historiske person. Omvendt vil det heller ikke være en ren fiktiv karakterfremstilling.

Helle Thornings selvfremsstilling knytter sig både til hendes demonstration af ethos, men også til den eller de roller, hun påtager sig i talerne. Det er min opfattelse, at man ved at forholde sig til begge begreber kan give det klareste mulige billede af selvfremsstillingen i de seks taler. Løbende gennem specialet forholder jeg mig også til talernes publikum. Det gøres fordi, at relationen mellem selvfremsstillingen og publikummet er interessant, i lyset af Cherrys (1998) påstand om at "(...) *self-portrayal will vary according to the way in which audience and other factors of the rhetorical situation are characterized*" (Cherry, 1998, s. 398). Man kan med udgangspunkt i ovenstående citat formode, at Helle Thornings selvfremsstilling vil variere afhængigt af, hvilket publikum hun søger at skabe tilslutning hos.

4.1.3. Personlige stedord og Tetens personlige appeller

En vej til at undersøge Helle Thornings ethos og persona, og dermed hendes selvfremsstilling, er ved at kigge på hendes brug af personlige stedord. Ræsonnementet er, at retors ethos og persona træder tydeligt frem, da disse ord peger direkte på retor selv. Et lignende ræsonnement findes hos Beason (1991). Han har et begreb, som han kalder signalled ethos. Signalled ethos minder om McCroskeys afledte ethos, fordi retor selv kan søge at påvirke det under selve talesituationen. Signalled ethos kan, ifølge Beason (1991), blandt andet aflæses ved at se på de personlige stedord: "*With signalled ethos, the communicator's persona is moved to the forefront of the message, offering what is likely to be the most conspicuous opportunity - whether intended or not - for an audience to focus on what the text suggests about the communicator as a person*" (Beason, 1991, s. 328). Ved at kigge på det selvrefererende sprogbrug, kan jeg såvel som publikum altså udlede noget om retors ethos og persona.

Gabrielsen & Christiansen (2014) peger på, at en analyse af personlige stedord også kan frembringe viden om retors evne til at tilpasse sig den konkrete talesituation: "*Selvom ord som disse er små og ofte overses, afslører de, om taleren har formået at tilpasse sit sprog til situationen. (...) Hvordan man som taler bruger personlige pronomener, viser, hvordan man opfatter relationerne i den retoriske situation*" (Gabrielsen & Christiansen, 2014, s. 151). Brugen af stedord kan altså sige noget om retors opfattelse af relationer, hvilket indirekte fortæller noget om publikum. Beason (1991) underbygger dette, når han forklarer betydningen af ordet "vi" i taler:

Whenever the speaker use the term "we" to refer to both themselves and their audience, they are claiming group membership with that audience, although it can be a subtle type of affiliation. The speaker find additional means of building a sense of community and indicating ties with audiences (Beason, 1991, s. 331).

I litteraturreviewet introducerede jeg Tetens (2007) studie af omfanget af personlige stedord i amerikanske præsidenters taler. Tetens præmis er, at personlige appeller er en form for magtudøvelse i sig selv. Jeg anvender hans forståelse af betydningen af de tre personlige appelformer, som retor kan gøre brug af. Jeg benytter mig her af Nielsens (2014) danske oversættelse. Tetens (2007) har inddelt en række personlige stedord i tre kategorier, der hver især er en personlig appel, der har forskellige virkninger for retor:

Autoritativ retorik kommer til udtryk ved brug af ordene "jeg", "mig", "min", "mine" og "mit". Autoritativ retorik skal betragtes som en måde, hvorpå retor kan udnytte sit embedes indbyggede autoritet til at legitimere politiske udmeldinger og som en måde at styrke, markere og referere til sit lederskab.

Styrende retorik dækker over ordene "I", "jeres" og "jer". Denne appellform bruges af retor til at placere ansvar og behov for handling et andet sted end hos retor selv: *"In much the same way that the president uses I, me, and my to exercise his presidential authority, he can also use his station to give commands and place the need for performance on his audience"* (Teten, 2007, s. 677).

Identifikationsretorik er den tredje og sidste af Tetens personlige appeller og udtrykkes gennem ordene "vi", "vor", "vort", "vore", "vores" og "os". Identifikationsretorik anvendes for at skabe samhørighed mellem retor og publikum og herigennem opbygge en ønsket, fælles identitet (Teten, 2007). Campbell & Jamieson (1990) skriver i tråd med dette, at præsidenter, der mestrer retorikken, formår at overføre deres publikum til en ønskværdig fælles identitet. Identifikationsretorik bruges altså med henblik på at skabe en fælles identitet, der er hensigtsmæssig for realiseringen af retors mål og intentioner.

Min kategorisering af stedord - og opbygning af analysen - er struktureret efter Tetens (2007) tre personlige appeller. Hvert afsnit indledes med et kvantitativt overblik over omfanget af de konkrete stedord, som virker som afsæt for min kvalitative analyse af brugen af dem. I næste afsnit vil jeg introducere specialets genre teori.

4.2. Genre teori

I dette afsnit introduceres teorien, som ligger til grund for min indledende analyse af talernes genre. Målet med specialet er ikke at foretage en genreanalyse af de seks taler, men jeg medtager et afsnit om talernes genre, da jeg er af den opfattelse, at det kan være svært at behandle talerne, hvis jeg ikke forstår, hvilken genre de tilhører, og hvad der karakteriserer de enkelte genrer. Desuden kan man som kritiker risikere at overse ting, hvis man ser bort fra genreforholdet, fordi der med genren følger nogle forventninger (Campbell & Jamieson, 1978). En sidste årsag til, at det er væsentligt, at jeg forholder mig til genren er, at det var en del af min forforståelse, at talerne tilhører den epideiktiske genre og da jeg, ifølge Gadamer, ikke kan se bort fra min forforståelse, må jeg i stedet sætte den i spil ved at undersøge genreforholdet.

Ordet "genre" kommer af det latinske ord "genus", der betyder klasse eller type. Inden for retorikken bruger man genre til at klassificere taler i en bestemt kategori. Ifølge Campbell & Jamieson (1978) er genre en samling ytringer, som har stilistiske, indholdsmæssige og situationelle karakteristika til fælles, og det gælder for disse karakteristika, at de hænger sammen i et særligt internt dynamisk forhold.

Genre har været et væsentligt element af retorisk kritik siden Aristoteles først introducerede talegenrer i bogen "Retorik". Han skelner mellem tre forskellige talegenrer: den deliberative tale, den forensiske tale og den epideiktiske tale. Ifølge Aristoteles har de forskellige genrer hver sin tid. I den deliberative tale rådgives der om ting, som hører fremtiden til. I den juridiske tale skal tilhørerne forholde sig til begivenheder i fortiden, og i den epideiktiske tale er det fortrinsvis nutiden, som er i centrum, men "*Dog hænder det ikke sjældent, at taleren enten drager fortiden med ind ved at minde om, hvad der skete dengang, eller tager forskud på, hvad man kan vente sig af fremtiden*" (Aristoteles, 2002, s. 43). Formålet med epideiktiske taler vil oftest være at "rose" eller "dadle" personer og begivenheder. Retor skal markere særlige lejligheder ved at kommentere dem med en passende ytring (dette hænger sammen med de klassiske retoriske begreber *aptum* og *decourum*). Det epideiktiske publikums funktion er så at vurdere, hvorvidt retor formår at give et passende svar til lejligheden. Ved deliberative og forensiske taler skal publikum derimod agere dommere og træffe beslutninger (Aristoteles, 2012).

Chaïm Perelman skriver i "Retorikkens rige", at den epideiktiske genre ofte er blevet undervurderet i forhold til de to andre aristoteleske genrer. Dette er sket, fordi publikums eneste funktion tilsyneladende er at vurdere retors veltalenhed og ikke talernes budskaber og argumentation. Perelman opponerer mod at underkende genren, da den tjener en helt særlig funktion: "*(..) dens rolle er at intensivere tilslutningen til de værdier, uden hvilke de taler, som tilstræber handling, ikke ville kunne finde den løftestang, som følelsesmæssigt kunne bevæge tilhørerne og sætte dem i bevægelse*" (Perelman, 2005, s. 54). Målet med epideiktiske taler er, ifølge Perelman, at styrke et fællesskab om et sæt værdier, som man ønsker skal være bestemmende for fremtidens handlinger. Det kan derfor synes ærgerligt at reducere epideiktikken til et spørgsmål om form.

Sullivan (1993) læner sig op af Perelman, når han beskriver, hvad den epideiktiske retoriks funktion er: "*(..) epideictic rhetoric is the rhetoric of orthodoxies, its purpose being the creation and maintenance of orthodox opinions within a culture or subculture*" (Sullivan, 1993, s. 116).

Ifølge Miller (1984) skal genre ses som en ramme for social handling: "*Genre viser til en konventionell diskurskategori basert på en omfattende typifisering av retoriske handlinger. Som handling får genre mening fra situasjonen og fra den sosiale konteksten som situasjonen oppstod i*" (Miller, 1984, s. 32). Miller mener, at vi bør kigge mere på, hvilken handling den givne kommunikation skal igangsætte, når vi vil forstå genren. Hun skriver videre, at "*En genre er et retorisk redskap for å formidle private intensjoner og sosiale påtrengende problemer. Den motiverer ved å kople det private med det offentlige, enkelttilfellet med det som gjentas*" (Miller, 1984, s. 32). På den måde anerkendes det, at retorikken både er situationsbundet og intentionel, og ifølge Miller (1984) hjælper genrer til, at vi som mennesker kan handle i fællesskab.

En indvending mod genrekritikken er, at den river os væk fra den direkte oplevelse af det, vi undersøger, hvilket i værste fald betyder, at vi ikke ser talen for hvad den er, men blot som et eksemplar af en bestemt genre (Conley, 1979, s. 52). Derfor er det også væsentligt, at man ikke

betrakter genrer som en fast størrelse. Ofte vil en epideiktisk tale indeholde deliberative træk og omvendt. Som Kjeldsen (2009) skriver var Aristoteles selv "(...) *den første til at latterliggøre folk der ukritisk overførte skematiske oversigter til praksis*" (Kjeldsen, 2009, s. 102). I mit indledende analyseafsnit undersøger jeg talernes genremæssige træk og hvilke forventninger, der knytter sig til genren.

4.3. Den retoriske situation og publikum

Følgende afsnit handler om den retoriske situation og publikumsforståelser. Teorien, der præsenteres her, anvendes i det indledende analyseafsnit om talernes kontekst og retoriske situation. Talernes publikum adresseres desuden løbende i min analyse. Betragtninger om den retoriske situation og konteksten for talerne er væsentlige at have med for, som beskrevet i metodeafsnittet foreskriver Leffs nærlæsningsmetode, at man har forholdt sig til talernes kontekst, inden man laver den tekstinterne analyse, da retor ikke er uafhængig af de ydre omstændigheder.

Jeg starter afsnittet med at redegøre for Lloyd F. Bitzers forståelse af den retoriske situation og præsenterer den diskussion, som udsprang af hans kendte artikel "The Rhetorical Situation" fra 1968.

Ifølge Bitzer er retorik situationel forstået på den måde, at retorikken eksisterer som et svar på en situation. En ytring er for ham først retorisk, når den udspringer af en bestemt type situation, der kalder på et svar. I mit metodeafsnit om retorisk kritik har jeg ellers fastslået, at en ytring eller en tekst er retorisk, når retor har en intention med den, men retors intentioner bliver med Bitzers blik uinteressante. Bitzer anfører, at enhver retorisk situation er konstitueret af tre elementer: *Exigence*, *audience* og *constraints*. *Exigence* kan forstås som "*an imperfection marked by urgency; it is a defect, an obstacle, something waiting to be done, a thing which is other than it should be*" (Bitzer, 1968, s. 6). Der er altså en situation, der kalder på et svar. Der kan godt optræde flere exigences i en enkelt tale, men det er ikke alle exigences, der er retoriske. Et exigence er først retorisk, når det kan afhjælpes/ændres/modificeres ved hjælp af diskurs. Dette leder mig videre til det næste element i Bitzer forståelse af en retorisk situation, *audience*. Hos Bitzer er publikum ikke bare alle dem, der lytter til en retorisk ytring. Det retoriske publikum "(...) *consists only of those persons who are capable of being influenced by discourse and of being mediators of change*" (Bitzer, 1968, s. 7). Publikum er altså dem, der har mulighed for at blive influeret til at skabe en forandring i henhold til situationens exigence. Det sidste element kalder Bitzer *constraints*. *Constraints* dækker over mange ting og kan være både positive og negative. Fælles for *constraints* er, at det er vilkår, som påvirker den retoriske situation. Derfor er retor nødt til at tage forbehold for disse *constraints*. Den retoriske situation, der udgøres af de tre beskrevne elementer, kalder på et såkaldt "*fitting response*". Retors opgave er derfor at give det mest passende svar på den retoriske situation (Bitzer, 1968).

Bitzers artikel har været populær i over 40 år, fordi den angiver et simpelt værktøj til analyse af

retoriske situationer. Jeg benytter mig også af hans tre begreber exigence, audience og constraints til min indledende analyse af talernes situationelle vilkår. Dog er jeg tilbøjelig til at være uenig i grundpræmissen for hans begrebsudvikling - at tekster er retoriske i kraft af situationen og ikke på grund af retor selv.

I "The Myth of the Rhetorical Situation" (1973) kritiserer Richard Vatz Bitzer for at lægge for meget vægt på situationen og herigennem underkende retors betydning. Vatz mener, at retor selv skaber den retoriske situation, dels ved at beslutte hvad der skal fremhæves, og dels ved at have magten over fortolkningen af det, der kommunikeres. "*If one accepts Bitzer's position (...) then we ascribe little responsibility to the rhetor with respect to what he has chosen to give salience*" (Vatz, 1973, s. 158). Vatz opponerer altså mod tanken om, at retor blot underkaster sig en retorisk situation. Det samme gør Gerard Hauser, der mener, at retor kan omdefinere en retorisk situation, så retors egne intentioner og mål kan realiseres (Jørgensen & Villadsen, 2011, s. 95).

Jeg mener i tråd med Benoit (1994), at man både kan kritisere Vatz og Bitzer for at være for rigide i deres tilgang til retors versus situationens betydning. Retor er hverken magtesløs overfor en situation, men er heller ikke upåvirket af den. Min indledende analyse af talernes kontekst er struktureret omkring Bitzers begreber. Jeg er enig med ham i, at retor kan være nødt til at svare på nogle exigences - nogle påtrængende problemer i omverdenen. Omvendt anerkender jeg også Vatz' synspunkter, og jeg tillægger mig hans synspunkt om, at retor selv er i stand til at skabe situationer, og at retor har stor indflydelse på den retoriske situation, f.eks. ved at fremhæve noget frem for noget andet.

Som angivet i teori afsnit 4.1.2. mener Cherry (1998), at retors selv fremstilling og persona kan variere i forhold til, hvilket publikum talerne er rettet mod.

For Bitzer er publikum som nævnt dem blandt tilhørende, der har handlekraft til at skabe en forandring. Han kalder dem for *mediators of change*. I litteraturen skelnes der ofte mellem det faktiske publikum, altså dem der er til stede, når talen holdes, og det intenderede publikum. Det intenderede publikum - eller indirekte publikum - er, ligesom Bitzers *mediators of change*, dem, som retor finder det vigtigst at opnå tilslutning hos. Tit vil de to "publikummer" være ens, men der kan være situationer, hvor de er forskellige (Jørgensen & Villadsen, 2011).

I analysen benytter jeg mig af en bredere publikumsforståelse, fordi jeg i løbet af specialet foreslår, at der også er et indskrevet publikum i talerne, som er interessant at belyse i relation til retors selv fremstilling. Edwin Black introducerede i 1970 begrebet *second persona*. Ifølge Black findes der i enhver tekst et "indskrevet publikum" - en *second persona*. Kort beskrevet er det indskrevne publikum det billede af publikum, der tegnes i teksten. Ved at analysere talers argumentation, ordvalg, påstande eller stilistiske træk, vil man kunne se, hvilken type menneskes værdier, der er repræsenteret i talerne. Det er så at sige et ideelt publikum - en repræsentation af det, som retor gerne vil have de virkelige tilhørere til at være eller blive til i kraft af talen: "*The*

critic can see in the auditor implied by a discourse a model of what the rhetor would have his real auditor to become" (Black, 1970, s. 113). Det indskrevne publikum er ikke manifesteret i fysisk form: "*That application does not focus on a relationship between discourse and an actual auditor. It focuses instead on the discourse alone and extracts from it the audience it implies*" (Black, 1970, s. 112). Det indskrevne publikum vil ifølge Black (1970) oftest være knyttet til en bestemt ideologi:

It seems a useful methodological assumption to hold that rhetorical discourses, either singly or cumulatively in a persuasive movement, will imply an auditor, and that in most cases the implication will be sufficiently suggestive as to enable the critic to link this implied auditor to an ideology (Edwin Black, 1970, s. 112).

Mit speciale er ikke en ideologikritisk læsning af Helle Thornings taler som sådan, men jeg finder Blacks second personabegreb anvendeligt til at beskrive, hvem Helle Thornings ideelle publikum er, og hvilke ideologiske træk talerne herigennem fremviser. Man kan yderligere foreslå, at det indskrevne publikum er en form for spejling af hende selv, og relationen mellem publikumsfremstilling og selv fremstilling derfor er et interessant perspektiv at belyse.

4.4. Retorisk handlekraft

I specialet undersøges Helle Thornings selv fremstilling i seks taler, og hvordan selv fremstillingen benyttes som strategi for at etablere hende som leder. Sidst i specialet vil jeg på baggrund af min analyse diskutere selv fremstillingens potentiale i forhold til begrebet *agency*. Dette sidste teori afsnit har derfor til formål at introducere og kort redegøre for begrebet *agency*.

Agency bliver ofte bredt defineret som the *capacity to act* (Hoff-Clausen, Isager & Villadsen, 2005, s. 57), men begrebet, dets betydning og anvendelsesmuligheder er meget omdiskuteret inden for retorikken. Agency-begrebet har ikke en samlet dansk oversættelse, men jeg vil fremadrettet, på linje med Isager (2009), bruge betegnelsen "retorisk handlekraft".

Jeg benytter mig af Hoff-Clausen et al (2005) udlægning af, hvad retorisk handlekraft betyder. For det første refererer begrebet til retors brug af midler til at overbevise sit publikum. Dette vedrører retors kommunikative evner og strategier, som hun anvender i talehandlingen. Eksempelvis kan Helle Thorning forsøge at højne sit afledte ethos ved at demonstrere, at hun besidder de Aristoteleske ethos-dyder. Denne betydning kan, ifølge Hoff-Clausen et al (2005), oversættes med "handleevne" eller "handlekraft" (Hoff-Clausen et al, 2005, s. 57). For det andet refererer begrebet til de ydre omstændigheder, som har indflydelse på retors generelle mulighed for at blive hørt. Dette indbefatter også de bredere sociale, kulturelle og politiske omstændigheder og ikke kun omstændigheder vedrørende den specifikke situation. Denne del af begrebet kan man ifølge Hoff-Clausen et al (2005) kalde "taleposition" eller "handlemulighed".

Retorisk handlekraft er, ifølge Isager, et begreb, som er svært at bruge analytisk, fordi "*det refererer til selve den dynamik, kvalitet eller evne, der får ord til at virke i verden eller gør retorik til*

en meningsfuld handling” (Isager, 2009, s. 271). Begrebets potentiale - men også udfordringen ved det - ligger i, at det, ifølge Leff (2005), både dækker over det rent instrumentelle i retorikken og retorikken som skabende kraft eller handling, der har en virkning i verden. Hoff-Clausen et al (2005) finder begrebet nyttigt, men at dets anvendelsesmuligheder er betinget af nogle forudsætninger:

Agency har vist sig som et nyttigt analysebegreb i retorikken, i det omfang man mener, at det retoriske sprog på en gang skaber en virkelighed og skabes af virkeligheden, og at retor har mulighed for at påvirke virkeligheden med sine ord samtidig med, at han eller hun konstitueres som taler af samme virkelighed (Hoff-Clausen et al, 2005, s. 56).

Hvis man mener, at retorikken både skaber en virkelighed og skabes af virkeligheden, er begrebet altså anvendeligt. Selvom jeg forholder mig tekstinternt til talerne, er jeg også bevidst om, at ydre omstændigheder, samt den konkrete kommunikationssituation, har indflydelse på talernes udformning. Jeg tillægger mig et synspunkt om, at Helle Thorning hverken er magtesløs i forhold til at påvirke verden, men heller ikke er uafhængig af konteksten, som hendes taler er en del af. Dette er, som beskrevet i afsnit 3.4, også en grundpræmis for Leffs (1986) nærlæsningsmetode.

Den tekstinterne tilgang begrænser mig dog alligevel til en vis grad i forhold til en analyse og diskussion af Helle Thornings retoriske handlekraft. Da jeg ikke har indsigt i modtagelsen af talerne, vil jeg have svært ved at sige noget om, hvorvidt Helle Thorning rent faktisk har retorisk handlekraft. Retorisk handlekraft er nemlig, på samme måde som ethos, ikke noget man har eller tager. Retorisk handlekraft skabes i selve talesituationen. Ifølge Miller (2007) er retorisk handlekraft noget man får, blandt andet ved at blive anerkendt i rollen som retor af dem man retter henvendelse til med sine ytringer. Jeg mener dog, at jeg, på baggrund af analysen af hendes selvfremstilling, kan komme med et kvalificeret bud på, hvorvidt og hvordan hun fremstår som retorisk handlekraftig.

Leff (2003) har anvist en måde, hvorpå man kan undersøge retorisk handlekraft. Han peger på, at der som minimum bør indgå tre elementer i en undersøgelse af agency:

- 1. Retors konstruktion af sig selv**
- 2. Retors konstruktion af publikum (her henvises der til Edwin Blacks second persona-begreb)**
- 3. Tekstens fremstilling af forholdet mellem retor og publikum (Leff, 2003, s. 11).**

Med udgangspunkt i ovenstående forståelse af retorisk handlekraft, og hvordan denne kan undersøges, vil jeg i kapitel 11 analysere og diskutere selvfremstillingens potentiale i et agency-perspektiv på baggrund af mine fund.

Kapitel 5: Introduktion til analysen

5.1. Analysevejledning

I dette korte kapitel præsenteres analysens opbygning. Analysens dele vises i nedenstående figur:

Figur 2: Analysens elementer

- 1. Talernes genre og kontekst:** I dette afsnit analyserer jeg talernes genre og den retoriske situation, som hver tale udspringer af. Det væsentligste at holde sig for øje er ikke indholdet i de enkelte taler men talens funktion og publikum.
- 2. Autoritativ retorik:** I denne del af analysen præsenterer jeg Helle Thornings brug af ordene “jeg”, “mig”, “mine”, “mit” og “min”, som alle er stedord, der falder ind under Tetens første personlige appel, autoritativ retorik. Jeg undersøger, hvordan hun bruger ordet “jeg” i de forskellige taler, og hvad det betyder for hendes selvfremsstilling.
- 3. Styrende retorik:** I dette afsnit udfolder jeg Helle Thornings brug af styrende retorik, der dækker ordene “I”, “jer” og “jeres”. Jeg undersøger, hvad hendes brug af disse ord betyder for den måde, hun fremstiller sig selv på, og hvem hun henvender sig til, når hun bruger disse ord.
- 4. Identifikationsretorik:** Her analyserer jeg, hvordan hun bruger Tetens tredje personlige appel, identifikationsretorik. Jeg har særligt fokus på ordet “vi” og undersøger, hvordan hun bruger “vi”-sætninger til at skabe identifikation med publikum, og hvilke fællesskaber hun taler sig ind gennem brug af ordet “vi”.
- 5. Positionering og lederskab:** I dette afsnit præsenteres min analyse af, hvordan Helle Thorning positionerer sig selv og regeringen i forhold til oppositionen. Det gør hun blandt andet gennem kritik af oppositionen. Jeg undersøger, hvordan kritikken kommer til udtryk, og hvad den gør ved hendes selvfremsstilling.
- 6. Selvfremsstilling og retorisk handlekraft:** I specialets sidste del analyseres og diskuteres Helle Thornings selvfremsstilling i agencyperspektiv.

I det første analyseafsnit om talernes genre og kontekst behandles talerne enkeltvist. I resten af analysen behandles talernes fælles, og de bliver således ikke gennemgået kronologisk. Det skyldes, som beskrevet i metodeafsnittet, at ønsket er at undersøge hendes gennemgående selvfremsstilling i de seks taler.

Kapitel 6: Talernes genre og kontekst

I analysen af Helle Thornings selvfremsstilling forholder jeg mig tekstinternt til de seks taler. Det betyder, at jeg ikke inddrager offentlighedens modtagelse af talerne. Ikke desto mindre er det relevant at forstå den kontekst, som talerne er udsprunget fra, blandt andet fordi man herigennem får viden om, hvem de enkelte taler er tiltænkt. Viden om publikummet er særligt relevant, da jeg også undersøger, hvorvidt selvfremsstillingen varierer alt efter, hvem publikum er. For at kunne identificere og forstå eventuelle forskelligheder, finder jeg det derfor hensigtsmæssigt at klarlægge talernes genre og retoriske situation.

6.1. Talernes genre

Alle talerne fremstår overordnet set som epideiktiske taler. Epideiktiske taler er, som nævnt i teoriafsnittet, taler til særlige lejligheder. Grundlæggende er der en ritualitet at spore omkring alle seks taler. Eksempelvis finder talerne sted på faste tidspunkter hvert år (med undtagelse af talen på valgnatten). Samtidig er "fejring" et omdrejningspunkt for talerne. Ved åbningstalen markeres et nyt folketingsår. Ved den årlige socialdemokratiske kongres fejrer og italesætter partiformanden politiske sejre og det socialdemokratiske værdisæt. I 1. maj-talen fejres den internationale arbejderdag, og på grundlovsdag hyldes demokratiet. Nytårstalen fejrer det nye års komme, og talen på valgnatten er en kulmination på en lang og ofte opslidende valgkamp.

Epideiktiske taler er også kendetegnet ved, at retor forsøger at samle publikum om bestemte værdier. Alle seks taler indeholder værdiladede sætninger, såsom "*Noget af det stærkeste ved Danmark er, at vi stiller krav til hinanden*" (Nytårstale, bilag 5, l. 72), "*Krisen har vist, at vi her i Danmark har evnet at finde vores egen solidariske vej*" (1. maj-tale, bilag 3, l. 153) og "*Verdens stærkeste fællesskab, det er det vi vil som Socialdemokrater*" (Kongrestale, bilag 2, l. 128). Her ses det, hvordan Helle Thorning søger at samle publikum om nogle fælles værdier eller mål. Ifølge Perelman (2005) og Sullivan (1993) kan talerne fungere som afsæt for fremtidig politisk handling, hvis retor lykkes med at samle tilhørerne om bestemte værdier.

Når man læser talerne igennem finder man imidlertid også mange passager, der argumenterer for konkret politisk handling, hvilket taler for, at talerne også indeholder deliberative træk. Som fastslået i teoriafsnittet er det dog ikke unormalt, at taler indeholder træk fra andre genrer eller kan defineres som en blanding mellem to genrer. Et eksempel er statsministerens nytårstale, som "*(..) er en epideiktisk tale hvor statsministeren skal påtage sig rollen som landsfader, dvs. være en samlende figur for nationen. Samtidig har nytårstalen traditionelt indeholdt politiske træk hvor statsministeren har fremført eller forsvaret sin og sin regerings politik*" (Roer, 2009, s. 131).

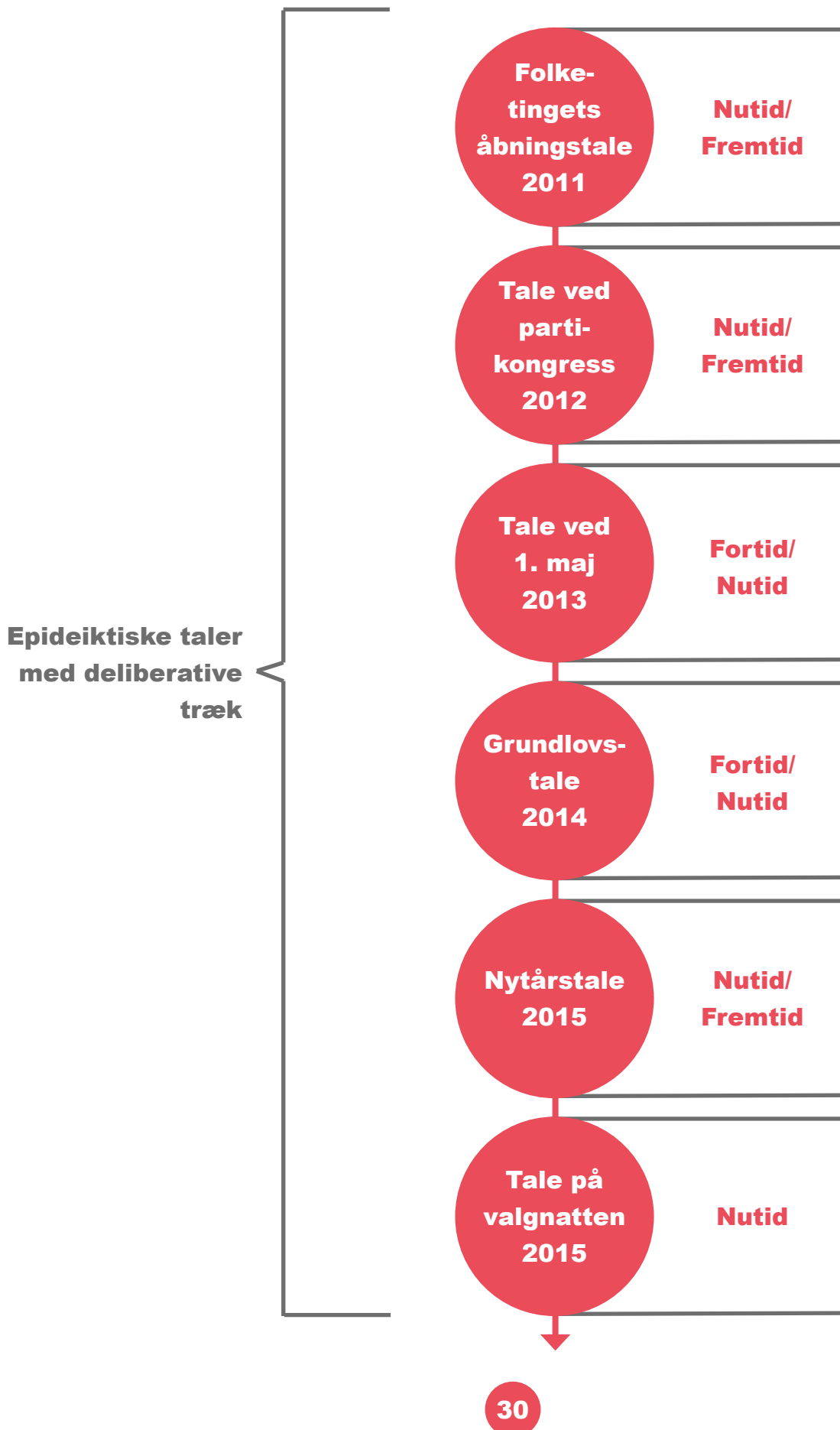
Selvom alle talerne kan defineres som epideiktiske med deliberative træk, er de dog langt fra

ens. Dels er de forskellige fra hinanden, fordi de udspringer af forskellige retoriske situationer, og dels fordi de taler sig ind i forskellige "tider".

I åbningstalen (bilag 1) taler Helle Thorning primært om fremtiden. I kongrestalen (bilag 2) taler hun primært om problemstillinger, der knytter sig til nutiden. I både 1. maj-talen (bilag 3) og i grundlovstalen (bilag 4) refererer hun til fortidens kamp for henholdsvis rettigheder og demokrati og bruger fortiden som afsæt for at tale om udfordringer i nutiden. I nytårstalen (bilag 5) taler hun om samfundsmæssige udfordringer, der knytter sig til nuet og den nære fremtid. I valgnattalen (bilag 6) gør Helle Thorning status over hendes regeringstid, og italesætter samtidig Socialdemokraternes værdier, som hun ser dem i nuet. Figur 3 på næste side er en visualisering af det ovenstående.

At forstå talerne i en genremæssig ramme tjener et formål, der knytter sig til de forventninger, der er omkring talerne. Ved epideiktiske taler forventes det, at retor eksempelvis "roser" eller "dadler" noget eller nogen, hvilket Helle Thorning også gør i alle seks taler. Genreforventninger er med et Bitzer'sk udtryk en *constraint* i sig selv. Selvom det er acceptabelt, at epideiktiske taler har deliberative træk, kan man forestille sig, at der er grænser. Hvis Helle Thorning eksempelvis bruger hele grundlovstalen på at tale om sit eget politiske projekt fremfor at hædre demokratiet og grundloven, vil hun med al sandsynlighed møde kritik fra omverdenen. Derfor er genren en begrænsning, og Helle Thornings selvfremstilling vil derfor muligvis afspejle den genre, hun taler indenfor. Hvis genreanalyse var mit primære fokus i behandlingen af de seks taler, kunne jeg have undersøgt, om de enkelte taler kan kategoriseres som subgenrer i sig selv. Er åbningstalen eksempelvis sin egen genre? Er statsministertaler i sig selv en genre? Og hvor meget fylder det deliberative element i de seks taler? Jeg nøjes dog med at konkludere, at de seks taler overordnet set alle er epideiktiske med deliberative træk. I næste afsnit analyserer jeg den retoriske situation for hver enkelt tale.

Figur 3: Epideiktiske taler med deliberative træk

6.2. Den retoriske situation

I det kommende afsnit vil jeg skitsere den retoriske situation for talerne. Målet med denne indledende analyse er først og fremmest at klargøre, hvem talerne er henvendt til, og hvad der kendetegner de enkelte typer af taler, som er del af empirien. Som nævnt i teoriafsnittet benytter jeg mig af Bitzers (1968) begreber *exigence*, *audience* og *constraints* til at strukturere min indledende analyse af talernes kontekst. Constraints kalder jeg også "tvingende omstændigheder". Der vil altid være mange tvingende omstændigheder forbundet med enhver talesituation, og derfor udpeger jeg kun nogle få ved hver enkel tale.

I nærlæsningen af talerne fandt jeg, at det kan være hensigtsmæssigt at tale om niveauer af exigences, og der kan, som beskrevet i teoriafsnit 4.4., godt optræde flere exigences i samme tale. For alle talerne gælder det, at der er et exigence, der knytter sig til den genkommende situation. Talerne foregår hvert år på omtrent samme tid (med undtagelse af talen på valgnatten), så ét overordnet exigence er, at det forventes, at Helle Thorning svarer på disse genkommende situationer. Man kan også foreslå, at der for alle talerne er et exigence, der knytter sig til Helle Thornings intentioner om at sikre sig politisk opbakning eller legitimitet. Derudover er der naturligvis nogle exigences, som er forbundet til den konkrete politiske og samfundsmæssige situation på det givne tidspunkt. Disse exigences vil variere fra tale til tale, og kan læses ud af hver enkel tale ved at se på, hvilke problemstillinger hun lægger vægt på. Jeg vil her behandle talerne i kronologisk rækkefølge.

6.2.1. Tale ved Folketingets åbning - 4. oktober 2011 (bilag 1)

Folketingets åbningstale har hjemmel i Grundlovens §38, stk. 1. Formålet med åbningstalen er at give en redegørelse over rigets tilstand og præsentere de politiske initiativer, som regeringen vil arbejde på i det kommende folketingår. Talen er monopoliseret forstået på den måde, at det alene er statsministeren, der afholder den. Ifølge Nielsen (2014) kan åbningstalen sammenlignes med den amerikanske 'State of the Union'-tale.

I 2011 holder Helle Thorning sin første åbningstale efter at være blevet statsminister ved valget 15. september samme år. Det er hendes opgave at markere, at der er sket et regeringsskifte og etablere sig som leder. Ikke blot som leder af en regering, men som leder af et land. Det fremgår af talen, at Danmark i efteråret 2011 oplever stor økonomisk krise. Folk bliver arbejdsløse, husejere kan ikke sælge deres huse, og privatforbruget er i bund (bilag 1). Helle Thorning må italesætte den økonomiske krise og forklare, hvordan hendes regering vil søge at afhjælpe krisens effekter og på sigt få vendt økonomien. Dette er åbningstalens **exigence**.

Det direkte **publikum** er Kongehuset, pressen og de tilstedeværende politikere i salen. Gennem pressen får Helle Thorning adgang til det indirekte publikum, som er det socialdemokratiske bagland og befolkningen. Både befolkningen, baglandet og de øvrige politikere er hendes mediators of change. Hun har brug for opbakning fra disse grupper for at gennemføre sin politik. Når hun taler til politikerne i salen, henvender hun sig ikke blot til regeringspartierne, Radikale Ven-

stre og SF. Hun henvender sig i allerhøjeste grad også til de partier, som er uden for regeringen. I talen bruger hun lejligheden til at invitere til et bredt samarbejde.

Der er flere **constraints** forbundet med talen. For det første er talens formelle rammer en tvingende omstændighed, hun må forholde sig til. Kongehuset er eksempelvis til stede, og der følger en masse andre ritualer med ved Folketingets åbning, f.eks. åbningsgudstjenesten i Christiansborg Slotskirke. Samtidig har talen som nævnt hjemmel i grundloven, hvilket betyder, at der er nogle klare rammer for, hvad talens funktion er.

At det er hendes første tale betyder videre, at hun ikke kan præsentere gennemført politik, men i stedet må lægge vægt på de visioner, hun har for det kommende folketingsår, og som hun gerne vil have politisk opbakning til.

6.2.2. Tale ved den socialdemokratiske kongres - 21. september 2012 (bilag 2)

Alle landets partier holder årlige landsmøder. Socialdemokraterne kalder deres landsmøde for "kongres". Et fast indslag ved landsmøder er, at partiformanden holder tale. Det gjorde Helle Thorning også ved den socialdemokratiske kongres i september 2012. Ved kongressen er Helle Thornings rolle lidt anderledes, fordi hun her taler som formand for Socialdemokraterne. Partiet oplever på dette tidspunkt stor tilbagegang. En meningsmåling fra maj 2012 viser, at S kun står til 16,9 pct. af stemmerne (Ritzau, 2012).

Der er stor kritik i baglandet, fordi Helle Thornings regering har valgt ikke at tilbagerulle den meget omdiskuterede dagpengereform. Denne kritik af politikken på dagpengeområdet er talens **exigence**, som Helle Thorning forsøger at svare på i talen (bilag 2). Hendes opgave er at mane til ro blandt kritikerne og forsvare, hvorfor regeringen ikke tilbageruller reformen, som partiet ellers stemte imod, da den blev vedtaget af et borgerligt flertal tilbage i 2010.

Det direkte **publikum** er pressen og de socialdemokrater, som er tilstede i salen, men det er samtidig en tale til hele det socialdemokratiske bagland, som hun får adgang til gennem pressen. Hun skal forsøge at cementere sin status som formand hos de socialdemokratiske vælgere, stoppe vælgerflugten og dæmme op for kritikken af den førte politik på dagpengeområdet.

Det er en **constraint**, at utilfredsheden blandt hendes egne vælgere og partimedlemmer er så udtalt. Samtidig er det en tvingende omstændighed, at hun står på skuldrene af mange socialdemokratiske forgængere, som de tilstedeværende kan vurdere hendes formandstalepræstation op i mod.

6.2.3. Tale ved 1. maj i Århus - 1. maj 2013 (bilag 3)

Siden 1889 har 1. maj været arbejdernes internationale kampdag. Dagen er en vigtig mærkedag for rød blok, og den fejres af landets fagforeninger og røde partier med taler og sang i de store danske byer. Denne tale blev afholdt ved Tangkroen i Århus i 2013.

Ved arrangementet i Århus taler Helle Thorning som statsminister, men især som leder af rød blok. En rød blok, hvor mange er skuffede over den politik, hun står i spidsen for. På tidspunktet for talen er lærerkonflikten (lockouten) få dage forinden afsluttet med indgriben fra politikerne, hvilket Helle Thorning også italesætter i talen (bilag 3). Der var stor utilfredshed blandt skolelærere og venstrefløjsvælgere over denne indgriben, som mange mente var et brud på den danske model. Af talen fremgår det således, at lærerkonflikten er talens **exigence**. På baggrund af indholdet i hendes tale fremgår det, at hun vil have venstrefløjen til at forstå den økonomiske krises alvor, da hun bruger krisen til at legitimere regeringens førte politik.

Det væsentligste **publikum** for hende at adressere er hendes eget parti og den samlede venstrefløj, herunder både politikere, fagforeninger og vælgere.

Også ved denne tale er der en række **constraints**, der binder sig til den politiske situation på tidspunktet for talen. Derudover er der også nogle lidt anderledes omstændigheder forbundet med talen. For eksempel holdes den under åben himmel, og det kan have betydning for lyden, mange drikker alkohol 1. maj, hvilket kan have indflydelse på folks opmærksomhed, osv. Det er måske nogle lidt banale constraints, men ikke desto mindre kan de have betydning for talens udformning.

6.2.4. Grundlovstale 5. juni 2014 (bilag 4)

I 1849 fik Danmark sin første frie forfatning, og det er blevet fejret lige siden. Grundlovstalen er ikke monopoliseret, og alle kan sådan set holde deres egen grundlovstale. Alligevel er det noget særligt, når statsministeren holder tale om det danske demokrati.

Helle Thorning bruger grundlovstalen til at bekræfte danskernes fælles værdier, der er baseret på grundloven. I talen benytter hun 70-året for landgangen ved Normandiet som anledning til at tale om solidaritet mellem lande og om at forsvare demokratiet. Hun roser de danske krigssejleres mod, da de kæmpede på de allieredes side ved D-dag, og talen passer således godt til den Aristoteleske definition af epideiktik. Hun bruger dernæst historien om krigssejlerne som afsæt til at tale om EU's betydning for det danske demokrati. Hun italesætter krigssejlerne som fortidens forsvarere af demokratiet og EU som det nutidige forsvar af demokratiet. Dette, vil jeg påstå, afslører talens **exigence**. Ét af talens exigences er således give et svar til den kritik, som EU møder på daværende tidspunkt (Quass, 2014).

Talens **publikum** er den samlede befolkning, men også landets politikere, der som folkevalgte skal holde demokratiet i hævd.

Genren kan i sig selv betragtes som en **constraint**. Det er en traditionsrig hyldest af demokratiet, hvor hun repræsenterer den øverste myndighed. Talen er udpræget epideiktisk, og hun taler meget lidt om konkrete politiske initiativer.

6.2.5. Statsministerens nytårstale - 1 . januar 2015 (bilag 5)

Statsministerens nytårstale er ligesom åbningstalen monopoliseret, da det kun er statsministeren, der afholder denne tale. Talen er særlig, fordi det er den politiske tale, som allerflest borgere ser. Op mod 2 mio. danskere ser nytårstalen i fjernsynet (Mellbin, 2011). Statsministeren har derfor en unik mulighed for at tale til nationen uafbrudt i 15 min. I 2015 er talen særlig betydningsfuld for Helle Thorning, i det det er hendes sidste tale inden folketingsvalget. Meningsmålingerne viser, at blå blok står til at vinde det kommende valg, så hun har brug for at vise befolkningen, hvad regeringen har opnået under hendes ledelse.

Af talen fremgår det desuden, at der er to markante **exigences**: Det ene handler om håndteringen af de store flygtningestrømme, der kommer til Danmark - hvordan vil hun håndtere den udfordring? Det andet er dagpengereformen, som har redet hende som en mare gennem hele regeringsperioden - hvordan vil hun lave dagpengereformen om? Talen skal desuden svare på, hvordan Helle Thorning og hendes regering vil placere sig i forhold til emner som flygtninge, dagpenge, velfærd og vækst.

Talens **publikum** er komplekst. Talen er optaget på forhånd i et tomt lokale, foruden dem, som hjælper med produktionen af optagelsen. Der er altså ikke noget direkte publikum. Med fjernsynet som mellemed taler hun til hele befolkningen og til de potentielle vælgere i det kommende folketingsvalg.

Det, at hun med nytårstalen indleder et valgår, er et **constraint** for talen. Det er også en tvingende omstændighed, at talen bliver set af rigtig mange danskere og ikke mindst af politiske kommentatorer, som sidder på spring for at skrive om hendes præstation.

6.2.6. Tale på valgnatten - 18. juni 2015 (bilag 6)

Alle partiformænd holder taler om aftenen efter et folketingsvalg. Denne tale er særlig interessant, fordi Helle Thorning bruger den som anledning til at træde af som leder af Socialdemokraterne. Det er en speciel situation, som møder Socialdemokraterne på valgnatten. Rød blok har tabt valget, men Socialdemokraterne er gået frem, så Socialdemokraterne igen er det største parti i Danmark. En sejr og et nederlag på samme tid. Ovenpå nederlaget og tabet af regeringsmagten kalder socialdemokraterne på et svar fra deres formand.

Exigence for talen er, at rød blok har tabt magten. Helle Thorning vælger dog i talen at melde sin fratrædelse som leder af partiet. Således skaber hun selv en ny retorisk situation. Det var nemlig ikke partout påkrævet af situationen, at hun trådte af som formand. Dette kan ses som et eksempel på, at både Bitzer (1968) og Vatz (1973) har nogle valide pointer i forhold til den retoriske situation og retors betydning. Situationen kræver, at Helle Thorning kommer med en kommentar til nederlaget, men hun påvirker og ændrer situationen ved samtidig at meddele sin fratrædelse.

Publikum er dem, der er tilstede i rummet herunder pressen og socialdemokratiske politikere. Publikum er også alle, der har været aktive i valgkampen eller som har stemt på hende. Dem takker hun i talen. Samtidig er det en meddelelse til befolkningen og hendes kolleger på Christiansborg om, at hun trækker sig tilbage.

Det er et **constraint**, at talen ikke kan finpudses før til allersidst, fordi resultatet af valget først er kendt kort tid før, at talen skal afholdes. Samtidig kan man forestille sig, at tabet af regeringsmagten og de følelser som dette afføder, er en særlig omstændighed omkring talen.

I ovenstående afsnit har jeg skitseret konteksten og den retoriske situation omkring hver enkel tale. Nedenstående tabel giver et samlet overblik over talernes længde, lixtal og publikum:

Tabel 1

Tale	Længde	Lixtal	Direkte publikum	Indirekte publikum
Tale ved Folketingets åbning 2011	12,42 ns.	34	Folketingets medlemmer, pressen og kongehuset	Befolkningen, (potentielle) politiske samarbejdspartnere og det socialdemokratiske bagland
Tale ved den socialdemokratiske kongres 2012	13,57 ns.	30	De tilstedeværende s-medlemmer og s-politikere, pressen	Det socialdemokratiske bagland og de øvrige partier i regeringen samt Enhedslisten
Tale ved 1. maj 2013	5,07 ns.	28	De tilstedeværende deltagere ved 1. maj i Århus, pressen	Det socialdemokratiske bagland, fagbevægelsen, den samlede venstrefløj, befolkningen
Grundlovstale 2014	5,01 ns.	33	De tilstedeværende ved grundlovsfejringen, pressen	De folkevalgte og befolkningen som helhed
Statsministerens nytårstale 2015	4,46 ns.	24	Intet faktisk publikum	Befolkningen som helhed
Tale på valgnatten 2015	2,57 ns.	26	De tilstedeværende på Christiansborg, som har været del af den socialdemokratiske valgkamp, pressen	De aktive i valgkampen, det socialdemokratiske bagland, befolkningen og de øvrige politikere, som hun gennem talen meddeleler sin fratrædelse til

Som tabellen viser, kan man overordnet set inddele talerne i to hovedkategorier. Den første kategori indeholder de taler, hvor publikummet primært er det socialdemokratiske parti og dets bagland. Taler i denne kategori er talen til S-kongressen (bilag 2), talen ved 1. maj (bilag 3) og talen på valgnatten (bilag 6). Den anden kategori tæller talen ved Folketingets åbning (bilag 1), grundlovstalen (bilag 4) og statsministerens nytårstale (bilag 5). I disse taler tales der til og om befolkningen som helhed. De to kategoriseringer er vigtige at have in mente ved læsningen af analysen, da de største forskelle i selvfremstillingen netop knytter sig til, hvorvidt hun taler som landets leder eller som formand for Socialdemokraterne.

6.3. Kvantitativt omfang af personlige appeller

Indledningsvist vil jeg her præsentere den samlede kvantitative analyse af omfanget af Helle Thornings brug af personlige appeller i de seks taler. Herefter præsenterer jeg den kvalitative analyse af, hvordan de personlige appeller kommer til udtryk i talerne. Som beskrevet i teori-afsnit 4.1.3., er der, ifølge Teten (2007), tre personlige appeller. Autoritativ retorik, styrende retorik og identifikationsretorik. Der er tilknyttet en række personlige stedord til hver personlig appel. Et eksempel på autoritativ retorik er, når Helle Thorning bruger ordet "jeg": "*For jeg er overbevist om, at det er bedst for Danmark, når det er os, som er i førersædet*" (bilag 3, l. 47). Styrende retorik kommer blandt andet til udtryk gennem ordet "jer": "*Vi sender en tak til alle jer herhjemme fra*" (bilag 5, l. 132). Den sidste appel, identifikationsretorikken, kommer blandt andet til udtryk gennem ordet "vi": "*Vi står med en reel risiko for, at en generation af unge ikke får et rigtigt fodfæste på arbejdsmarkedet*" (bilag 4, l. 123). Som det ses af eksemplerne er der indimellem flere personlige appeller på spil i samme sætning. Derfor kan de samme citater godt optræde forskellige steder i analysen alt efter, hvilken appel, der lægges vægt på.

Nedenfor ses en tabel over omfanget af personlige stedord i de enkelte taler. Jeg har, som beskrevet i metodeafsnit 3.6., fundet frem til dette resultat ved en simpel ordsøgning og ordtælling i skriveprogrammet Word. Hernæst har jeg divideret antallet af personlige stedord med talernes længde for på den måde at kunne fremvise det procentuelle omfang.

Tabel 2

Tale	Autoritativ retorik (jeg, mig, min, mine, mit)	Styrende retorik (I, jeres, jer)	Identifikationsretorik (vi, vores, vor, vort, os)
Tale ved Folketingets åbning - 2011	18 (0.36 pct.)	11 (0.22 pct.)	257 (5.16 pct.)
Tale ved den socialdemokratiske kongres - 2012	55 (0.94 pct.)	14 (0.24 pct.)	276 (4.76 pct.)
Tale ved 1. maj - 2013	16 (0.73 pct.)	10 (0.46 pct.)	97 (4.46 pct.)

Grundlovstale - 2014	10 (0.47 pct.)	0 (0.0 pct)	71 (3.37 pct.)
Statsministerens nytårstale - 2015	42 (2.05 pct.)	6 (0.29 pct.)	102 (4.98 pct.)
Tale på valgnatten - 2015	35 (2.95 pct.)	16 (1.35 pct.)	63 (5.32 pct.)

Som ovenstående tabel viser forekommer brugen af identifikationsretorik i langt højere grad end både autoritativ og styrende retorik. I talen ved 1. maj er det eksempelvis kun 0.46 pct. af talen, som består af ord, der falder ind under styrende retorik, hvorimod 4.46 pct. falder ind under identifikationsretorik. Også Tetens (2007) og Nielsens (2014) studier af henholdsvis amerikanske og danske politiske taler, viste, at identifikationsretorik er den mest dominerende personlige appel.

Tabellen viser også, at der er stor forskel i brugen af personlige stedord fra tale til tale. For eksempel er det i åbningstalen kun 0.36 pct. af talen, som består af ord, der hører til autoritativ retorik, mens det i nytårstalen er hele 2.05 pct.

Igennem analysen vil jeg udfolde tallene for hver enkel personlig appel og foretage en kvalitativ analyse af brugen af de tre personlige appeller. I det kommende kapitel analyseres Helle Thornings brug af autoritativ retorik.

Kapitel 7: Autoritativ retorik

Som beskrevet i kapitel 4 er brugen af autoritativ retorik en måde, hvorpå retor kan rette opmærksomhed på sin egen lederrolle og markere lederskabet verbalt (Teten, 2007). Jeg vil over de næste afsnit analysere, hvordan Helle Thorning bruger selvrefererende sprog og herigennem belyse, hvilket billede der tegner sig af hende i teksten.

7.1. Anvendelse af autoritativ retorik

Af de personlige stedord, som falder ind under kategorien autoritativ retorik, er det, som nedenstående tabel viser, særligt ordet 'jeg', der bruges. Jeg har medtaget alle ordene i min analyse, men grundet jegets dominans i talerne, vil jeg oftest citere til sætninger, hvor det er dette ord, som indgår.

Tabel 3

Tale	Autoritativ retorik (jeg, mig, min, mine, mit)	Brug af ordet 'jeg'
Tale ved Folketingets åbning - 2011	18 (0.36 pct.)	17
Tale ved den socialdemokratiske kongres - 2012	55 (0.94 pct.)	48
Tale ved 1. maj - 2013	16 (0.73 pct.)	10
Grundlovstale - 2014	10 (0.47 pct.)	7
Statsministerens nytårstale - 2015	42 (2.05 pct.)	37
Tale på valgnatten - 2015	35 (2.95 pct.)	30

Som det ses af tabellen, er der stor forskel på omfanget af autoritativ retorik fra tale til tale. Selvom antallet af gange hun refererer til sig selv er højest ved talen til den socialdemokratiske kongres (bilag 2), fylder det ikke meget procentmæssigt, da talen er væsentlig længere end de andre taler. Ved talen til Folketingets åbning (bilag 1) og i grundlovstalen (bilag 4) anvendes den autoritative retorik væsentligt mindre end i nytårstalen (bilag 5) og i talen på valgnatten (bilag 6). I Folketingets åbningstale fremlægger hun den nytiltrådte regerings politik, og man kan sige, at hun derfor i særlig grad taler som repræsentant for en gruppe (regeringen), hvorfor 'vi'-formen

måske anses for mere passende end 'jeg'-formen, hvilket er en forklaring på det relativt lille omfang af autoritativ retorik i åbningstalen sammenlignet med de andre taler.

I nytårstalen og i talen på valgnatten forekommer autoritativ retorik i et markant større omfang end i de andre taler. Mellbin (2011) skriver, at nytårstalen er den vigtigste tale, som statsministeren afholder i løbet af et år, fordi der er flere millioner danskere, herunder vælgere, der ser den. Det er derfor også den tale, som statsministeren er mest involveret i at skrive, for talen er med til at tegne billedet af, hvilket menneske, der styrer landet (Mellbin, 2011). Talens funktion er derfor muligvis en forklaring på, hvorfor brugen af autoritativ retorik er så høj i netop denne tale. Valgnatstalen fra juni 2015 starter som formandens taksigelse til alle, der har været involveret i den netop overståede valgkamp. Der sker dog et markant skift i talen, da Helle Thorning meddeler, at hun træder tilbage fra posten som Socialdemokraternes formand. Herfra er talen Helle Thornings personlige afskedstale, og langt de fleste "jeger" forekommer derfor også i denne del af talen.

Jeg har i min analyse identificeret to kategorier, som langt det meste af den autoritative retorik falder ind under, og som forekommer i alle seks taler.

- 1. Regulering af handling**
- 2. Holdnings- og følelsesudtryk**

Disse to kategorier svarer til to af Searles (1969) fem hovedtyper af sproghandlinger. Ifølge Searle bruges handlingsregulerende sproghandlinger til at regulere andres eller egne handlinger, og handlingerne kan relatere sig til både fortid, nutid og fremtid. De holdnings- og følelsesudtrykkende sproghandlinger bruges for eksempel til at rose, kritisere, udtrykke taknemmelighed eller blot udtrykke en mening eller opfattelse (Searle, 1969).

Derudover har jeg identificeret to yderligere måder, som hun bruger autoritativ retorik på. Disse er ikke ligeså dominerende som de to ovenstående, og de er heller ikke med i alle taler. Jeg finder dem dog alligevel relevante at medtage, da de i høj grad er med til at tegne et billede af Helle Thorning - som leder og som menneske:

- 3. Ansvarspåtagelse**
- 4. Selvrefererende information**

Kategorien "ansvarspåtagelse" henviser til, når Helle Thorning ekspliciterer, at hun står med et ansvar og ikke er bange for at tage ansvar på sig, eller når hun reagerer på kritik. Dette gør hun i alle talerne med undtagelse af i grundlovstalen. Kategorien "selvrefererende information" henviser til, når Helle Thorning forskellige steder i talerne videregiver information, der relaterer sig til hendes private liv. Dette gør hun i alle talerne med undtagelse af i talen ved 1. maj og i grundlovstalen. Teten (2007) nævner ikke, at autoritativ retorik kan bruges til at bringe person-

lige fortællinger eller informationer i spil. Jeg har imidlertid observeret, at det er det, hun gør, og jeg mener, at disse informationer er væsentlige at medtage, fordi de peger på, hvilken slags person, hun gerne vil fremstille sig som. Jeg vil i de næste afsnit udfolde de fire forskellige måder, hun bruger autoritativ retorik på og til slut præsentere mine overvejelser om, hvad det betyder for hendes selvfremsstilling.

7.2. Regulering af handling

I alle seks taler refererer Helle Thorning til noget, hun enten har gjort eller agter at gøre.

I den første tale, åbningstalen (bilag 1), henvises der mindre til handling end i de andre taler. En tilføjelse til denne observation er, at hun som nyindsat statsminister ikke har mange handlinger at henvise til. Der er dog nogle enkelte handlingshenvisninger: "*Jeg vil invitere hele Danmark med i et nyt samarbejde*" (bilag 1, l. 426) og "*I dag vil jeg række en hånd frem til de partier her i Folketinget, som ikke er en del af det nye flertal*" (bilag 1, l. 431-432). Disse handlingshenvisninger kan tolkes som en opfordring til partierne om at indgå i et konstruktivt samarbejde. Samtidig er det en markering af hendes lederskab, fordi hun demonstrerer, at hun er den, som har mandat til at invitere andre ind i et samarbejde.

Andre steder henviser Helle Thorning til steder, som hun har besøgt eller til mennesker, hun har talt med: "*I forrige uge var jeg i Kina (...) Jeg talte med flere danske erhvervsledere. Deres virksomheder flytter aktiviteter til Kina. Til Indien. Til Brasilien. Til Østeuropa. Det er de nødt til*" (bilag 2, l. 378-382). I dette eksempel sætter hun fokus på, at hun er Danmarks repræsentant i udlandet. Samtidig henter hun argumentation for, hvorfor Danmark må øge konkurrenceevnen ved at trække på den erfaring, som hun har fået ved at tale med danske erhvervsledere i Kina, der efterspørger en bedre konkurrenceevne, hvis de skal vende hjem til Danmark. Hermed demonstrerer hun phronesis-viden jf. Aristoteles' ethos-dyder.

Der henvises også til handling, når hun fremhæver, hvilke politiske tiltag hun har gennemført eller ønsker at gennemføre: "*For få uger siden fremlagde jeg en ungdomspakke på 600 millioner kroner som vil hjælpe vores unge i gang med uddannelser, som bygger bro til arbejdslivet og som styrker voksenlærlingeordningen*" (bilag 2, l. 42-44). Det interessante ved dette citat fra hendes kongrestale er, at det jo i virkeligheden er hendes regering, som har fremlagt ungdomspakken og ikke hende selv. Citatet vender igen opmærksomheden mod hendes rolle som leder og hendes magt til at handle.

Et andet eksempel, hvor hun dog også inddrager regeringen, er fra hendes tale ved fejringen af 1. maj: "*Så jeg sætter mig ikke over i et hjørne med armene over kors og siger, at det med de sure tider, det er noget, som nogle økonomer har opfundet. Nej, jeg og regeringen gør alt, hvad vi kan for at gøre virksomhedernes vilkår bedre*" (bilag 3, l. 30-32). Når hun skaber et billede af en person, der sætter sig over i hjørne, henviser hun til dem, der ifølge hende ikke vil se den økonomiske krise i øjnene, og som i modsætning til hende selv (og regeringen), er passive. Hun

fremstiller sig i citatet som den, der handler og tager hånd om tingene.

7.3. Følelser - og holdningsudtryk

“Jegerne” bliver ganske ofte brugt til at tilkendegive holdninger og vise følelser. Her medtager jeg et par eksempler på holdningsudsagn, hvor holdningen fremgår direkte af hver enkelt sætning og formidles gennem autoritativ retorik.

I 1. maj talen og grundlovstalen udtrykker hun to forskellige politiske holdninger, men hun bruger samme form til at formidle dem: *“I min verden er det godt, at virksomhederne får bedre mulighed for at fastholde og skabe arbejdspladser”* (bilag 3, l. 106-107) og *“I mit verdensbillede vil det altid være en fordel for Danmark, at vi er med til at træffe beslutninger, som påvirker os selv”* (bilag 4, l. 88-89). I første citat drejer det sig om arbejdsmarkedspolitik, og i andet citat refererer hun til Danmarks rolle i forhold til EU. Det er to vidt forskellige politikområder, som hun udtrykker holdninger til. I begge tilfælde gør det sig imidlertid gældende, at hun tager udgangspunkt i sit eget verdensbillede. Det kan siges at være tilfældet ved alle holdningsudsagn, at de baseres på ens subjektive opfattelse af verden og dens sammenhænge, men jeg mener ikke, at det er tilfældigt, at hun her ekspliciterer dette. Hun kunne have valgt formuleringer som *“Det vil altid være en fordel for Danmark, at...”* eller *“Det er godt, at virksomhederne får bedre mulighed for...”*. Ved at tage udgangspunkt i sit eget verdensbillede giver hun plads til og erkender eksistensen af andre holdninger. Herigennem udviser hun velvilje overfor sit publikum (eunoia). Samtidig fremstiller hun sig selv som et tænkende og oplevende menneske ved at referere til den forståelse, som hun møder verdenen med.

En anden meget gennemgående brug af den autoritative retorik knytter sig til steder i talerne, hvor hun giver udtryk for følelser. Hendes følelsesmæssige tilkendegivelser knytter sig til enten taknemmelighed, glæde eller stolthed. Ved talen til den socialdemokratiske kongres i 2012, retter hun eksempelvis en hilsen til sine regeringspartnere, SF og Radikale Venstre: *“Det er første gang vi danner en fælles regering. Og jeg vil gerne sige tak for vores samarbejde”* (bilag 2, l. 23-24). Talen på valgnatten i 2015 er fyldt med taksigelser: *“Jeg kan ikke takke hver enkelt af jer, men jeg ville gerne. For jeg vil godt sige tak til alle, alle, der har været med til at løfte den her opgave”* (bilag 6, l. 19-20). Hun runder samme tale af i en meget personligt stil, hvilket vidner om en intimitet i relationen mellem hende selv og de tilstedeværende: *“I skal have en krammer alle sammen. Jeg elsker jer. Tak, tak, tak”* (bilag 6, l. 90-91).

“Glæde” er en anden følelse, som hun giver udtryk for. I nytårstalen glæder hun sig over udviklingen i beskæftigelsen: *“Og det, der glæder mig allermest, er, at flere mennesker er kommet i arbejde. Og færre mangler et job”* (bilag 5, l. 35-36). Hun bruger her tilkendegivelsen af glæde til at sætte fokus på regeringens succes på beskæftigelsesområdet. I grundlovstalen er det noget andet, som hun udtrykker glæde over: *“Og selv om der altid er nogen, som mener, at demokratiet er i krise, vil jeg som statsminister have lov til at glæde mig over, at vi ved kommunalvalget oplevede en stigning i stemmeprocenten”* (bilag 4, l. 50-51). Her italesætter hun selv sin position

som statsminister og denne rolles "ret" til at glæde sig.

Sidst men ikke mindst bruger hun jeget til at udvise stolthed. Nogle gange knytter stoltheden sig til Danmark som nation, f.eks. når hun i åbningstalen siger: "*Jeg er stolt over, at Danmark tager et ansvar, der rækker langt ud over vores grænser*" (bilag 1, l. 211) og "*Jeg er stolt af det Danmark, som generation efter generation har bygget op*" (bilag 1, l. 424). Andre gange knytter stoltheden sig til politik, som hun og hendes regering har gennemført: "*Vi giver de enlige forsørgere et tredobbelt bundfradrag. I kroner og øre betyder det knap 8.000 kroner ekstra om året. Det kan mærkes. Og det er jeg stolt af*" (bilag 2, l. 244-245).

Som ovenstående afsnit har vist bruges den autoritative retorik altså i høj grad til at give udtryk for handlekraft, holdninger og følelser. Alt sammen kan betragtes som greb for at etablere, understrege og styrke hendes rolle som leder.

I de næste afsnit vil jeg fremlægge de to andre måder, hvorpå hun anvender autoritativ retorik. Det drejer sig om, når hun taler om påtagelse af ansvar, og når hun fortæller anekdoter og giver informationer om sit private liv. Det er ikke i alle talerne, at hun bruger disse greb, men de fortæller i høj grad noget om det billede, som talerne tegner af Helle Thorning, og derfor medtager jeg dem i min analyse.

7.4. Ansvarspåtagelse

Helle Thorning tog sin afsked som folketingspolitiker den 29. marts i år. DR's politiske analytiker, Bjarne Steensbeck, sagde i den forbindelse om hende: "*Hun har en frygtløs tilgang. En 'staying power'. Det synes jeg kendetegner hende*" (Toft, 2016). Jeg har igennem min nærlæsning af talerne fundet flere eksempler på, at hun italesætter sig selv på en sådan måde, at man måske godt kan tale om en slags frygtløshed i hendes selvfremstilling.

Ved den socialdemokratiske kongres i 2012 beskriver Helle Thorning det socialdemokratiske projekt og påpeger, at det ikke er noget, som kommer af sig selv, og at det kræver hårdt arbejde. I den forbindelse siger hun: "*Jeg stiller op. Også til øretæver. Til den søvngængeragtige hornmusik fra de borgerlige om at vi er ræverøde. Og til kritikken fra vores venner på venstrefløj om, at vi er alt for blå*" (bilag 2, l. 133-134).

I 1. maj-talen angriber hun også venstre- og højrefløjens kritik af hende og regeringen, og siger derefter: "*Så jo, det kan godt være lidt ensomt at være regering i Danmark. Og tro mig, det giver knubs sådan at blive skudt på. Fra højre og venstre. Fra morgen til aften. Dag ud og dag ind. Men ved I hvad, det passer mig fint*" (bilag 3, l. 44-47).

I disse to eksempler fremstiller hun sig som en leder, der er stærk, for landet og for sit parti, og som ikke lader sig slå ud af kritik og modgang. Dette er muligvis en hensigtsmæssig strategi at følge, men hvis publikum og hendes egne vælgere ikke føler, at de bliver set og hørt, er det ikke sikkert, at denne tilgang er særlig effektiv til at dæmme op for kritikken. Beason (1991) argu-

menterer i tråd med dette, at en vis grad af selvkritik og selverkendelse demonstrerer troværdighed og ærlighed og kan bruges til at imødekomme kritik, men han skriver dog også, at selvkritik kan have negative konsekvenser, fordi man risikerer at åbne op for endnu mere kritik.

Ved flere lejligheder henviser Helle Thorning til det ansvar, som regeringen og Socialdemokraterne har taget på sig. Eller til det fælles ansvar man som dansker har overfor samfundet og dets mennesker. Der er imidlertid også flere eksempler på, at hun italesætter sit ansvar. I nytårstalen siger hun f.eks.: *“Og de valg jeg har truffet står jeg ved. Ansvaret er mit. Jeg arbejder videre”* (bilag 5, l. 28). Denne sætning optræder i nytårstalen, op til et valgår, som flere millioner danskere ser i fjernsynet (Mellbin, 2011). Ved eksplicit at påtage sig ansvaret synliggør hun sig som leder. Hun har naturligvis ikke egenhændigt truffet alle beslutninger selv, men ved at få det til at lyde sådan fremstår hun tydeligere som leder og markerer, at der med titlen som statsminister følger en vis magt til at handle og træffe beslutninger. En magt hun ønsker fortsat at have.

I talen på valgnatten, som også blev hendes afskedstale, bruger hun en del taletid på at tale om ansvar og lederskab:

Der har været masser, masser af gode dage. Der har også været en enkel i ny og næ, som måske var mindre god. Men hver eneste dag så har ansvaret været mit. Jeg står ved mine valg. Jeg står ved de beslutninger, jeg har truffet. Og det gælder også i aften. I ved, at jeg som jeres formand hellere vil tage en kugle for meget end en for lidt. Som leder har jeg forsøgt altid at gå forrest. Men lederskab det er også at træde tilbage på det rigtige tidspunkt. Og det tidspunkt det er nu. Kære venner, jeg har besluttet at træde tilbage, og derfor skal vores parti nu have en ny formand (bilag 6, l. 69-77).

I ovenstående citat, hvor hun ændrer den retoriske situation ved at melde sin fratrædelse, sidestiller hun lederskab med det at tage ansvaret på sig - også når det betyder, at man må træde tilbage. Budskabet er egentlig det samme i nytårstalen og i valgnattalen. Hun siger, at hun har ansvaret, og at hun står ved sine beslutninger og valg.

Alt i alt vidner ovenstående afsnit om en fremstilling af Helle Thorning som stærk, stålsat, urokkelig, og hun indtager en rolle (persona) som frygtløs. Derudover fremstår hun som én, der er sit ansvar bevidst, og som også bruger denne bevidsthed persuasivt til at opnå tilslutning til sig selv som leder.

Den sidste kategori af autoritativ retorik, som jeg har identificeret, knytter sig til de informationer, hun giver om sit “private selv” i talerne. Man må formode, at disse er nøje udvalgt og derfor også tjener et persuasivt ærinde i forhold til hendes selvfremstilling. Som nævnt er det ikke i alle talerne, at hun fortæller noget om sig selv, og derfor er der i det kommende afsnit heller ingen citater med fra 1. maj-talen og grundlovstalen.

7.5. Selvrefererende information

Der er ikke overvældende mange eksempler på, at hun bringer sit “private jeg” ind i sine poli-

tiske taler. Alligevel mener jeg, at det er vigtigt at fremhæve de steder, hvor hun gør det, fordi eksemplerne har stor betydning for selvfremstillingen i talerne.

I nytårstalen fremhæver Helle Thorning sin opvækst på Vestegnen. Det sker i et afsnit, hvor hun annoncerer, at flygtninge fremover skal i arbejde fra dag et, når de kommer til Danmark: *"Jeg er vokset op på Københavns Vestegn. Dengang i 70'erne kom der mange indvandrere til Danmark. Og jeg har set, hvad det betyder, om man har et arbejde eller ej"* (bilag 5, l. 113-114). Man kan tolke, at ovenstående citat tjener to funktioner. For det første gør hun opmærksom på, at hun kommer fra Vestegnen, som er en række kommuner vest for København, der er kendt for at have en stor middelklasse, men også store sociale udfordringer (Nielsen, 2009). Som nævnt i indledningen var Gucci-Helle et øgenavn, der hang ved gennem hele hendes regeringstid. "Gucci" kan menes at være forbundet med noget dyrt, privilegeret og distanceret. Ved at fremhæve sin opvækst på Vestegnen skaber hun et modbillede til "Gucci-Helle". Hun viser, at hun kommer fra et almindeligt hjem og har en baggrund, som mange kan identificere sig med. For det andet demonstrerer hun en af de klassiske Aristoteleske dyder, der knytter sig til ethos; phronesis-viden. Referencen til Vestegnen implicerer indirekte en påstand om, at hun ved, hvad hun taler om.

Det samme gør sig gældende i talen til S-kongressen. Her bruger hun en fortælling om sin mor som belæg for, hvorfor det, efter hendes mening, er fantastisk, at hun og regeringen har hævet bundfradraget for enlige forsørgere. Citatet er i sin helhed 10 linjer langt. Jeg har her kun medtaget den første del:

Min mor knoklede for at mine søskende og jeg havde et trygt hjem. Hun var og er sparsom-meligheden selv, og jeg tør stadig ikke fortælle hende den rigtige pris, når hun spørger mig om hvad en ny kjole har kostet. Hun kunne ikke drømme om at ligge andre til last. Dengang havde vi ikke bil. Og hvis vi fik et lift hjem om aftenen fra venner og familie insisterede hun på, at vi blev sat af oppe på Køgevejen. Der var virkelig ingen grund til at besvære andre med at køre den sidste kilometer rundt om blokken. Jeg synes det var irriterende. Men sådan var hun og sådan er hun (bilag 2, l. 232-238).

Udover at Helle Thorning bruger sin mors fortælling som belæg for gennemført politik, bruger hun også fortællingen til at gøre opmærksom på, hvilken baggrund hun har. Hvad hun er rundet af, og hvilke værdier hun er opvokset med. Fortællingen kan fungere som en modvirkning til diskrepansen mellem hendes dyre tøj og politiske overbevisninger.

Conger (1991) påpeger desuden, at fortællinger og historier er gode at bruge til at formidle organisationers værdier: *"Stories, for example, convey more vividly the values and behaviors that are important to an organization"* (Conger, 1991, s. 40). Fortællingen om Helle Thornings mor kan også ses som en fortælling om de værdier, som Socialdemokraterne finder vigtige, og som medlemmerne af partiet identificerer sig med.

En sidste kommentar til fortællingen om Helle Thornings mor er, at hun igennem den viser, at hun er besiddelse af humoristisk sans. På en lidt en selvironisk måde italesætter hun sit dyre

tøj. Her siger hun, at hun godt er klar over, at det er dyrt - faktisk så dyrt, at hun, landets statsminister, ikke engang tør fortælle den rigtige pris til sin egen mor.

Selvironi kan, ifølge Isager (2003), højne retors ethos, fordi det viser overskud at kunne joke med sig selv. Samtidig mener Isager (2003), at der sker en interessant opsplitning af retor. "*I selvironien er ironiens afsender og offer principielt én og samme person, der på én gang tilskrives ethos (qua afsender) og observeres som offer (qua persona)*" (Isager, 2003, s. 23). Hun er selv "offer" for sin egen ironi. Som offer er hun en persona, der er bange for sin egen mor, og som afsender demonstrerer hun selvindsigt og humor, der kan have en positiv effekt på hendes ethos.

I talerne bruger hun også det autoritative "jeg" til at komme med eksempler, der relaterer sig til rollen som forælder. Op til nedenstående citat fra S-kongressen, taler Helle Thorning om uddannelsespolitik: "*Det stiller krav til vores unge om at følge med i timerne. For man kan ikke få en 15-årig til at øve franske verber, hvis natten er gået med at spille guitar. Jeg ved, hvad jeg taler om*" (bilag 2, l. 428-429). Her taler hun sig selv ind i en rolle, som de fleste kan genkende - forældrerollen. Også i nytårstalen refererer hun til det at være forælder. Hun indleder faktisk talen med at fortælle denne anekdote:

En torsdag i december sad jeg på gulvet i en stue i Valby. Jeg havde Holger på seks måneder på skødet. Jeg var på besøg i mødregruppen. Og er der noget mere livsbekræftende end at blive hevet i næsen af en nysgerrig baby? Børn er dejlige. De er det vigtigste, vi har. Hvis vi bliver spurgt om, hvad der betyder mest for os i livet, så vil de fleste svare: Vores børn. Det vil jeg i hvert fald (bilag 5, l. 2-7).

I ovenstående fortælling gør hun opmærksom på flere ting. For det første, at hun kommer ud blandt "almindelige" mennesker og ikke blot sidder bag Christiansborgs tykke mure uden forbindelse til danskernes hverdag. Her er der tale om et besøg hos en mødregruppe i Valby. For det andet stiller hun et retorisk spørgsmål til publikum om noget, som de fleste kan blive enige om. På den måde starter hun talen med, at hun og publikum i hvert fald er enige om én ting; at der ikke findes noget mere livsbekræftende end børn. For det tredje viser hun en anden side af sig selv, som ligger langt fra det professionelle liv. Hun viser publikum, at hun er en omsorgsfuld forælder, og hun i den henseende ligner alle andre danskere.

På baggrund af analysen af ovenstående fortællinger, der refererer til Helle Thornings liv, kan det konkluderes, at der her er en anden persona på spil end den hidtidige analyse har foreslået. Med fortællingerne skabes et billede af Helle Thorning som en, der kommer fra et helt almindeligt hjem, og som går op i de samme ting som alle andre. Hun indtager en persona, der fremstiller hende som et varmt, menneskeligt, humoristisk og omsorgsfuldt menneske. At etablere identifikation mellem sig selv og sit publikum er, som nævnt i teoriansnittet, et vigtigt middel til at højne sit ethos, hvorfor det kan vurderes som hensigtsmæssigt, at Helle Thorning fremhæver disse ligheder. Nogle kunne dog indvende, at det virker forceret og fortænkt, når hun henviser til sit eget liv. Eller at det bliver for tydeligt for publikum, hvad det er hun forsøger at opnå ved

at bringe sin "private" person ind i talerne. I det tilfælde kan selvfremsstillingen forestilles at have negativ effekt på hendes ethos. Dette underbygger Gabrielsen & Christiansen (2014) da også i følgende citat: "*Det må ikke blive for tydeligt, at taleren forsøger at styrke sit ethos, da publikum hermed kan føle sig manipuleret med, og sker det, risikerer man at miste troværdighed fremfor at opbygge den*" (Gabrielsen & Christiansen, 2014, s. 114).

7.6. Opsamling

På baggrund af analysen af autoritativ retorik, identificeret ved brugen af "jeg", "mig", "min", "mine" og "mit", kan det konkluderes, at den autoritative retorik kommer til udtryk på fire forskellige måder. Helle Thorning bruger den autoritative retorik til at henvise til handlinger, til at formidle holdninger og følelser, til at demonstrere at hun tager ansvar og til at skabe fortællinger om sit "private selv".

Analysen af den autoritative retorik tegner samlet set et billede af en retor, der fremstiller sig som en stærk, handlende og stålsat leder, der ikke lader sig gå på af kritik. Samtidig kan der argumenteres for, at der også er en anden persona på spil. En persona, hvor hun fremstår som et menneske, man som borger og vælger kan identificere sig med. Hun benytter sig af forskellige ethos-relaterede strategier til at styrke disse personaer. Hvis publikum opfatter, at intentionerne fremgår for tydeligt, kan det dog tænkes, at selvfremsstillingen ikke vil virke efter hensigten.

I næste afsnit vil jeg præsentere min analyse af Helle Thornings brug af styrende retorik. Gennem ordene "I", "jer" og "jeres" henvender hun sig både til publikum som helhed og til specifikke grupper blandt publikum.

Kapitel 8: Styrende retorik

I det kommende kapitel vil jeg præsentere min analyse af, hvordan Helle Thorning bruger Teten (2007) appel, styrende retorik. Styrende retorik dækker over ordene "I", "jer" og "jeres", og bruges markant mindre end både identifikationsretorik og autoritativ retorik, hvilket kan ses i tabellen over de personlige stedord i afsnit 6.3.

8.1. Anvendelse af styrende retorik

Ifølge Teten kan ordene "I", "jer" og "jeres" bruges af politiske ledere til at give ordrer og placere ansvar for handling hos andre end lederen selv. I tabellen nedenfor kan det ses, hvordan brugen af styrende retorik fordeler sig procentvist på de enkelte taler:

Tabel 4

Tale	Styrende retorik (I, jeres, jer)
Tale ved Folketingets åbning - 2011	11 (0.22 pct.)
Tale ved den socialdemokratiske kongres - 2012	14 (0.24 pct.)
Tale ved 1. maj - 2013	10 (0.46 pct.)
Grundlovstale - 2014	0 (0.0 pct)
Statsministerens nytårstale - 2015	6 (0.29 pct.)
Tale på valgnatten - 2015	16 (1.35 pct.)

I grundlovstalen er den styrende retorik helt fraværende, da Helle Thorning ikke på noget tidspunkt gør brug af ordene "I", "jer" eller "jeres". Det er især i talen på valgnatten, at hun bruger styrende retorik. Det kommer blandt andet til udtryk ved, at hun flere gange henvender sig til forskellige grupper blandt publikum for at takke dem for deres indsats i valgkampen (bilag 6).

Overordnet viser min analyse, at Helle Thorning både bruger styrende retorik ved henvendelser til publikum som helhed og ved henvendelser, der retter sig mod helt specifikke grupper. Henvendelser til publikum som helhed sker eksempelvis i form af afsluttende bemærkninger, såsom "*Kan I have en fortsat god 1. maj*" (bilag 3, l. 180) eller "*Kan I have en god kongres*" (bilag 2,

l. 446). Andre gange henvender hun sig til publikum med spørgsmål: “*Kan I huske, at når Pia Kjærsgaard sagde hop, så hoppede den borgerlige regering*” (bilag 3, l.99). Eller når hun ved indledningen til en fortælling om et nyligt besøg på et plejecenter siger til publikum: “*Kender I stolegymnastik? Det gør jeg*” (bilag 5, l. 149). Ved at stille spørgsmål til publikum, inddrager hun dem aktivt, og nogle af disse spørgsmål bruges til at lede publikums tanker hen på noget bestemt. Fremadrettet i dette kapitel vil fokus dog være på den brug af styrende retorik, hvor Helle Thorning henvender sig til specifikke grupper blandt publikum og ikke til publikum som helhed. Jeg har identificeret otte befolknings- og faggrupper, der fremhæves i talerne gennem styrende retorik: De otte grupper er følgende:

- **Offentligt ansatte**
- **Udsendte soldater**
- **Sundhedspersonale, der arbejder i verdens brændpunkter**
- **Folkeskolelærere**
- **Forældre**
- **Danmarks unge**
- **Unge kvinder**
- **Socialdemokraternes vælgere og medlemmer**

Jeg vil ikke gennemgå henvendelserne til alle otte grupper, men blot fremhæve nogle enkelte eksempler, hvor der er noget interessant at belyse om den styrende retoriks funktion.

8.2. Henvendelser til faggrupper og frivillige

Helle Thorning bruger i 2011 anledningen af Folketingets åbning til at rette en henvendelse til alle offentligt ansatte, som hun nyligt var blevet chef for:

Derfor siger jeg til alle offentligt ansatte – til medarbejdere og ledere i kommunerne, regionerne og staten: Vi har brug for jer. For jeres faglige kunnen. For jeres kreativitet. I skal fortsætte den flotte indsats. I skal blive ved med at bruge ny teknologi, få nye ideer og finde nye og mere effektive løsninger (bilag 1, l. 325-328).

I ovenstående citat er der tydeligvis ros til de offentlige ansatte. Citatet er imidlertid også styrende, fordi hun italesætter, hvilke kompetencer hun som leder sætter pris på og gerne ser fortsat udfoldet i fremtiden. De offentlige ansatte får indirekte besked på at være kreative, bruge ny teknologi og finde nye og effektive løsninger. Senere i en anden forbindelse bruger hun ligeledes ordene “vi har brug for jer”. Et exigence for 1. maj talen i 2013 knytter sig til den netop overståede lærerkonflikt, hvor regeringen endte med at gribe ind over for lærernes protest mod folkeskolereformen. Til lærerne siger Helle Thorning: “*Det er ikke alle, som var enige i, at konflikten skulle stoppe. Til lærerne vil jeg gerne sige: I er dygtige, og vi har brug for jer til at gøre en god skole bedre*” (bilag 3, l. 155-156). Hun roser lærerne for deres evner, og ved at bruge

formuleringen “at gøre en god skole bedre” siger hun indirekte til lærerne, at de i forvejen har lavet et godt stykke arbejde, men at det kan gøres endnu bedre. Det er bemærkelsesværdigt, at hun i to taler bruger sætningen “vi har brug for jer”. Man kan argumentere for, at dette gøres for at udvise velvilje (eunoia) mod disse faggrupper ved at anerkende deres indsats og vise, at samfundet har brug for dem og deres arbejde.

Et andet eksempel på, at hun gennem brug af styrende retorik roser en bestemt gruppe, kommer fra nytårstalen. Helle Thorning fortæller en anekdote om en pige, hun har mødt, som hedder Laura. Laura kommer fra svære kår, men fik hjælp fra frivillige, og i dag er det så Laura, der som frivillig hjælper andre. Hun bruger fortællingen som et springbræt til at takke de danskere, som arbejder frivilligt: *“Mange arbejder frivilligt ligesom Laura. Og jeg vil gerne sige tak til jer alle sammen. For uden jer ville vi leve i en kold tid. Det gør vi ikke. Vi lever i verdens bedste land”* (bilag 5, l. 57-58).

Når Helle Thorning bruger eksemplet med den navngivne frivillige, Laura, og efterfølgende roser alle landets frivillige kræfter, kan man argumentere for, at hun skaber det, som Perelman (2005) kalder en model til efterfølgelse: *“Det partikulære tilfælde kan præsenteres som model til efterfølgelse (...). Men det er ikke enhver handling, der fortjener at blive efterlignet. Man efterligner kun dem, man beundrer”* (Perelman, 2005, s. 152). Det styrende element i ovenstående ligger i, at Helle Thorning indirekte opfordrer andre til at blive frivillige ved at fremhæve Laura, som et forbilledligt eksempel, der bør efterfølges. Samtidig er Helle Thornings værdsættelse af frivillighed også et udtryk for ethos-dyden, arete, der knytter sig til talerens moralske karakter. Ifølge Gabrielsen og Christiansen (2014) er anekdoter særdeles velegnede til at demonstrere arete, fordi man ved at fortælle om andres handlinger også signalerer, hvilke værdier man selv er repræsentant for.

Man kan mene, at uddelingen af ros i sig selv er en demonstration af magt. Hun er den eneste, måske med undtagelse af Dronningen, som kan rette taksigelser og ros mod bestemte grupper på vegne af hele Danmark. Samtidig vil jeg påstå, at der i de ovenstående eksempler ligger en form for indirekte styring i den ros, hun uddeler. Der er dog langt fra tale om ekspliciterede ordrer og kommandoer fra statsministeren men snarere subtile anvisninger og opfordringer.

8.3. Henvendelser til Danmarks ungdom

Danske unge er en anden gruppe, som hun ved flere lejligheder henvender sig direkte til. Før nedenstående citat, der kommer fra åbningstalen i 2011, har hun just gennemgået regeringens politiske visioner på uddannelsesområdet:

Vi vil bygge en alliance med de unge. I skal være hurtigere til at uddanne jer, få et arbejde og yde et bidrag til samfundet. Til gengæld vil vi arbejde hårdt for at gøre danske uddannelser til nogle af de bedste i verden. Jeg vil sige til alle Danmarks unge: I er fremtiden. Det er nu, I skal tage ansvar for den (bilag 1, l. 132-136).

I ovenstående citat uddeler Helle Thorning ikke ros, som hun eksempelvis gør det, når hun hen-

vender sig til udsendte danske soldater. Ved henvendelsen til Danmarks unge er det styrende element meget mere fremtrædende og direkte udtalt. De unge skal uddanne sig, bidrage til samfundet og tage ansvar for fremtiden. Helle Thorning og regeringen vil til gengæld arbejde hårdt for at skabe gode uddannelser. I citatet henviser hun altså både til sit eget ansvar som leder og placerer på samme tid et ansvar hos de unge.

Ved talen på valgnatten i 2015 henvender hun sig specifikt til landets unge kvinder med en opfordring: "(...) jeg er Danmarks første kvindelige statsminister. Men ved I hvad? Jeg bliver ikke den sidste. Og til alle Danmarks store piger og unge kvinder vil jeg sige direkte, vi lever i et fantastisk land med store muligheder - også til pigerne. I skal bruge de muligheder" (bilag 6, l. 84-87). Det styrende element i citatet ligger i opfordringen til, at unge kvinder skal gøre brug af de muligheder, der er. Citatet er i øvrigt ét ud af blot tre steder i talerne, hvor Helle Thorning direkte henviser til sit eget køn. At hun kun to andre steder i talerne henviser til sit eget køn (bilag 2, l. 132 og bilag 4, l. 78) er i sig selv bemærkelsesværdigt. Man fristes til at tænke, at det er i kraft af hendes afsked som formand, at hun retter en så direkte besked til landets unge kvinder.

8.4. Henvendelser til partiet

Et sidste eksempel på styrende retorik, som jeg har valgt at fremhæve, drejer sig om en særlig henvendelse til det socialdemokratiske bagland, der falder i hendes kongrestale i 2012:

Jeg er dybt bevidst om at I – partiets ryggrad – står på mål for regeringens beslutninger. Det er jer, som skal svare på stort og småt, når naboen spørger, når I møder en gammel ven i Brugsen, til familiefester når de undrer sig over, hvad vi mon laver på Christiansborg. Det er jer, som skal svare på kollegaernes utålmodige spørgsmål om hvornår der kommer gang i væksten. Og det er jer, som må tage ansvaret for at få enderne til at mødes i kommuner og regioner. Jeg ved godt, at det er svært. Men jeg ved også, at I støtter op. Og gør det loyalt (bilag 2, l. 100-105).

Den første store del af citatet er et eksempel på, at Helle Thorning demonstrerer Aristoteles' ethos dyd, *eunoia*. Hun udviser forståelse for medlemmernes bekymringer og signalerer derigennem, at hun tager dem alvorligt, hvilket ifølge Gabrielsen & Christiansen (2014) er det vigtigste at gøre, hvis man som taler ønsker at højne sit ethos gennem *eunoia*-dyden. Det er særligt den sidste sætning, som er interessant i forhold til styrende retorik. Hun siger, at hun ved, at de tilstedeværende ved kongressen og det socialdemokratiske bagland støtter op omkring partiet og regeringen, og at de gør det loyalt. Hun kan reelt set ikke vide det, og op til afholdelsen af denne tale, viste meningsmålinger faktisk en kraftig tilbagegang for partiet (Ritzau, 2012). Ved at sige det på denne bydende facon, fremstår hun diskret styrende. Hun *vil gerne have*, at de støtter op, og hun *vil gerne have* deres loyalitet. Hun fremstiller altså sit publikum, som det hun gerne vil have dem til at være - støttende og loyale medlemmer af det parti, som hun er formand for.

Ifølge Teten (2007) kan styrende retorik som nævnt bruges til at placere ansvar og behov for handling hos andre end retor selv og samtidig markere retors autoritet. Jeg har i det ovenstå-

ende gennemgået eksempler, hvor den styrende retorik har været brugt således. Jeg mener dog ikke, at Tetens definition af styrende retorik er nuanceret nok. Der er talrige eksempler på brug af ordene "I", "jer" og "jeres", hvor sætningerne hverken opfordrer til handling eller pålægger et ansvar hos nogen. Her ses det ofte, at det styrende element alene knytter sig til retors mulighed for at lede publikums tanker hen på noget bestemt ved f.eks. at sige "Kender I det, at...", "Ved I hvad?" eller "Kan I huske, at...". Man kan argumentere for, at Tetens definition af styrende retorik bør udvides og nuanceres.

8.5. Opsamling

Helle Thorning bruger især den styrende retorik til at rose og anerkende bestemte grupper. Det hænder af og til, at rosen indirekte er opfordringer til handling. Der findes også eksempler på en mere direkte styring af visse grupper gennem denne personlige appel. Overordnet set bruger hun den styrende retorik til at markere sit lederskab i kraft af hendes mandat til netop at rose og uddele ansvar, men hun bruger også styrende retorik til at inddrage publikum i talerne blandt andet ved at stille spørgsmål. Gennem den ofte meget anerkendende form for styrende retorik fremstiller Helle Thorning sig som én, der kerer sig for de grupper, hun fremhæver, og derfor viser dem respekt. I mange tilfælde virker rosen dog ledende, og som et forsøg på indirekte at påvirke grupperne i bestemt en retning. I næste kapitel vil jeg analysere den sidste af Tetens (2007) personlige appeller, identifikationsretorik.

Kapitel 9: Identifikationsretorik

I dette afsnit præsenterer jeg min analyse af Helle Thornings brug af identifikationsretorik. Ifølge Nielsen (2014) dækker identifikationsretorik på dansk over ordene "vi", "vor", "vort", "vore", "vores" og "os". Som beskrevet i teori afsnittet bruges identifikationsretorik til at skabe identifikation mellem retor og publikum for herigennem at opbygge en ønsket fælles identitet.

9.1. Anvendelse af identifikationsretorik

Jeg har ved hjælp af ordsøgninger og optællinger lavet et kvantitativt overblik over brugen af identifikationsretorik i Helle Thornings taler. Ligesom i det foregående afsnit om styrende retorik, vil analysen af identifikationsretorik både kunne fortælle noget om retor selv og om, hvad det er for et publikum, hun henvender sig til.

"Vi" er det personlige stedord, som forekommer flest gange, og ordet "vi" er derfor også den primære genstand for min kvalitative analyse af identifikationsretorik. Det er muligt at udlede noget om Helle Thornings selvforståelse ved at undersøge, hvilke grupper hun identificerer sig med og taler på vegne af, samt hvilke værdier "vi"-sætningerne promoverer. I venstre side af nedenstående tabel ses det procentuelle omfang af identifikationsretorik i de seks taler. I højre side ses antallet af gange, Helle Thorning bruger ordet "vi":

Tabel 5

Tale	Identifikationsretorik (vi, vor, vort, vore, vores, os)	Brug af ordet 'vi'
Tale ved Folketingets åbning - 2011	257 (5.16 pct.)	199
Tale ved den socialdemokratiske kongres - 2012	276 (4.76 pct.)	210
Tale ved 1. maj - 2013	97 (4.46 pct.)	75
Grundlovstale - 2014	71 (3.37 pct.)	49
Statsministerens nytårstale - 2015	102 (4.98 pct.)	81
Tale på valgnatten - 2015	63 (5.32 pct.)	47

Som det ses af tabellen optræder ordet “vi” ganske mange gange i alle talerne. I min gennemlæsning af talerne, hvor jeg fokuserede på sætninger med ordet “vi”, fandt jeg dog, at det ikke er hensigtsmæssigt at se på “vi’et” som en samlet størrelse. Jeg erfarede, at der er flere forskellige “vi’er” på spil i talerne. I alt er der i talerne samlet set 661 “vi’er”, men de dækker over flere forskellige fællesskaber.

Min analyse viser, at der særligt er tre “vi-fællesskaber”, som dominerer i talerne. I alle talerne gør det sig nemlig gældende, at der både er et “regerings-vi” og et “Danmarks-vi”. Regerings-vi’et optræder hver gang Helle Thorning taler om politiske ambitioner, forslag og initiativer fra regeringen. Danmarks-vi’et dækker over referencer til Danmark som nation og samfund og til danskerne som befolkning og fællesskab.

Et tredje meget fremtrædende “vi” i talerne er det, som jeg har valgt at kalde “parti-vi”. Det optræder, når hun ikke taler som repræsentant for Danmark eller regeringen, men går ind i rollen som formand for Socialdemokraterne. Parti-vi’et er til stede i de fleste taler med undtagelse af åbningstalen og nytårstalen.

Jeg har for hver tale gennemgået alle “vi’erne” og kategoriseret dem efter hvilket slags “vi”, der optræder. Ofte ses det, at der er forskellige “vi’er” på spil i samme afsnit. Et eksempel er i følgende citat fra åbningstalen i 2011: *“Vi vil gennemføre en moderne helhedsløsning. Hvor vi alle sammen bidrager solidarisk. Så vi får råd til velfærd. Vi vil igen placere Danmark dér, hvor vi hører hjemme: På førstepladsen med grøn teknologi”* (bilag 1, l. 4-6). Min tolkning er, at det er regeringen, som vil gennemføre en helhedsløsning, men det er os alle sammen, der skal bidrage solidarisk, så vi som samfund får råd til velfærd. Og at det er regeringen, som vil placere Danmark, hvor vi som nation hører hjemme. I citatet er der altså både et regerings-vi og et Danmarks-vi til stede. Jeg har forsøgt at skelne mellem “vi’erne” så præcist som muligt. Se bilag 11 for en samlet optælling af de forskellige “vi’er” i talerne.

Jeg vil i dette afsnit gennemgå de tre dominerende “vi’er” og undervejs trække på eksempler fra de taler, hvor det respektive “vi” er mest fremtrædende. Det dominerende “vi” i talerne kan pege i retning af, hvem retor i den specifikke retoriske situation i særlig grad forsøger at skabe identifikation og samhørighed med, og hvilken rolle hun har i de enkelte taler. For en påmindelse om hvem publikummet til de enkelte taler er henvises til tabel 1 i afsnit 6.2.6.

9.2. Regerings-vi

Regerings-vi’et optræder som nævnt i alle taler, men det er mest dominerende i talen til Folketingets åbning fra 2011. Over halvdelen af de 199 gange Helle Thorning bruger ordet “vi” i denne tale, knytter det sig til regeringsfællesskabet bestående af Socialdemokraterne, Radikale Venstre og SF (bilag 11). Som nævnt i kapitel 6 er målet med åbningstalen at give en redegørelse over rigets tilstand og præsentere de initiativer, som regeringen vil arbejde på i det kommende folketingsår. Derfor er det heller ikke bemærkelsesværdigt, at det er regerings vi’et, som dominerer i denne tale. Jeg vil her komme med et par eksempler: *“På baggrund af vores ”kas-*

seeftersyn” vil vi fremlægge en ny og ansvarlig plan for dansk økonomi frem mod 2020” (bilag 1, l. 54-55) og “Regeringen vil udvikle og modernisere Danmark. Vi vil sikre en tryk velfærd til danskerne. Vi vil give flere penge til sundhed. Vi vil udvikle uddannelserne. Vi vil prioritere forskning. Vi vil investere i grøn omstilling” (bilag 1, l. 62-64).

I ovenstående eksempler bruger Helle Thorning vi-sætninger til at forklare, hvad regeringen planlægger at gøre i fremtiden. Helle Thorning er leder af en regering, der består af forskellige partier. Når hun formulerer sig med vi-sætninger signalerer det til publikum, der blandt andet tæller medlemmer af regeringspartierne, at regeringen er et fællesskab.

Udover de talrige eksempler i talen, hvor regeringen fremlægger politiske visioner i vi-sætninger, er der også eksempler, hvor regerings-vi’et synes at have en samlende funktion. Hele fire gange omtaler hun sin regering som hele Danmarks regering: *“Jeg vil genskabe det brede samarbejde. Vi er hele Danmarks regering”* (bilag 1, l. 12), *“Vi er hele Danmarks regering. Alle danskere skal have mulighed for at deltage i samfundets udvikling. Ingen skal holdes udenfor”* (bilag 1, l. 370-371), *“Vi er en regering for hele Danmark og for alle danskere”* (bilag 1, l. 390-391) og afslutningsvist *“Vi er hele Danmarks regering. Og derfor vil vi gå ydmygt til vores opgaver”* (bilag 1, l. 430). Med denne gentagende italesættelse af regeringen som hele Danmarks regering fremstiller hun sin regering (og sig selv) som et samlingspunkt for fællesskabet Danmark.

Som ovenstående afsnit viser, bruger Helle Thorning altså både regerings-vi’et til at præsentere politik og til at iscenesætte den regering, hun står i spidsen for, som et stærkt fællesskab. Et fællesskab der, ifølge hende, kan rumme alle danskere på tværs af partiskel. Dette fortolkes som et forsøg på at skabe samhørighed både med de andre partier i regeringen og med befolkningen som helhed.

9.3. Danmarks-vi

Danmarks-vi’et er ligesom regerings-vi’et til stede i alle seks taler. Det er dog i grundlovstalen (bilag 4) og i nytårstalen (bilag 5), at der optræder flest vi’er, som knytter sig til Danmark som samfund og nation. Som beskrevet i kapitel 6 taler hun i disse to taler både til og på vegne af hele befolkningen, hvilket er en mulig forklaring på de mange Danmarks-vi’er.

De mest interessante “vi’er” er dem, som bruges til at definere, hvad Danmark og danskerne er, kan og bør være. I grundlovstalen og nytårstalen får Helle Thorning mulighed for at italesætte og definere, hvad Danmark og danske værdier er, hvilken kan siges at være en form for magtudøvelse. Mange af hendes betragtninger om Danmark fremstår dog relativt neutrale, som her i grundlovstalen, hvor hun siger:

En af vores grundlovs største styrker er, at vi på tværs af de politiske skillelinjer er enige om netop den. Der er meget vi er uenige om, men vi anerkender de fælles spilleregler. Når stemmerne er talt op, er de talt op. (...) vi er enige om, at de helt basale frihedsrettigheder for borgerne er uomstørlige (bilag 4, l. 41-45).

Medmindre man er imod demokrati som styreform, vil alle sandsynligvis kunne acceptere og tilslutte sig de påstande, som Helle Thorning fremfører i ovenstående citat.

Anderledes forholder det sig imidlertid forskellige steder i nytårstalen. Her italesætter hun gentagne gange Danmark som et fællesskab: *“Vi har besluttet med hinanden, at Danmark skal være et stærkt fællesskab. Det har taget mange år at bygge op”* (bilag 5, l. 56). Ifølge Helle Thorning er “fællesskab” at fordele velstanden: *“I Danmark gør vi tingene på vores egen måde. Vi fordeler velstanden. Vi hjælper hinanden”* (bilag 5, l. 147). For det første får hun i sidstnævnte citat fremhævet Danmark som noget særligt. For det andet siger hun, at det som er særligt ved Danmark er, at vi fordeler velstanden og hjælper hinanden. Det særlige er ikke, at vi f.eks. lever i et frit land med frihed for de enkelte individer. Det særlige er, ifølge Helle Thorning, knyttet til fællesskabet. Helle Thornings ideologi bliver her tydelig, selvom hun taler om Danmark generelt.

Et andet eksempel, hvor jeg vil påstå, at der kan læses en ideologi ind i hendes udtalelser om Danmark som helhed, er i følgende citat: *“Noget af det stærkeste ved Danmark er, at vi stiller krav til hinanden. Her er tryghed for den enkelte. Men vi skal også hver især yde vores”* (bilag 5, l. 63-64). Citatet er slet og ret en omskrivning af fagbevægelsen og Socialdemokraternes gamle mantra “Gør din Pligt og kræv din Ret” (Christiansen, 2012). Vi som borgere stiller krav til hinanden, vi som borgere har tryghed (i kraft af rettigheder), men vi skal som borgere også yde noget.

Ovenstående eksempler viser, at Helle Thoning indimellem bruger vi’erne til at tale de værdier, hun selv står for, op. Det sker ganske vist subtilt og flettes ofte ind i generelle vendinger om, hvad Danmark er for et land. Man kan argumentere for, at denne måde at bruge identifikationsretorik på også har en styrende funktion. Hun forsøger ikke blot at samle publikum - befolkningen - om en række værdier. Hun opfordrer dem også indirekte til at efterleve dem. Ud af disse eksempler kan der læses en indskrevet *second persona* jf. Black (1970). Det indskrevne og ideelle publikum for Helle Thorning er nogen, som deler hendes præmis om, at Danmark frem for alt skal være et stærkt fællesskab, hvor velstanden fordeles. Fremhævelsen af fællesskabet som bærende faktor i samfundet kan kobles til en socialdemokratiske ideologi, der udspringer af et socialistisk tankesæt.

9.4. Parti-vi

I kongrestalen, 1. maj-talen og valgnatstalen er det mest dominerende “vi” dét, som knytter sig til det socialdemokratiske parti. Over halvdelen af de 210 gange hvor Helle Thorning bruger “vi”-sætninger i sin kongrestale, knytter det sig til Socialdemokraterne, og i valgnatstalen er det stort set alle vi’er, der refererer til Socialdemokraterne som fællesskab (bilag 11). I kongrestalen indleder hun hele fem gange en sætning med ordene “Vi Socialdemokrater” (bilag 2). Eksempelvis i dette citat: *“Vi socialdemokrater ved, at der med rettigheder også følger pligter. Vi ved, at velfærden bygger på en solidaritet mellem mennesker, som er varsomme med at trække på*

de fælles goder“ (bilag 2, l. 308-310). På mange måder er forgående citat meget lig det sidste eksempel, der blev fremhævet under gennemgangen af Danmarks-vi'er. Ret og pligt er en socialdemokratisk værdi, som Helle Thorning her betoner vigtigheden af. En anden værdi, hun ofte fremhæver i sine taler, handler om at tage ansvar. Som når hun i kongrestalen siger: *“For når det handler om at tage ansvar for Danmark, så er og bliver Socialdemokraterne et parti, der aldrig svingter. Vi ranker ryggen, smøger ærmerne op, pakker håndtasken og siger ja”* (bilag 2, l. 31-32). Også i valgnattalen sidestiller hun det at tage ansvar på sig med det at være socialdemokrat: *“Socialdemokraterne vil altid tage ansvar, når det er muligt. Vi har vist de seneste fire år, at det er det, vi er gjort af. Ansvar ligger i vores DNA. Vi vil indgå aftaler, vi kan slet ikke lade være. Det er sådan vi er”* (bilag 6, l. 55-58). Der kan argumenteres for, at hun også her taler til et indskrevet publikum jf. Black (1970). I de to ovenstående eksempler fremstiller hun et slags idealbillede af, hvad en socialdemokrat er. I hendes øjne er det en person, som ikke er bange for at tage ansvar på sig, og som heller ikke er bange for at indgå i samarbejder og lave aftaler med andre.

Ovenstående eksempler peger på, at Helle Thorning bruger parti-vi'et til at definere, fremme og styrke partiets værdier. Dette stemmer godt overens med både Sullivans (1993) og Perelmans (1977) forståelse af epideiktikken, som netop handler om at styrke de værdier, som fremtidig politisk handling skal baseres på. Man kan argumentere for, at de værdier hun fremhæver, indirekte fortæller noget om hvilke værdier, hun selv mener at repræsentere. I talerne, der er henvendt til partiet, lægger hun især vægt på værdier, der knytter sig til ret, pligt og ansvarlighed. Gennem italesættelsen af værdier, skaber hun et slags idealbillede af, hvad en socialdemokrat er, og dette er en form for publikumskonstruktion jf. Blacks (1970) begreb om det indskrevne publikum.

9.5. Opsamling

Identifikationsretorik er den af Tetens (2007) personlige appeller, som bruges mest i de seks taler. Jeg har i ovenstående kapitel gennemgået de tre mest fremtrædende “vi'er”, som dækker over tre forskellige fællesskaber, som Helle Thorning taler sig ind i. I åbningstalen er det regerings-vi'et, der dominerer. I kongrestalen, 1. maj-talen og i talen på valgnatten er det parti-vi'et, som er mest fremtrædende. I grundlovstalen og nytårstalen, er det et Danmarks-vi, som fylder mest. De forskellige former for “vi” viser, at Helle Thornings lederskab og selvfremstilling ikke er knyttet til en enkelt rolle. Hun er både leder af en nation, af en regering og af et parti. Samtidig fortæller de forskellige vi'er noget om, hvilket publikum, hun i de enkelte taler særligt henvender sig til. I taler, hvor parti-vi'et dominerer, vil det være partiets vælgere og medlemmer, som hun primært henvender sig til. I grundlovstalen og nytårstalen taler hun som leder af Danmark, og derfor er “vi'et” i talerne oftest knyttet til Danmark og danskerne.

Mange af vi'erne bruges til at skabe fælles fodslag om grundlæggende værdier. Heri ligger der en vis magtudøvelse, fordi hun i kraft af sin(e) rolle(r) har retten til verbalt at definere disse værdier, som man må formode også er hendes egne. Qua værdiudsagnene tegner der sig et

billede af en (indskrevet) persona, som lægger vægt på fællesskabet og på ret, pligt og ansvar. Identifikationsretorikken bliver på sin vis også styrende i det, at hun indimellem bruger "vi'erne" til indirekte at anmode diverse fællesskaber om at opføre sig på en bestemt måde i henhold til de værdier, hun forsøger at fremme i talerne.

De foregående kapitler om de tre personlige appeller viser, at man kan udlede mange informationer om Helle Thornings selvfremsstilling alene ved at se på de personlige stedord i talerne. Dog observerer jeg ved nærlæsningen, at hun også positionerer sig som leder og udtrykker noget om sig selv ved 1) at fremhæve regeringens resultater og evne til at handle, og 2) ved at angribe oppositionen og andre politiske modstandere. Her er de personlige stedord ikke altid udtrykt eksplicit, men det betyder ikke, at de ikke er til stede. Behovet for at flytte perspektivet væk fra de eksplicite personlige stedord, viser en mulig svaghed ved Tetens (2007) fremgangsmåde. Jeg har gennem nærlæsningen observeret, at stedordene ofte kun optræder implicit i sætningerne, og man risikerer derfor at overse interessante observationer, hvis man låser sig fast på de steder i teksten, hvor de personlige stedord udtales eksplicit. Jeg mener, at det giver et mere nuanceret blik på selvfremsstillingen at inddrage de to nævnte positioneringer, fordi positionering i forhold til andre kan også ses som selvfremsstilling. Jeg vil derfor i det kommende kapitel præsentere min analyse af disse to retoriske strategier.

Kapitel 10: Positionering og lederskab

Som nævnt kan man yderligere udlede noget om Helle Thornings selvfremsstilling ved at se på, hvordan hun positionerer sig selv og regeringen. Jeg har erfaret, at hun særligt positionerer sin regering ved fremhæve dens succeser og resultater og ved at distancere sin regerings politik fra den daværende regerings politik. Herigennem fortæller hun indirekte noget om sig selv og sit lederskab, fordi hun præsenterer sit lederskab som et alternativ til andres. I alle talerne opstiller hun modsætninger mellem hendes og oppositionens politik. I nogle tilfælde er modsætningerne ekspliciteret i sætningen. Andre gange antydes modsætningen blot indirekte ved, at hun fremhæver noget "godt", som regeringen har gjort. Heri ligger det latent, at de gør noget, som den forrige regering ikke gjorde. I de kommende to afsnit udfolder jeg de to måder at positionere sig på og diskuterer, hvilken betydning det har for hendes selvfremsstilling som leder.

10.1. Regeringens fremhævelse af resultater

Folketingets åbningstale er den eneste tale, hvor hun ikke henviser til resultater, som hun og regeringen har opnået. Dette har den naturlige årsag, at hun overtog statsministerposten kun en måned før folketingets åbning, hvorfor regeringen af gode grunde ikke har nået at gennemføre politik. I alle andre taler henviser hun til, at hendes regering har succes. Beason (1991) peger på, at en vej til at højne sit ethos er ved at vise, at man lykkes med sit foretagende. Han kalder det *inclination to succeed*. Ifølge Beason (1991) kan man vise dette på to måder: "*The first involves emphasizing successful track records by alluding to past or present (...) accomplishments (...). A second method of substantiating a successful inclination is demonstrating an optimistic, confident attitude conducive to future success*" (Beason, 1991, s. 338). At vise man er succesfuld som leder indebærer altså, ifølge Beason (1991), at referere til ens resultater i både fortid og nutid og herigennem sandsynliggøre fremtidige positive resultater. Jeg vil i det kommende afsnit komme med eksempler på, at hun italesætter noget som en politisk succes. Det er naturligvis indlysende, at det vil variere fra vælger til vælger - alt efter politisk overbevisning - om de tiltag, hun fremhæver som succeser, også opfattes således.

I nogle tilfælde fremhæver hun konkrete politiske initiativer som succeser, som hun tilskriver hendes og regeringens arbejde. Et eksempel er i talen til S-kongressen: "*I år betyder vores socialdemokratiske prioriteringer, at der er over 10.000 arbejdspladser, der ellers ikke ville have været der. Og næste år er det over 21.000 arbejdspladser. Det er ikke kommet af sig selv. Det er et politisk valg*" (bilag 2, l. 77-80). Her gør hun opmærksom på, at det ikke er noget, som sker af sig selv, men som alene er et resultat er de politiske valg, som hun og hendes regering har truffet.

I 1. maj-talen siger hun noget tilsvarende: "*I år har over 250.000 af vores fattigste pensionister fået en økonomisk håndsrækning. Ældrechecken er hævet med 4.500 kroner. Det kan mærkes. Det giver tryghed for vores ældre*" (bilag 3, l. 49-50). Udover at fremhæve hvor mange ældre,

der er blevet hjulpet økonomisk under hendes lederskab, forsøger hun også at gøre publikum opmærksomme på, hvilken følelsesmæssig værdi hun skaber for de ældre ved at sige, at regeringens politik giver ”tryghed” for de ældre.

Andre gange fremhæver hun resultater og succeser på et mere generelt plan, som ikke knytter sig til konkrete politikker, som f.eks. når hun i grundlovstalen siger: *“Politik er at skabe resultater. Det har vi gjort i fællesskab”* (bilag 4, l. 153). Eller når hun i talen til S-kongressen konkluderer noget generelt om sin regerings formåen: *“Danmark har en socialdemokratisk ledet regering. Vi har opnået sejre, og vi har oplevet tilbageslag. Men når røgen lægger sig. Når resultatlisten gøres op, så kan alle vi, der er samlet her i dag se tilbage på et år, hvor Danmark slog ind på en ny kurs”* (bilag 2, l. 435-438). At hun bruger ordene ”ny kurs” indikerer et modsætningsforhold til den forrige regering. Hendes regering er anderledes end den forrige, og fremhævelsen af dette er i sig selv en form for positionering.

I nytårstalen og i talen på valgnatten kommer hun med eksempler på resultater, der både peger mod fortiden og fremtiden. Her er et eksempel fra nytårstalen: *“Vi skal investere i vores fremtid. Det kan vi gøre, fordi det går bedre i Danmark”* (bilag 5, l. 19-20). I citatet fremsætter hun initiativer, der peger frem i tiden, men bruger fortidens arbejde for at komme ud af den økonomiske krise som årsag til, at det overhovedet er muligt.

I talen på valgnatten opsummerer hun også, hvad hendes parti og regeringen er lykkedes med: *“Danmark står lige nu foran et solidt og længere opsving. Der er styr på økonomien, så langt øjet rækker. Vi har truffet de rigtige beslutninger, på de rigtige tidspunkter”* (bilag 6, l. 49-50). I eksemplet italesætter hun, at det er hendes regerings fortjeneste, at Danmark er ude af krisen.

Beason (1991) skriver, at det er gavnligt for retors ethos, at fremhæve den positive forskel ens arbejde gør. I de taler, hvor hun taler som partiformand for Socialdemokraterne, fremhæver hun oftere regeringens politiske succeser, end når hun taler til hele befolkningen. Det vidner om en bevidsthed om, at hun har forskellige roller, og at noget er mere passende at sige i nogle situationer end i andre. At fremhæve succeser kan være med til at højne hendes ethos, men hvis publikum opfatter hendes fremhævelse af positive resultater som en negligering af kritik fra omverdenen, kan det tænkes at have den modsatte virkning.

10.2. Angreb på modstandere

Talrige gange fremhæver Helle Thorning sin regering som et alternativ til de borgerlige. Hun kritiserer dem ofte og på forskellig vis, som jeg i dette afsnit vil komme med eksempler på. Conger (1991) argumenterer for, at enhver leder skal beskrive deres mission for en given organisation. Missionen kan i dette tilfælde ses som Helle Thornings politiske projekt, der skal formidles til danskerne og vælgerne. Samtidig bør man ifølge Conger (1991) udpege missionens antagonister: *“Stereotyping about antagonists of the mission is important for generating commitment and cohesion. Often beliefs about antagonists provide models of what the leader’s organization is not and so define by contrast”* (Conger, 1991, s. 37). Helle Thorning kan altså positionere sig

selv ved at fremhæve kontraster mellem sit lederskab og de borgerliges. Ved at bruge ordet "antagonist" skriver man sig ind i en narrativ forståelse af retorikken, hvor Helle Thorning og regeringen er fortællingens hovedrolle - protagonist - som definerer sig selv i modsætning til fortællingens antagonist. Jeg vil på de kommende sider fremhæve eksempler, hvor Helle Thorning gør dette.

Ved talen til Folketingets åbning siger hun: "*Det er hørt før. Forskellen er, at denne regering sætter grøn handling bag de grønne ord*" (bilag 1, l. 185-186) og "*Vi sætter barren højere end den tidligere regering*" (bilag 1, l. 132). Her italesætter hun sin egen regering, som en der vil handle og har ambitioner i modsætning til den forrige borgerlige regering, som i hendes udlægning var passive og uambitiøse. I talen ved 1. maj fremhæver hun ligeledes eksempler på, at hendes regering adskiller sig fra den forrige: "*Gennem næsten 10 år blev de private hospitaler forgyldt af den borgerlige regering. Det er slut*" (bilag 3, l. 63), og "*Kan I huske, at når Pia Kjaersgaard sagde hop, så hoppede den borgerlige regering? Det er slut*" (bilag 3, l. 99-100). I det sidste citat fremstiller hun den forrige regering, som nogle der var styret af deres parlamentariske grundlag, Dansk Folkeparti. På den måde søger hun at højne sit eget ethos ved at få de andre til at se svage ud.

I talen til S-kongressen italesætter hun en mangel på arbejdspladser: "*Nej, vi har ikke knækket kurven endnu. Men i modsætning til VK-regeringen så holder vi ikke bare vejret og venter på opsvinget. Det bliver man blå i hovedet af. Men det skaber ikke mange arbejdspladser*" (bilag 2, l. 89-91). På den ene side erkender hun, at situationen ikke er optimal for de arbejdsløse, men påstår så, at det kunne stå endnu værre til under en blå regering. Igen får hun fremstillet sin regering som aktive og den daværende regering som passive. Generelt opstilles der i talerne en antitese mellem hendes regering som værende aktive og handlende og oppositionen som værende passive.

En anden måde, hvorpå hun angriber oppositionen, er gennem bemærkninger, som kan betegnes som ironiske eller sarkastiske. Da jeg alene forholder mig tekstinternt til talerne og ikke til den mundtlige fremførelse af dem, er det svært for mig at sige noget om tonaliteten, og hvordan bemærkningerne leveres ved fremførelsen. Om hun f.eks. siger ting med et glimt i øjet. Når man læser citaterne får man dog et indtryk af, at hun skaber afstand mellem sig selv og de borgerlige ved at ironisere over dem. Ironiske og sarkastiske bemærkninger optræder kun nogle få gange og kun i talerne til S-kongressen, 1. maj-talen og valgnatstalen: Jeg vil her komme med et enkelt eksempel fra talen ved S-kongressen.

Derfor er det også så ærgerligt, at vi hører så lidt til Venstre i disse måneder. Det er faktisk svært at finde ud af, hvad partiet mener. Men det er måske også det bedste. For Venstre altså. Den ene dag vil de have skattelettelser for 13 milliarder. Den næste for 9 milliarder. Vel og mærke uden at komme i nærheden af at fortælle hvor finansieringen skal komme fra. Den ene dag vil Venstre have nulvækst i den offentlige sektor. Den næste vil man alligevel tilslutte sig regeringens målsætning om en beskeden men reel vækst. Den ene dag vil Venstre stemme mod finansloven. Den næste vil de stemme for. Fair nok. Selv en flok unge Venstre-løvere kan fare vild på den politiske savanne" (bilag 2, l. 270-278).

I citatet fremstiller hun Venstre som et ubeslutsomt parti, der skifter mening fra dag til dag. I den sidste sætning gør hun brug af en metafor og sammenstiller Venstre med en flok unge løver. Man kan påstå, at hun bruger termen ”unge Venstre-løver” i håbet om at svække Venstres ethos. At være ung associeres med noget, der er uerfarent og forvirret. Mange Venstrefolk er dog imidlertid voksne mænd, og man derfor kan argumentere for, at hun taler ned til Venstre, når hun italesætter dem som unge. Isager (2003) påpeger, at det ikke altid er hensigtsmæssigt at benytte sig af ironi, da ironi *”virker ekskluderende og potentielt nedgørende og dermed kan vække sympati for ironiens ofre snarere end at skabe solidaritet med ironikeren”* (Isager, 2003, s. 23).

Som nævnt optræder ironien kun i de taler, hvor hun primært taler til egne vælgere og ikke som overhoved for hele befolkningen. Det vidner om en bevidsthed om de forskellige retoriske situationer, som hun taler sig ind i. På den måde er det ikke nødvendigvis skadeligt for hendes ethos. Omvendt kan man sætte spørgsmålstegn ved om det på noget tidspunkt er passende for en statsminister at være sarkastisk på andres bekostning. I værste tilfælde opfattes hende brug af ironi som arrogant og nedladende. I bedste tilfælde vækker hun latter blandt publikum og belønnes for at fremvise humoristiske sider af sig selv.

Det er meget tydeligt, at det er i talen ved 1. maj og i talen til S-kongressen, at der fremsættes flest verbale angreb på oppositionen. I de andre taler gøres det enten diskret eller ved meget få lejligheder. I grundlovstalen retter Helle Thorning f.eks. kun en enkelt spids bemærkning mod oppositionen: *”Vi er kommet ud af det skærpede økonomiske opsyn fra EU, som den tidligere regering fik os ind i”* (bilag 4, l. 131). Også i nytårstalen er der kun få udfald mod de borgerlige. Hun taler i det følgende udsagn om dagpengereglerne, og hvordan hun efter et kommende valg gerne vil ændre dem: *”Sidste gang reglerne blev ændret, tænkte man sig ikke godt nok om. Jeg vil gøre det rigtigt”* (bilag 5, l. 82). Her er kritikken så diskret, at mange sandsynligvis ikke vil bemærke det. I stedet for at sætte navn på de forligspartier, der stod bag dagpengereformen i 2010, bruger hun den neutrale betegnelse ”man”. Det kan hænge sammen med, at hun i nytårstalen taler til befolkningen som helhed. At der er særlige epideiktiske forventninger til denne tale, som betyder, at det kan anses for et upassende brud på publikums forventninger, hvis hun optræder for kritisk og offensiv i sådanne taler. En yderligere forklaring kan være, at hun, udover at tale til befolkningen som nation, også taler til befolkningen som vælgere. Her kan negativ retorik ifølge Jørgensen, Koch & Rørbech (2011) være særligt problematisk: *”Hvis man foragter modstanderen og hans standpunkt, viser man jo også ringeagt for de indvendinger den kritiske beslutningstager måtte have, og dermed stiger risikoen for at man også støder ham fra sig”* (Jørgensen et al, 2011, s. 185).

I talen på valgnatten er der heller ikke mange udfald mod de andre partier. Det meste af talen går med at rose Socialdemokraternes indsats i valgkampen, fremhæve partiets værdier og meddele at hun fratræder som formand. Hun siger tillykke til Lars Løkke Rasmussen og kommer med en enkelt bemærkning til valgets vindere:

Og kære borgerlige partier, lad nu være med at solde det hele op denne gang. Pas på penge, pas på velfærden, pas på fællesskabet og pas på de mennesker, der har allermost brug for et fællesskab. Og lad nu være med at ty til gammeldags blokpolitik. Vi holder øje med jer (bilag 6, l. 51-54).

Udover at påpege at de borgerlige, efter hendes mening, tidligere har "soldet det hele op", så fremfører hun en række formaninger og opfordringer. Samtidig positionerer hun Socialdemokraterne som et oppositionsparti ved at sige, at de holder øje med den nye regering.

Den positionering, der i talerne kommer til udtryk gennem kritik af oppositionen, viser et indskrevet publikum (second persona). Det indskrevne publikum, de ideelle tilhørere, må antages at være nogle, der er enige med Helle Thornings kritik af de borgerlige.

Generelt argumenterer den retoriske litteratur for, at man som taler bør være varsom med at udvise fjendtlighed overfor politiske modstandere (Jørgensen, Koch & Rørbech, 2011). Det er naturligvis en fortolkningssag om de fremviste eksempler på Helle Thornings angreb på oppositionen kan betegnes som fjendtlige, eller om de blot er en uskyldig måde at udtrykke politisk uenighed på. Eksemplet, hvor Helle Thorning henviser til Venstre som en flok unge løver, der er farende vild på den politiske savanne, ville blandt nogle kunne betragtes som en meget ringeagtende bemærkning. Om bemærkningen potentielt påvirker hendes ethos negativt er svært at vurdere, fordi den fremsættes i en sammenhæng, hvor hun er omgivet af folk, der i udgangspunktet sympatiserer med hendes politik, hvorfor bemærkningen måske falder i god jord. Andre kunne mene, at hun som statsminister til enhver tid bør holde sig for god til den slags retorik.

10.3. Opsamling

Der kan indirekte udledes noget om Helle Thornings selvfremsættelse og lederskab ved at se på, hvordan hun positionerer sig selv og sin regering.

Som de ovenstående afsnit viser, bruger hun særligt to strategier til at positionere sit lederskab og højne sit ethos. Dels fremhæver hun sin regerings resultater og sender derigennem et signal om, at der under hendes lederskab bliver handlet og taget livtag med tidens udfordringer. Dels opstiller hun en modsætning mellem sig selv og sin regering som aktive og den forrige regering som passive. På den måde får hun fremstillet sig selv og regeringen som handlekraftige og stærke. Indimellem benytter hun sig af ironi til at angribe de borgerlige partier. Dette kan tænkes at virke positivt på de tilhørere, som er enige med hende, og som dermed ser deres egne holdninger repræsenteret i hendes humor. Omvendt kan man indvende, at en stærk leder ikke har brug for at kritisere sine politiske modstandere - hvis de politiske resultater vel og mærke taler for sig selv.

Det er meget tydeligt, at hendes selvfremsættelse og positionering varierer fra tale til tale. I de taler, hvor hun taler i rollen som S-formand og primært henvender sig til socialdemokrater, kommer hun med langt flere verbale udfald mod de borgerlige, og hun fremhæver også i langt

højere grad politiske resultater som succeser. I nytårstalen og grundlovstalen er det den samlede befolkning, som er publikum, hvorfor hun i højere grad indtager rollen som landets leder og ikke Socialdemokraternes leder.

I det afsluttende kapitel vil jeg analysere og diskutere Helle Thornings selvfremsstilling i relation til begrebet agency.

Kapitel 11: Selvfremstilling og retorisk handlekraft

I dette sidste afsnit vil jeg analysere og diskutere selvfremstillingens potentiale i et agency-perspektiv. Begrebet blev introduceret og beskrevet i teoriafsnit 4.5.

Leff (2003) har som nævnt anvist en måde, hvorpå man kan undersøge en retors retoriske handlekraft. Han peger på, at en undersøgelse af retorisk handlekraft som minimum bør bestå af tre elementer:

1. **Retors konstruktion af sig selv**
2. **Retors konstruktion af publikum (her henviser Leff til Edwin Blacks second persona-begreb)**
3. **Tekstens fremstilling af forholdet mellem retor og publikum (Leff, 2003, s. 11)**

Jeg vil med udgangspunkt i de foregående kapitlers analytiske fund analysere og diskutere de tre ovenstående elementer i forhold til Helle Thornings seks taler. På grund af min tekstinterne tilgang til talerne, kan jeg imidlertid ikke konkludere på, hvorvidt hun har retorisk handlekraft, men jeg kan diskutere, hvorvidt hun *fremstår* retorisk handlekraftig.

Til at begynde med vil jeg kort kommentere Helle Thornings overordnede talerposition. For at få retorisk handlekraft skal retor i mange tilfælde først opbygge en position at tale ud fra, men dette er ikke nødvendigt for Helle Thorning, der som landets statsminister må formodes at have gode muligheder for at få ordet. Hun vil som statsminister tale ved mange lejligheder, og ofte sker det under stor mediebevågenhed. Det betyder, at hun både kan adressere det faktiske publikum, som er til stede, men også den brede befolkning gennem medierne. Helle Thorning kan altså siges at have stor mulighed for at handle retorisk alene på grund af sin position som landets øverste leder. Isager (2009) peger på, at mange tidligere studier af retorisk handlekraft fokuserer på underrepræsenterede grupper i samfundet, og hvordan disse kan tage ordet og handle retorisk. I dette speciale er det imidlertid en retor med stor handlemulighed, der undersøges. Ikke desto mindre er det langt fra givet, at Helle Thorning lykkes med at omdanne sin handlemulighed til retorisk handlekraft.

11.1. Helle Thornings konstruktion af sig selv

Helle Thorning fremstiller sig selv som en leder, der tager ansvar på sig og står ved sine beslutninger, selv når hun bliver kritiseret. Hun fremstiller også sig selv som handlekraftig og initiativrig. Eksempelvis når hun fremlægger politiske initiativer, som var det hendes egne og ikke regeringens (kapitel 6).

Hun fremstiller endvidere sig selv som leder af en regering, der er i stand til at levere politiske resultater, og positionerer derigennem sin regering som aktive i modsætning til de borgerlige, som hun fremstiller som passive (kapitel 10). Samtidig fremstiller hun sig selv som en, publikum kan identificere sig med (kapitel 6). Hvis det lykkes at skabe en god relation til publikum, kan man formode, at de lytter til, hvad hun har at sige. Helle Thorning konstruerer et billede af sig selv, som en leder med udstrakt retorisk handlekraft.

11.2. Helle Thornings konstruktion af publikum

Helle Thorning inddrager ofte publikum i talerne, eksempelvis når hun stiller spørgsmål til publikum eller bruger ord som "I" og "jer".

Som analysen viser bruger hun også ofte ordet "vi" i sine taler, men man kan argumentere for, at der i nogle tilfælde er visse forudsætninger forbundet med at tilhøre dette "vi". Når hun taler om danske værdier, mener jeg, at hun i virkeligheden primært taler til et indskrevet publikum (jf. Blacks begreb *second persona*). Det indskrevne publikum er nogle, som er enige i hendes politik og i hendes definition af Danmark og danske værdier (kapitel 9).

Det samme gør sig gældende i de taler, som primært er henvendt til det socialdemokratiske bagland. Her tegner der sig også et billede i teksten af en ideel Socialdemokrat, som ikke er bange for at tage ansvar og indgå aftaler, som er indforstået med princippet om ret og pligt, og som er loyal og støttende (kapitel 8 og 9). Når hun positionerer sig selv ved at kritisere oppositionen, får man også indtrykket af, at hun henvender sig til et indskrevet publikum, der tilslutter sig hendes kritik af oppositionen. Dette indskrevne publikum vil givetvis stemme overens med nogle blandt det faktisk publikum i de taler, der primært henvender sig til socialdemokratiske medlemmer og vælgere (kongrestalen, 1. maj-talen og valgnattalen). Åbningstalen, grundlovstalen og nytårstalen er derimod taler, der er henvendt til hele befolkningen. Her kommer hun med færre verbale udfald mod oppositionen, men hun fremhæver dog sin egen regering, som en aktiv og handlende regering i modsætning til den borgerlige. Selv i grundlovstalen kommer hun med en kritisk bemærkning om, at hendes regering har fået Danmark ud af det skærpede tilsyn fra EU, som hun påstår, at den forrige regering fik Danmark ind i (bilag 4). I disse taler kan det tænkes, at "vi'et", og den måde hun fremstiller publikum på, kan virke ekskluderende for nogle. Dem der stemmer på den borgerlige fløj, kan måske ikke genkende sig selv i det billede af Danmark og danskerne, som Helle Thorning skaber, og de føler sig muligvis ikke talt til.

11.3. Relationen mellem Helle Thorning og publikum

I alle talerne er det i sagens natur Helle Thornings udlægning og tolkning af, hvordan forskellige samfundsmæssige situationer, udfordringer og løsninger skal forstås, hvilket efterlader publikum i en ret passiv rolle uden megen retorisk handlekraft.

Der findes imidlertid også eksempler på, at Helle Thorning tilskriver publikum retorisk handlekraft. I Folketingets åbningstale (bilag 1) siger hun, at hun vil række en hånd frem til partierne, der står udenfor regeringen og invitere dem til et bredt samarbejde. Her kan man sige, at hun fremstiller medlemmerne af de andre partier som retorisk handlekraftige i og med, at de hver

især kan afvise eller acceptere hendes invitation til samarbejde. I nytårstalen er der et særligt eksempel, hvor publikum tilskrives betydelig retorisk handlekraft, og som på mange måder opsummerer den relation, der er mellem Helle Thorning og hendes publikum:

Jeg har været statsminister siden 2011. Og jeg ved godt, at ikke alt, hvad regeringen har gjort, er lige populært. Det har jeg bemærket. Tro det eller ej. Men min opgave er at gøre det, som er bedst for Danmark. Ikke kun bedst for i dag, men også for i morgen. Og de valg, jeg har truffet, står jeg ved. Ansvar er mit. Jeg arbejder videre. Om det er godt nok, er i sidste ende jeres afgørelse (bilag 5, l. 22-26).

I ovenstående citat indleder hun med at pege på sig selv som leder. Herefter følger en form for indrømmelse, som ej skal forveksles med en undskyldning. Hun erkender, at det ikke er alle, der er enige i hendes beslutninger. Dernæst peger hun igen på sig selv som leder ved at henvise til, at hun står ved sine beslutninger og tager ansvaret på sig. Med sætningen "jeg arbejder videre" udviser hun handlekraft, der peger frem i tiden. Til slut henvender hun sig direkte til publikum og tilskriver dem betydelig retorisk handlekraft ved at sige, at det er deres afgørelse om, hun har gjort det godt nok. Her taler hun til befolkningen som vælgere, hvis stemmer hendes egen handlekraft er betinget af. Generelt kan man argumentere for, at dette er essensen af relationen mellem Helle Thorning og publikum. Hun har magt og formodet handlekraft på grund af sin position som landets øverste leder, mens publikum har magt og handlekraft, fordi de er vælgere, som hun er afhængig af opbakning fra for at fastholde sit lederskab.

11.4. Opsamling

Hendes selvrefererende sprogbrug og positionering skaber et billede af Helle Thorning som en persona, der går forrest, handler og tager ansvar.

Den samme handlekraft tilskrives publikum ikke altid med, selvom man kan mene, at publikums retoriske handlekraft er implicit i kraft af deres funktion som vælgere eller politiske samarbejdspartnere. Det indskrevne publikum, som blandt andet kommer til udtryk gennem Helle Thornings brug af ordet "vi", er nogle, der er enige i hendes grundantagelser om verden. Dette kan betyde, at ikke alle vil føle sig talt til, og nogle vil måske mene, at hun dermed svigter en vigtig opgave. Hun er hele landets leder, og skal især ved de store epideiktiske taler såsom grundlovstalen og nytårstalen sikre sig, at hun taler til hele befolkningen.

Som nævnt indledningsvist kan jeg ikke konkludere, hvorvidt Helle Thorning har retorisk handlekraft, da denne skabes i selve talesituationen i samspil med publikum. Det kan imidlertid godt konkluderes, at hun *fremstiller* sig selv som en leder med stor retorisk handlekraft.

Kapitel 12: Konklusion, perspektivering og refleksion

12.1. Konklusion

Hensigten med specialet var at undersøge Helle Thornings selvfremsstilling i seks af hendes taler. Det teoretiske udgangspunkt har været, at selvfremsstilling kan undersøges med baggrund i de to begreber ethos og persona, som begge er knyttet til retors karakter. Endvidere har det været ønsket at undersøge selvfremsstillingen, som den kommer til udtryk gennem brugen af personlige stedord, jf. Tetens (2007) personlige appeller. Jeg vil først fremlægge mine fund, der relaterer sig til Tetens personlige appeller. Til sidst konkluderer jeg på Helle Thornings overordnede selvfremsstilling, som den kommer til udtryk i talerne.

Helle Thorning bruger autoritativ retorik på fire måder. For det første bruges appellen til at henvise til handlinger, som hun enten har udført eller agter at udføre. For det andet bruger hun autoritativ retorik til at udtrykke holdninger og tilkendegive følelser. Derudover bruges appellen til at referere til hendes rolle som leder, når hun eksempelvis siger, at hun tager og har ansvar. Sidst bruges appellen til at skabe identifikation mellem hende og tilhørerne gennem fortællinger, hvor hendes "private selv" inddrages. Den autoritative retorik skaber et billede af en persona, som er en stærk og ansvarsbevidst leder, der ikke lader sig gå på af kritik. Gennem private anekdoter og fortællinger fremstiller hun sig samtidig som et almindeligt menneske, som publikum kan identificere sig med.

Den styrende retorik anvendes primært til at uddele ansvar og rose og anerkende forskellige grupper i befolkningen, hvilket i sig selv peger på hendes rolle som leder i det, at hun har retten til afgøre hvilke grupper, der bør fremhæves. Analysen viser videre, at rosen ofte er styrende i den forstand, at der i rosen er indirekte anvisninger til, hvordan visse grupper bør agere.

Identifikationsretorikken er den personlige appel, som bruges mest i de seks taler. Identifikationsretorikken bruges til at skabe identifikation mellem hende selv og publikum. Hendes "vi'er" kan ikke læses som et samlet "vi". Der er tre "vi'er" - eller fællesskaber - som dominerer. Et regerings-vi, et Danmarks-vi og et parti-vi, som hver især peger i retning af, hvem hun taler til, og hvilken rolle hun har i den pågældende talesituation. I åbningstalen, grundlovstalen og nytårstalen taler hun som regeringsleder og statsminister, mens hun i højere grad taler som formand for Socialdemokraterne i kongrestalen, 1. maj-talen og i talen på valgnatten, der alle tre primært henvender sig til socialdemokratiske medlemmer og vælgere.

"Vi'erne" bruges i høj grad til at skabe fælles fodslag om værdier. Gennem værdiudsagnene tegner der sig et billede af en persona, som lægger vægt på fællesskabet og på ret, pligt og ansvar. Heri kan man også læse et indskrevet publikum, der tilslutter sig de værdier, som Helle Thorning gennem vi-udsagnene promoverer, og som i øvrigt er knyttet til en socialdemokratisk ideologi.

Tetens personlige appeller og de personlige stedord syntes ikke tilstrækkelige til at undersøge selvfremsstillingen i talerne, da hun også positionerer sig selv og sit lederskab i sætninger, hvor de personlige stedord kun indgår implicit. Analysen viser, at Helle Thorning særligt bruger to strategier til at højne sit ethos og positionere sig på. For det første fremhæver hun sin regerings resultater og succeser, og fremstiller herigennem sig selv som en, der handler og kan levere politiske resultater. For det andet fremstiller hun sig selv som et alternativ til de borgerlige ved at angribe og kritisere deres politik. Hun opstiller en modsætning mellem sin regering som aktive og handlende, og de borgerlige som passive. Der er stor forskel på talerne i forhold til, hvor ofte hun fremhæver succeser og kritiserer politiske modstandere. Denne form for positionering er mest dominerende i de taler, som er henvendt til hendes eget parti og dets vælgere.

Der tegner sig overordnet set et billede i teksten af en persona, som fremstiller sig selv med betydelig retorisk handlekraft, og som ofte refererer til sig selv og sin egen lederrolle. Helle Thorning søger at højne sit ethos forskellige steder i talerne, blandt andet ved at demonstrere at hun besidder Aristoteles' tre ethosdyder; phronesis, arete og eunoia. Helle Thorning fremstiller sig selv som en persona, der er handlekraftig, stærk og påtager sig ansvar, og som lægger vægt på fællesskabet og på værdier, der knytter sig til ret, pligt og ansvar.

12.2. Perspektivering

I forlængelse af min undersøgelse af Helle Thornings selvfremsstilling, vil jeg her fremlægge nogle andre perspektiver, som det kunne være interessant at forfølge i fremtidige studier af selvfremsstilling.

For det første kunne det være interessant at lave et diakront studie, hvor man tog udgangspunkt i udviklingen af statsministres selvfremsstilling i en bestemt type tale. Man kunne eksempelvis undersøge udviklingen i de skiftende statsministres selvfremsstilling i nytårstalen, som har været afholdt fast siden 1946.

For det andet kunne det være interessant at lave en komparativ analyse, hvor man sammenligner Helle Thornings selvfremsstilling med eksempelvis Anders Foghs eller Lars Løkkes. Et andet perspektiv det kunne være interessant at forfølge, relaterer sig til Helle Thorning som kvindelig leder. Her kunne man undersøge, hvorvidt Helle Thornings selvfremsstilling adskiller sig fra eller ligner andre kvindelige politikeres selvfremsstilling. Man kunne f.eks. tage udgangspunkt i Angela Merkels eller Hillary Clintons selvfremsstilling, som den kommer til udtryk i deres taler.

Som nævnt i indledningen har der været meget fokus på Helle Thorning i medierne. Det er derfor også oplagt at lave en undersøgelse af mediernes fremsstilling af hende og sammenligne deres fremsstilling med hendes egen selvfremsstilling.

Alle disse forslag til fremtidige studier peger på mange måder væk fra min valgte empiri. Jeg mener også, at der er måder, hvorpå mit konkrete studie af Helle Thornings selvfremsstilling kan udfordres og udvides, men hvor empirien er den samme. En svaghed ved den meget tekst-

nære tilgang er, at der ikke fokuseres på selve fremførelsen af talen og de performative elementer forbundet hermed. Det kunne være interessant at lave et studie, hvor man også inddrager de performative aspekter af selvfremstillingen i selve talesituationen. Her kunne man eksempelvis se på hendes gestik, hvordan hun fremstår fysisk, hvordan hun skaber kontakt med publikum gennem blik og kropssprog og undersøge, om hun optræder og fremfører sine taler forskelligt afhængigt af den konkrete kontekst, og hvem der er tilstede. En sådan undersøgelse vil også kunne pege på det tilstedeværende publikums modtagelse af talerne.

I kraft af at statsministerembedet er magtfuldt, er det væsentligt, at statsministres retorik konstant underlægges et kritisk blik, og her er selvfremstilling et område som, i min opfattelse, kalder på flere studier. Både til at udvide en forståelse af, hvad selvfremstilling er som begreb, hvordan selvfremstilling bruges persuasivt i taler, og ikke mindst hvilken effekt selvfremstilling har.

I det sidste afsnit vil jeg præsentere nogle refleksioner, der knytter sig til specialets teori og anvendelsen af denne.

12.3. Refleksioner over teoriens anvendelighed

Afslutningsvist ønsker jeg at præsentere nogle af de refleksioner, jeg har haft om teoriens anvendelighed i arbejdet med specialet.

Cherrys persona-begreb beskrives og defineres i hans tekst i forhold til ethos-begrebet. I teksten er der dog ikke mange anvisninger til, hvordan persona-teorien konkret kan operationaliseres i analytisk arbejde. Der henstilles til, at man forholder sig til retors persona, hver gang man vurderer eller kommenterer retors roller og tone i teksten. Jeg har dog manglet flere eksempler på, hvordan persona-teorien anvendes analytisk. Ethos-begrebet er et velbeskrevet område i den retoriske litteratur, og jeg har også oplevet det som anvendeligt i forhold til at undersøge Helle Thornings selvfremstilling, fordi begrebet knytter sig til retors karakter. Min metode har dog været en hindring for at analysere Helle Thornings ethos i dybden, fordi jeg kun kan forholde mig til, hvad hun gør for at højne det undervejs i sine taler, og ikke hvilken virkning det har haft på publikum. Derfor er det indledende og terminale ethos jf. McCroskey (2006) heller ikke belyst.

I min undersøgelse af selvfremstilling i Helle Thornings taler valgte jeg at fokusere på hendes brug af personlige stedord. Jeg inddrog derfor Tetens (2007) teori om personlige appeller, som udtrykkes gennem brug af personlige stedord. Dette gav en naturlig afgrænsning af undersøgelsen, hvilket var hensigtsmæssigt med tanke på det noget omfattende analysemateriale. Undervejs måtte jeg dog sande, at der også er udfordringer ved denne teoretiske og metodiske indgangsvinkel. Jeg observerede, at personlige stedord mange gange optræder implicit i sætninger og budskaber, som potentielt bærer på vigtige informationer om retors selvfremstilling. Derfor udvidede jeg mit perspektiv ved at inddrage to måder, hun positionerer sig på (fremhævelse af succes og kritik af oppositionen). Det er især stedord som "de" eller "dem", der er implicite

i Helle Thornings taler. Ordene er ikke en del af hverken Tetens (2007) eller Nielsens (2014) terminologi, hvilket kan kritiseres, for man kan også forstå meget om en persons selvfremsstilling ved at se på, hvordan de forholder sig til sig selv i forhold til andre. Her er ord som "de" og "dem" et godt pejlemærke for, hvor retoriker siger noget om andre og dermed indirekte om sig selv.

Tetens (2007) studie er som nævnt kvantitativt, men han beskriver, hvad de tre personlige appeller hver især kan ses som et udtryk for. I min kvalitative analyse fandt jeg dog, at hans beskrivelser ikke er dækkende for, hvordan Helle Thorning faktisk bruger de tre kategorier af personlige stedord. Eksempelvis bruger hun den autoritative retorik til at fortælle om sig selv som menneske, og ikke kun som en markering af sin autoritet og lederskab. Den styrende retorik bruger hun ofte til at inddrage publikum ved blandt andet at stille spørgsmål til dem og ikke kun til at placere ansvar hos dem. Mit studie af selvfremsstilling, som den kommer udtryk gennem personlige appeller, peger på, at der er behov for en nuancering af forståelsen af personlige appellers anvendelse og betydning i politiske taler.

Litteratur

Bøger

Aristoteles. Retorik. Oversat af Thure Hastrup (2002). København: Museum Tusulanums Forlag.

Booth, W.C. (1961). The Rhetoric of Fiction. Chicago: The University of Chicago Press.

Bryman, A. (2012). Social Research Methods. Oxford: Oxford University Press.

Campbell, K.K., Jamieson, K.H. (1990). Deeds Done in Words: Presidential Rhetoric and the Genres of Governance. Chicago: The University of Chicago Press.

Campbell, K.K., Jamieson, K.H. (2008). Presidents creating the presidency - Deeds Done in Words. Chicago: The University of Chicago Press.

Charteris-Black, J. (2011). Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Metaphor. London: Palgrave Macmillan.

Fafner, J. (2005). Retorik - klassisk og moderne. København: Akademisk Forlag.

Foss, S.K. (1989). Rhetorical Criticism. Exploration and Practice. Long Grove, Illinois: Waveland Press.

Gabrielsen, J., Christiansen, T.J. (2014). Talens magt: Indføring i mundtlig retorik. København: Hans Reitzels Forlag.

Gadamer, H. (2007). Sandhed og metode. København: Hans Reitzels Forlag

Jørgensen, C., Koch, C.E.J., Rørbech, L. (2011). Retorik der flytter stemmer: Hvordan man overbeviser i offentlig debat. Ödåkra, Sverige: Retorikförlaget.

Jørgensen, C., Villadsen, L.S. (red.) (2011). Retorik - Teori og Praksis. København: Samfundslitteratur

Knudsen, T. (2007). Fra folkestyre til markedsdemokrati: Dansk demokratihistorie efter 1973. København: Akademisk Forlag

McCroskey, J.C. (2006). Introduction to Rhetorical Communication - a Western Rhetorical Perspective. New York: Routhledge.

Mellbin, E.F, Mellbin, F.S., (2011). Nu gælder det Danmark! Statsministrenes nytårstaler. København: Lindhardt og Ringhoff.

Neustadt, R.E. (1960). Presidential Power: The Politics of Leadership. New York: John Wiley & Sons.

Perelman, C. (2005). Retorikkens Rige. København: Hans Reitzels Forlag.

Rodgers. D. (1987). Contested truths: Keywords in American politics and independence. Cambridge: Harvard University Press.

Roer, H., Klujeff, M.L. (2009). Retorikkens Aktualitet - Grundbog i retorisk kritik. København: Hans Reitzels Forlag.

Searle, J.R. (1969). Speech Acts. An Essay in the Philosophy of Language. Cambridge: Cambridge University Press.

Tulis, J. (1987). The Rhetorical Presidency. Princeton: Princeton University Press.

Kapitler fra bøger

Campbell, K.K., Jamieson, K.H. (1978). Form and Genre in Rhetorical Criticism: An Introduction. I: Campbell, K.K., Jamieson, K.H. (red.), Form and Genre: Shaping Rhetorical Action. (s. 9-32). Falls Church: Speech Communication Association.

Hart, R.P., Daughton, S. (2005). The Critical Perspective. I Hart, R.P., Daughton, S., Modern Rhetorical Criticism. (s. 21-36). New York: Taylor & Francis.

Højberg, H. (2009). Hermeneutik. I Fuglsang, L. & Olsen, P.B. (red.), Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne (s. 309-349). Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag

Isager, C. (2009). Retorisk handlekraft. Hvem giver journalisterne ordet? I: Roer, H., Klujeff, M.L. (red.), Retorikkens Aktualitet: Grundbog i retorisk kritik. (s. 269-290). København: Hans Reitzels Forlag.

Kjeldsen, J.E. (2009). Retorisk genreanalyse. I: Roer, H., Klujeff, M.L. (red.), Retorikkens Aktualitet: Grundbog i retorisk kritik. (s.85-114). København: Hans Reitzels Forlag.

Pedersen, K., Knudsen, T. (2005). Denmark: Presidentialization in a Consensual Democracy. I: Poguntke, T., Webb, P. (Red.), The Presidentialization of Politics: A Comparative Study of Modern Democracies (s. 159-175). Oxford: Oxford University Press.

Roer, H. (2009). Nyretorik, værdier og strategier. I: Roer, H., Klugeff, M.L. (red.), Retorikkens Aktualitet: Grundbog i retorisk kritik. (s. 115-140). København: Hans Reitzels Forlag.

Villadsen, L.S. (2011). Retorisk Kritik. I: Jørgensen, C., Villadsen, L.S. (red.), Retorik - Teori og Praksis (s. 195-218). København: Samfundslitteratur.

Gabrielsen, J., Mouton, N. (2014). Kan man tale sig til en ny organisationskultur? I: Gabrielsen, J. Møller, M. (red.), Ledere, der taler - taler, der leder. (s. 129-152). Frederiksberg: Frydenlund Academic.

Tidsskriftsartikler

Adam, S., Maier, M. (2010). Personalization of politics. A critical review and agenda for research. *Communication Yearbook*, Vol. 34, s. 213-257.

Beason, L. (1991). Strategies for Establishing an Effective Persona: An Analysis of Appeals to Ethos in Business speeches. *Journal of Business Communication*, vol. 28 (4), s. 326-346.

Benoit, W.L. (1994). The Geneses of Rhetorical Action. *Southern Communication Journal*, vol. 59, s. 342-355.

Bitzer, L.F. (1968). The Rhetorical Situation. *Philosophy & Rhetoric*, vol. 25, s. 1-14.

Black, Edwin. (1970). The Second Persona. *Quarterly Journal of Speech*, vol. 61, s. 109-119.

Cherry, R.D. (1998). Ethos Versus Persona: Self-representation in Written Discourse. *Written Communication*, vol. 15, s. 384-410.

Conger, J.A. (1991). Inspiring Others: The Language of Leadership. *The Executive*, vol. 5 (1), s. 31-45.

Conley, T.M. (1979). Ancient Rhetoric and Modern Genre Criticism. *Communication Quarterly*, vol. 27, s. 47-53.

Hoff-Clausen, E., Isager, C., Villadsen, L.S. (2005). Retorisk agency - Hvad skaber retorikken? *Rhetorica Scandinavica*, vol. 33, s. 56-65.

Isager, C. (2003). Reporteren og hans persona: Selvironi som retorisk strategi. *Rhetorica Scandinavica*, vol. 26, s. 20-36.

Jasinski, J. (2001). The Status of Theory and Method in Rhetorical Criticism. *Western Journal of Communication*, vol. 65, s. 249-270.

Leff, M. (1986). Textual Criticism: The Legacy of J.P. Morgan. *Quarterly Journal of Speech*, vol. 72, s. 377-389.

Leff, M. (2003). Fortolkende retorisk kritik: et casestudie af Martin Luther Kings 'Letter from Birmingham Jail'. Oversat af Lisa Storm Villadsen. *Rhetorica Scandinavica*, vol. 26, s. 6-19.

Leff, M., A. Sachs. (1990). Words the Most Like Things: Iconicity and the Rhetorical Text. *Western Journal of Speech Communication*, vol. 54, s. 252-273.

Miller, C. (1984). Genre som sosial handling. *Rhetorica Scandinavica*, vol. 18, s. 19-35.

Miller, C. (2007). What Can Automation Tell Us about Agency? *Rhetoric Society Quarterly*, vol. 37 (2), s. 137-157.

Nielsen, P.H. (2014). Det retoriske statsministerembede. *Samfundsøkonom*, vol. 4, s. 44-50

Sullivan, D. (1993). The Ethos of Epideictic Encounter. *Philosophy & Rhetoric*, vol. 26 (2), s. 113-133.

Teten, R.L. (2007). We the People: The "Modern" Rhetorical Popular Address of the Presidents during the Founding Period. *Political Research Quarterly*, Vol. 60, (4), s. 669-682.

Vatz, R.E. (1973), The Myth of the Rhetorical Situation. *Philosophy & Rhetoric*, vol. 6 (3), s. 154-161.

Villadsen, L.S. (2002). Dyre ord - men hvad dækker de? Teori, metode og model i retorisk kritik. *Rhetorica Scandinavica*, vol. 23, s. 6-20.

Webartikler

Brooke, R.E. (2006). Persona. I: Sloane, T.O. (red.) *Encyclopedia of rhetoric*. Lokaliseret d. 20. april på: <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780195125955.001.0001/acref-9780195125955-e-180>

Christiansen (2012, 29. februar). Gør din pligt og kræv din ret. Lokaliseret d. 5. April på: http://denstoredanske.dk/Danmarkshistorien/Klassesamfundet_organiseres/Klasser,_politik_og_kultur_1901-13/Parlamentarisme_i_klassekampen/Gør_din_pligt_og_kræv_din_ret

Heinskou, N., Nielsen, R.D., Skærbæk. M. (2015, 2. januar). Thorning satte rekord i fokus på sig selv. Lokaliseret d. 7. marts 2016 på: <http://politiken.dk/indland/politik/ECE2500021/thorning-satte-rekord-i-fokus-paa-sig-selv/>

Koch, C. (2015, 3. januar). Et selvmål af selvros. Lokaliseret d. 7. marts 2016 på: <http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/Retorisk-analyse-af-Statsministerens-Nytaarstale-2015>

Kurrild-Klitgaard, P. (2015, 3. januar). Jeg, mig, jeg - nytårstale med ego på. Lokaliseret d. 7. marts 2016 på: <http://peterkurrild.blogs.berlingske.dk/2015/01/03/jeg-mig-jeg-nytarstale-med-ego-pa/>

Laugesen, M.M. (2012, 10. januar). Mobber medierne Helle Thorning?. Lokaliseret d. 2. april 2016 på: <http://www.dr.dk/nyheder/politik/mobber-medierne-helle-thorning>

Nielsen, L (2009, 22. maj). Det eneste, man ikke kan være på Vestegnen, det er snobbet. Lokaliseret 10. april på: <https://www.information.dk/kultur/2009/05/eneste-kan-vaere-paa-vestegnen-snobbet>

Ritzau (2012, 31. maj). Meningsmåling giver S historiske stryg. Lokaliseret 17. marts 2016 på: <https://www.dr.dk/nyheder/politik/meningsmaaling-giver-s-historiske-stryg>

Ritzau (2012, 18. juni). Meningsmåling: Socialdemokratiet får ny vælgerlusing. Lokaliseret 17. marts på:

Toft, E. (2016, 29. marts). Analytiker om Thorning: En frygtløs politiker, som kun få taler om i dag. Lokaliseret d. 2. april 2016 på: <http://www.dr.dk/nyheder/politik/analytiker-om-thorning-en-frygtloes-politiker-som-kun-faa-taler-om-i-dag>

Quass, L. (2014, 26. maj). EU-skeptikerne er stormet frem i Europa. Lokaliseret 18. marts 2016 på: <http://www.b.dk/globalt/eu-skeptikere-er-stormet-frem-i-europa>

Oversigt over figurer og tabeller

Figurer

- Figur 1: Figur, der viser analysens dele
- Figur 2: Figur over talerne ift. genre og tid
- Figur 3: Cherry's kontinuum

Tabeller

- Tabel 1: Overblik over talernes direkte og indirekte publikummer
- Tabel 2: Kvantitativt omfang af de tre personlige appeller i alle seks taler
- Tabel 3: Kvantitativt omfang af autoritativ retorik i de seks taler
- Tabel 4: Kvantitativt omfang af styrende retorik i de seks taler
- Tabel 5: Kvantitativt omfang af identifikationsretorik i de seks taler

Bilagsoversigt

- Bilag 1: Folketingets åbningstale 2011
- Bilag 2: Tale ved Socialdemokraternes partikongres 2012
- Bilag 3: Tale ved 1. maj 2013
- Bilag 4: Grundlovstale 2014
- Bilag 5: Statsministerens nytårstale 2015
- Bilag 6: Tale på valgnatten 2015
- Bilag 7: Liste over alle Helle Thornings taler, der hører under de seks typer af taler
- Bilag 8: Autoritativ retorik - brug af ordene "jeg", "mig", "min", "mine" og "mit"
- Bilag 9: Informationer, som Helle Thorning giver om sit "private jeg"
- Bilag 10: Styrende retorik - brug af ordene "jer", "jeres" og "I"
- Bilag 11: Identifikationsretorik - oversigt over ordene "vi", "vor", "vore", "vort", "vores" og "os", og hvordan de fordeler sig på forskellige grupper af "vi"
- Bilag 12: Fremhævelse af Helle Thornings (og regeringens) succeser
- Bilag 13: Kritik af oppositionen